ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

* "Düşünce Özgürlüğü„ ve Yayın Yasakları
* 142ci Madde Anayasa Mahkemesinde
* İran'da Şahlığın Yıkılmasından Sonra
* Kamboçya Halk Devrimi Üzerine
* Sahra Halkının Mücadelesi
* Yeni-Sömürgeciliğin Dişlileri
* Bulgaristan'da Kooperatif Hareket
* Sosyalizmin Devrimci Demokratik Konsepsiyonları
* ABD'nin Oynadığı Çin Kartı
* 1979 Çocuk Yılı ve Türkiye Çocukları

Cilt/11 Şubat-1979 Sayı/62

ilke

SAYI : 62
ŞUBAT 1979

AYLIK / İNCELEME / YORUM / BELGE DERGİSİ

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sahibi: *Öner Ciravoğlu* / Yazıişleri Müdürü: *Yusuf Hasançebi* / Yazışma ve havale adresi: P.K.: 71, İstanbul / Yönetim ve dağıtım adresi: Cağaloğlu, Başmuhasip Sokak, Tan Apt. No: 10 - 11, İstanbul / Abone şartları, yıllık 300, altı aylık 150 lira. Dış ülkeler için iki katıdır / Baskı: *Kültür Matbaacılık* / Dizgi: *Evren Matbaası* / Ilan: Tam sayfa 500 lira. Diğer ilanlar, santimi 25 lira /
Basıldığı tarih: *6 Şubat 1979*

24 Aralık 1978'den—26 Ocak 1979'a

24 ARALIK 1978

- Kahraman Maraş'ta sokağa çıkma yasağına karşın, silahlı saldırılar sürdü. Ölü sayısı resmen 60, yaralı sayısı ise 1.052 olarak açıklandı.
- İstanbul, Urfa, Adana ve Kadirli'de 4 kişi silahlı saldırılar sonucunda öldürüldü.
- ABD ve SSCB, Cenevre'de süren «SALT-2» görüşmelerinde sonuca varamayarak, görüşmelere ara verdiler.
- İran'ın Meşhed kentinde, askeri birliklerin ateş açması sonunda 9 kişi öldü.

25 ARALIK 1978

- Kahraman Maraş'taki faşist katliamda öldürülenlerin sayısı 80'e yükseldi.
- Ege Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi kapatıldı.
- Gaziantep'de 2, Kayseri'de 1, İstanbul'da 1 kişi öldürüldü.

26 ARALIK 1978

- Bakanlar Kurulu, İstanbul, Ankara, Adana, Kahraman Maraş, Gaziantep, Urfa, Erzincan, Sivas, Erzurum, Kars, Elazığ, Malatya, Bingöl'de sıkıyönetim ilan etti.
- Ankara Cumhuriyet Savcı Yardımcısı Doğan Öz'ü öldüren komando İbrahim Çiftçi yakalandı.
- AKEL, Kıbrıs konusundaki yeni Amerikan önerilerini kınayarak, «çeşitli biçimlerde girişimler kisvesi altında emperyalistlerin Kıbrıs'ın içişlerine karışmakta olduğunu» belirtti.
- İran Şah'ı, eski Başbakan Musaddık'ın bakanlarından Sadıki'den sivil bir hükümet kurmasını istedi.
- 27 Ocak'ta seçimlerin yapılacağı Bangladeş'te sıkıyönetim kaldırıldı.

Sıkıyönetim İçin Ne Dediler?

25 Aralık 1978 günü Türkiye'de onüç ilde sıkıyönetim ilan edildi. Demokrasiyle bağdaşır bir yanı olmayan ve demokratik hak ve özgürlükler üzerinde kısa ve uzun vadeli belli bir tehdit ve baskı niteliği taşıyan sıkıyönetimin, deneylere konu olmuş öteki sıkıyönetimlerden farklı ve özgün yanı CHP iktidarında getiriliyor olması ve «teröre» karşı bir önlem niteliği taşıması bakımından, varolan terörün faşist terör olması nedeniyle, faşist tırmanışa karşı getirilmiş intibaını ilk elden ve bazı çevrelerde uyandırıyor olmasıydı.

Çeşitli çevreler, kuruluşlar ve kişiler, sıkıyönetim karşısında hemen olmasa bile gittikçe netleşen tutumlar almaya başladılar. İşçi sınıfı sosyalistleri dışındaki demokrasi saflarında yaygın olan bir yanılgı, sıkıyönetimden, bağlı olduğu siyasi yönlendiriciğin **niteliğinden** dolayı bazı olumlu girişimler beklenmesi noktasında düğümleniyordu.

Bu konuda yazılanların ve yapılan açıklamaların kısa bir özetini yapmayı yararlı görüyoruz.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu yayınladığı bildiride şunları söyledi:

«Faşist provokasyonların kitle katliamlarına kadar varması demokrasiyi ve insan haklarını tehdit eden tehlikeyi göstermektedir. Türkiye'yi böyle kana bulayan ve karanlık emelleri için her türlü insanlık suçunu işleyen faşist milliyetçi hareket ve onun ardındaki yabancı-yerli güçlerdir. AP ve Demirel de MHP'nin suç ortağı durumundadır.

Türkeş bir süredir ısrarla sıkıyönetim istemiş ve neticede CHP bu isteğe boyun eğmiştir. Hükümet'in bu noktaya gelmesi, onun faşist zorbalık karşısında izlediği tutarsız ve ciddiyetten uzak politikanın sonucudur. Böylece faşistler ve işbirlikçileri Hükümet'e geri adım attırmışlar, onu anti-demokratik bir yola sokmuşlardır.

Sıkıyönetim, faşist teröre ve tehlikeye karşı çare değildir. Bunu Türkeş'in sıkıyönetim talebinden anlamak mümkündür. Sıkıyönetimin ülkemizde demokratikleşme sürecini yavaşlatan, emekçilerin siyasi, ekonomik ve demokratik mücadelesini geriletmeye çalışan, grev yasakları getirecek bir idare olduğu sayısız örneklerden görülmüştür. Ayrıca, faşistler sivil ve askeri idareler arasındaki farklılıklardan yararlanarak daha da cüretleneceklerdir.

MHP'nin ve suç otaklarının planlarını boşa çıkarmak, faşist zorbalığın merkezleri üzerine cesaretle yürümeyi getirir. Yapılması gereken budur.

CHP devamlı uyarılara rağmen bunu yapmamış, demokrasiye ters düşen uygulamalara hız vermiştir. Şimdi demokrasi güçlerine düşen emekçi halkın demokratik haklarını kısıtlayacak olan sıkıyönetime karşı çıkmaktır.»

TİP Genel Merkezinden yapılan 7 Ocak 1979 tarihli basın açıklamasından ise konuya ilişkin olarak özetle şu görüşlere yer veriliyordu:

Türkiye'de sıkıyönetim olağan hallerden, ama bu seferki sıkıyönetim durumu daha öncekilerden farklı. İlk kez hükümet katında, geniş halk kitlelerine düzen değişikliği, hakça bir düzen, özgürlük ve esenlik vaadetmiş, bu vaatlerle onlardan oy toplayıp iktidar olabilme durumuna gelmiş bir parti, bir sosyal demokrat parti bulunuyor. Şimdi de bu parti ve kurduğu hükümet sıkıyönetimin görevinin anarşiyi, yani terörizmi yok etmek, özgürlükleri korumak olacağı, bu yönetimin özgürlükçü demokrasi ve hukuk devleti kuralları içinde işleyeceğini vaadediyor.

Bu hükümet ve ona damgasını basan CHP iktidar koltuğuna oturduğu son bir yıl süresinde vaadlerinden hiç birini yerine getirmedi, tersine iç ve dış büyük sermayeye güvence verme çabalarında olduğu sürekli. Kitlelere ne huzur getirdi, ne sosyal adalet, ne refah. «Birden getiremezdi» demek bir mazeret değil. Getirme yolunda adımlar atabilirdi, atmadı. Şimdi bu vaadinde de durmayabilir. Oysa bu vaadinde olsun durmak, hükümetin yerinde kalabilmesi için son şanstır.

Can güvenliği, normal koşullar altında yaşayabilme güvenliği ve özgürlüğü mutlaka sağlanmalıdır. Sıkıyönetimin varlık nedeni budur. Ve bu güvenliği sağlama, terörizmi yoketme işi mümkün olanı en kısa sürede ve sıkıyönetim kalktıktan sonra terörizm bir daha baş kaldıramayacak biçimde gerçekleştirilmelidir. Bir başka deyişle, sıkıyönetimin sıkı baskısı, kontrol ve müdahaleleri sonucu teröristlerin sinmesinin, geçici olarak terör olaylarını, saldırı ve cinayetleri durdurmalarının bir değeri olmaz. Terörizmin iç ve dış kaynaklarına kadar inmek, onları etkisizleştirmek gerekir. Bunu başarabilmek için de hükümetin, başta istihbarat ve güvenlik örgütleri olmak üzere devlet aygıtının tüm birim ve kademelerine egemen olabilmesi, onları yönlendirebilmesi, tam kapasite işletebilmesi mutlak şarttır.

DİSK Yönetim Kurulu'nun ve Başkanlar Konseyi'nin 26-27 Aralık 1978 tarihlerinde yaptıkları toplantıda saptanan ve 28.12.1978 tarihli DISK Ajansı'nda yayınlanan görüşlerde, sıkıyönetim konusunda özetle şöyle deniyordu:

«CHP ağırlıklı iktidar 1978 sonlarına gelindiğinde 13 ilde sıkıyönetim uygulamak durumuna düşmüştür.

DİSK, temel hak ve özgürlükleri askıya alan bir yönetim biçimi olan sıkıyönetime karşıdır. Daha önceki sıkıyönetim uygulamalarında da bu düşüncemizin haklılığı görülmüştür.

Eski sıkıyönetim uygulamalarında, grevler engellenmiş, lokavtlar yaygınlaşmıştır. Demokratlar, ilericiler, yurtseverler, sosyalistler hatta Anayasa profesörleri tutuklanmış, baskı altına alınmışlardır.

Sıkıyönetimler döneminde anayasal güvence altında bulunan ekonomik ve demokratik haklar, geri yönde değişikliklere uğramıştır. İşçilerin, köylülerin, küçük esnaf ve zanaatkârların ve bütün çalışanların, ekonomik sosyal yaşamları ile doğrudan ilgili, anti-demokratik yeni yasalar kabul edilmiş ve uygulamaya sokulmuştur.

Sıkıyönetim uygulamaları, egemen sınıfların var olan sömürü ve baskılarını daha da arttırıcı sonuçlara neden olmuştur.

Dün olduğu gibi bugün de, emperyalizm kendisine bağımlı az gelişmiş kapitalist ülkelerde, ekonomik sosyal ve siyasal bunalımların yarattığı sosyal tepkileri bastırabilmek ve bağımlılığı sürdürebilmek için, faşist ve askeri yönetimler istemektedir. Emperyalist ve kapitalist sisteme bağımlı Türkiye'de de, bu nedenle siyasal iktidarın yüzde yüz güdüm altında tutulması amaçlanmaktadır.

Türkiye'de de, emperyalizmin koruduğu kolladığı, desteklediği ve gerektiğinde harekete geçirdiği faşist güçler, özlemleri olan faşist güçler, özlemleri olan faşist bir yönetim biçimine ulaşmak için saldırganlaştırılmaktadırlar.

Ancak, emperyalizmin tüm bu istem ve çabalarına karşılık, halkların mücadelesi engellenmemektedir. Dünyamızın diğer ülkelerinde çeşitli zaman ve koşullarda bilinen yöntemlerle işbaşına gelmiş faşist iktidarlar kalıcı olamamış, o ülkelerin başta işçi sınıfı olmak üzere diğer emekçilerin verdiği mücadele ile alaşağı edilmişlerdir. Özellikle doğu komşumuz İran'daki Şah rejimine karşı, İran halkının sürdürmekte olduğu mücadele bunun kanıtıdır. Şah, rejiminin arkasında, emperyalizmin açık ve koşulsuz desteği olmasına, büyük petrol gelirlerinin sağladığı ekonomik olanaklara, en ileri silahlarla donatılmış ve kul haline getirilmiş paralı ordusuna rağmen, iktidarını güvence altına alamamaktadır. İran halkının özgürlük istemi Şah'ın tüm güçlerini seferber etmesine karşılık, her geçen gün, güç kazanmakta, Şah'ın sonunu yaklaştırmaktadır. Buna rağmen İran'daki Şah rejiminin elindeki avantajların hiç birisi bugün ülkemizde yoktur.

Türkiye'de faşist bir yönetimin işbaşına getirilmesini amaçlayanlar, daha önce diğer ülkelerde uygulanan faşist iktidarların akibetinden ve komşu Iran' daki ortamdan gerekli dersi almalı ve şunu iyi bilmelidirler ki, kanla gelenler kanla giderler.

CHP, iktidar olmadan önce faşist saldırı ve terörü yok etme sözü vermiş olmasına rağmen, faşist saldırıların önlenebilmesi için, öncelikle doğru bir teşhis koyamamıştır. Dolayısıyla faşizme karşı mücadelede de başarıya ulaşamamıştır. «Sağa da sola da karşıyım» diyerek faşizmle mücadele edebileceğini sanmıştır.

Son Kahraman Maraş katliamı ve katliamı gerçekleştirenler gün gibi ortada iken, İçişleri Bakanının Başbakanla bile çelişen ve asıl suçluları gizler bir biçimde Meclis Kürsüsünden açıklama yapması, bu yanlış mantığın açık göstergesidir.

İşçi sınıfına ve emekçi halka dayanmadan, onların ekonomik ve demokratik var olan sınırlı özgürlüklerini genişletmeden, faşime karşı mücadele edilemez. CHP ağırlıklı hükümet bu gerçeği tam olarak kavrayamamıştır.

Bütün bu gelişmeler karşısında DİSK, dün söylediği gibi bugün de, «geri bir adım atmış olmasına rağmen, CHP ağırlıklı hükümetin daha geri konumlara düşmemesinin ancak işçi sınıfı ve emekçi halkımıza dayanmasına ve onun gücüne güvenmesine bağlıdır» demektedir.

Başbakan, Mecliste yaptığı konuşmada sıkıyönetim gerekçesini şöyle belirtmiştir:

> «Sıkıyönetim demokratik kurallar içinde uygulanacaktır. Temel hak ve özgürlükleri kaldırıp kısmak için değil, saldırılara karşı korumak için uygulanacaktır».

Bu gerekçe dışına çıkılarak temel hak ve özgürlükleri kaldırıp veya kısarak yapılacak tüm uygulamalardan Başbakanı ve Hükümeti sorumlu tutacağız.

Bu nedenle işçi sınıfımızın devrimci sendikal örgütü DİSK olarak:

1 — Bugüne dek ölen bütün insanlarımızın ve özellikle Kahraman Maraş katliamında kaybedilenleri anmak için:
Başta örgütümüze bağlı işçiler olmak üzere, tüm işçileri, tüm demokratik kuruluş üyelerini ve emekçi halkımızı 5 Ocak 1979 Cuma günü bulunduğu yerde saat 11.00'de 5 dakikalık ölenlerin anısı için saygı duruşunda bulunarak faşist olayların özünü lanetlemeye çağrılmasına, ...

2 — İşçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın bundan sonra faşizme karşı bir bütün olarak ve özellikle işçileri hangi sendikaya üye olurlarsa olsunlar, birlikte etkin kararlı bir mücadele içinde olmaya ve hiçbir provokasyona meydan vermeyecek kararlı ve örgütlü davranmaya,

3 — Kahraman Maraş olayları ile ilgili olarak olayların başsorumlusu MHP'nin milletvekilleri ile birlikte ortak deklerasyon imzalayan CHP milletvekillerinin kınanmasına,

4 — Özel olarak da; Konfederasyonumuz Kurulu ve Başkanlar Konseyinin toplantısının gelişen olayları değerlendirmek üzere her an toplanmaya hazır olmasına ve toplantıya ara verilmesine,
üyelerimizin örgüt kararı olmaksızın hiçbir davranışta bulunmamalarına karar verilmiştir.» (28.12.1978 tarihli DİSK Ajansı)

Öte yandan Maden-İş sendikası Genel Yürütme Kurulu bu konudaki görüşlerini 26.12.1978 tarihli MAHA ajansında şu şekilde dile getiriyordu:

«Faşist odakların üzerine kararlılıkla gidilmelidir.

Kimilerinin Sıkıyönetim ortamından hükümetin düşürülmesi ve yerine gerici-faşist bir yönetimin gelmesi için yararlanmak isteyeceği unutulmamalıdır.

Son bir yıl içinde azalmak yerine artmış olan ve Kahraman Maraş katliamı ile çok üst düzeylere çıkan şiddet olaylarının önlenmesi için CHP ağırlıklı hükümet 13 ilde sıkıyönetim ilan etmiştir.

Sıkıyönetim isteği son dönemde özelikle MHP, faşist örgütler ve gerici basın tarafından ısrarla öne çıkarılmıştır.

Ülkemizin ilerici, demokrat güçleri, işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın örgütlü ve bilinçli kesimleri bu isteğe karşı olduklarını defalarca dile getirmişlerdir. Demokrasi davasının önde gelen savunucularından olan T. Maden-İş Sendikası da sıkıyönetim çözüm olmadığını belirtmiştir. 13 ilde uygulamaya başlanan sıkıyönetim bu ilk günü de hâlâ geçerli olan görüşümüzü bir kez daha ve ısrarla vurgulamayı bir demokrasi görevi biliyoruz.

Cumhuriyet tarihimizin yarıya yakını sıkıyönetim altında geçmiştir.

Faşist ve saldırgan gerici çevrelerin son günlerde sürekli olarak öne sürdükleri sıkıyönetim isteğinin ardında yatan hesaplar gözden kaçırılmamalıdır. Ordunun politik alan içine sıcak bir biçimde çekilmesiyle ortaya çıkacak çelişkilerden yararlanma hesabı içinde olanlar bilinmektedir.

Öteyandan hükümetin izlediği ikircikli politikasının sıkıyönetim uygulamalarına yansımasının demokratik hak ve özgürlükler üzerinde yapacağı etkiler ne olacaktır?

Çözüm, şiddet olaylarının, 1 Mayıs 1977 saldırısının ve Kahraman Maraş katliamının gerçek planlayıcılarının saptanmasına bağlıdır.

Bugün en geniş kamuoyu, Birleşmiş Milletler tarafından insanlık suçu kabul edilen, Anayasamız tarafından kesinlikle mahkum edilen faşizmin, MHP ve yandaş örgütlerin odaklaştığında birleşmektedir.

Çözüm sıkıyönetim değildir. Kimilerinin sıkıyönetim ortamından hükümetin düşürülmesi ve yerine gerici-faşist bir yönetimin gelmesi için yararlanmak isteyeceği unutulmamalıdır. Çözüm, hükümetin faşist odaklar üzerine kararlı gitmesine ve tüm ilerici güçlerin eylem ve cephe birliğine bağlıdır.»

Faşist Hareketin sıkıyönetim karşısındaki tutumunu ÜGD İstanbul Şubesi başkanı Recep Öztürk, yaptığı basın açıklamasında şu sözlerle açıkladı:

«Uzun zamandan bu yana devletin, milletin ve vatanın bütünlüğünü parçalamaya çalışan hainlerin yüzüne ŞAMAR gibi inen SIKIYÖNETİM kararını Ülkücü Gençlik olarak şükranla ve ümitle karşılıyoruz.

1968 yıllarından bu yana masum öğrenci istekleri maskesi altında başlayan, bugün ise kitle katliamları haline getirilen komünist tedhiş neticesinde proletarya ihtilâlini gerçekleştirmeyi amaçlayan program, bütün yönleri ile ülkemizde uygulamanın son noktasına gelmiş bulunmaktaydı.

Türkiye'nin komünistleştirilmesi, ülkenin çeşitli adlarla parçalanarak Rus emperyalizminin yayılma alanı içine alınması, ordumuzun sıkıyönetim idaresi ile engelleneceği için, Türk Cumhuriyeti ve demokrasisinin yılmaz bekçileri Türk gençliği adına ÜLKÜCÜ GENÇLİK çok mutludur.

Hükümetin maksatlı desteği ile ülkeyi kan gölü haline getiren komünist çetelerin ve cinayet merkezleri sol derneklerin sıkıyöntim kararına karşı çıkmaları, kendilerine engel olarak Türk Ordusu'nu gördüklerinin açık ve kesin delilidir.

Kanunlara saygılı, devletine ve milletine hizmet etmek şuurunda olan teşkilatımız ve mensuplarımız her zaman olduğu gibi yine devletin emrinde ve yanında olacaktır. Şerefli Türk Ordusu'nun çalışmalarına yardımcı olabilmek için her türlü tahrik ve tertiplere karşı dikkatli ve uyanık olacağız. Hiçbir zaman tedhiş ve teröre yönelmemiş olan ÜLKÜCÜ GENÇLİĞİN üzerine bu hükümet döneminde atılmak istenen iftira ve iddialar, SIKIYÖNETİM'in tarafsız idaresi ve yargılaması sonucunda suçsuzluğu açığa çıkacak, milletimiz gerçekleri daha iyi görecektir.

Tarihinin her bunalım döneminde kendi içinden kurtarıcısını çıkaran yüce milletimiz, bu defa da, satılmış uşaklara, Rus ve Çin ajanlarına ve vatanı bölmek isteyen hainlere, gerekli cevabı verecektir.

ÜLKÜCÜ GENÇLİK olarak milletimizin ve devletimizin emrinde olduğumuzu, şerefli ordumuz tarafından komünist çetelere karşı can güvenliğimizin sağlanacağı ve engellenen okuma hürriyetimizin tekrar verileceği inancı içinde bulunduğumuzu tekrar duyururuz.»

Maocu Parti TIKP'in başkanı Doğu Perinçek de sıkıyönetime ilişkin olarak Aydınlık gazetesinde şunları yazdı:

«MHP, aylardan beri sıkıyönetimin ilan edilmesini savunuyordu, fakat şimdi Ecevit hükümetinin yönettiği bir sıkıyönetimden de pek hoşlanmıyordu. Türkeş bu tutumunu aslında açık olarak şöyle ortaya koydu: "Ecevit iktidarı düşürülmedikçe, sıkıyönetim de dahil alınacak hiçbir tedbir huzur sağla-

yamaz"! Ve Türkeş sözlerine şöyle devam ediyordu: "Türkiye'de anarşinin devam edeceğinden kimsenin şüphesi olmasın." Sonuç olarak, başbuğa göre, "Hükümetin düşürülmesi şarttır."

Bazıları sıkıyönetime hangi siyasetin emrinde olduğuna bakmadan, sıkıyönetimi MHP'nin işine yarayacak diye karşıladılar. Çünkü bunlar somut bir tahlil yapmıyorlardı.

Türkiye 27 Mayıs'ta da sıkıyönetim yaşadı, 12 Mart'ta da. 27 Mayıs, Amerikan emperyalizminin işbirlikçi diktatörleri ipe yolladı. 12 Mart ise, emekçi halkı ezdi.

Sıkıyönetim bir araçtır. Sopa, tüfek ve otobüs de birer araçtır. Nasıl insan, soyut olarak sopaya, tüfeğe ve otobüse karşı çıkmazsa, sıkıyönetimi de kendisine kumanda eden siyasete ve yaptıklarına bakarak değerlendirmek gerekir. Sıkıyönetim hangi siyasetin aracı olacaktır, neyi hedef alacaktır, belirleyici olan budur.»

29 Aralık 1978 tarihinde ise Mümtaz Soysal şunları yazdı:

«Sıkıyönetim, adı üstünde, gevşek yönetimin tersidir. Gelirse, yönetim laçka olduğunu için gelir.

Yoksa, doğru dürüst bir yönetim, normal olarak, devletin karşılaşabileceği bütün durumlarla başedebilmelidir. Bu amaçla kurulur, bu amaca uygun olarak çalışması beklenir.

Zaten, yönetim iyi işlese, sıkıyönetimi gerektiren olaylar ortaya çıkmaz. Haberalma hizmetleri kendi görevlerinin çerçevesinde iyi çalışan, yöneticileri uyanık duran, polisi yerinde ve zamanında önlem alan, memurları işlerini iyi gören bir devlette sıkıyönetimlik durumlar doğmaz, doğmamalıdır.

Ne var ki, sıkıyönetim, gevşek yönetimde aksayan bütün görevleri üstlenmek üzere değil, iç güvenliğe ilişkin belli amaçları gerçekleştirmek üzere getirilir. Nitekim, bu kez de, yalnız, "Anayasa'nın tanıdığı özgür demokratik düzeni, temel hakları ve özgürlükleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin" önlenmesi için getirildi.

28 Aralık 1978 tarihli Cumhuriyet gazetesinde İlhan Selçuk sıkıyönetimden umutlu görünüyordu:

«Gerçi sıkıyönetim bir anayasal yöntemdir ve kanunla düzenlenmiştir. Ancak kağıtla hayat bir değildir. Aynı suda iki kez nasıl yıkanılmazsa, tarih nasıl tekerrür etmezse, sıkıyönetimlerin nitelikleri de çeşitli oluyor. İkinci Dünya Savaşındaki, sürekli sıkıyönetimler, 27 Mayıs öncesi ve sonrası sıkıdüzenleri, 12 Mart sıkıyönetimi kendilerine özgü koşullar içinde yaşandılar. Bu gibi olaylarda toplumsal uyanış, siyasal iktidarın yapısı ve tutumu, parlamento çoğunluğunun eğilimleri, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Genelkurmay Başkanının kişilikleri sıkıyönetimin niteliklerini belirlemede etkilidir. Kuşkusuz sıkıyönetimler toplumdan soyutlanamaz.

Bu kez sıkıyönetimin gerekçesi en başta «Kahraman Maraş katliamı»na dayanmaktadır.

Şu kanlı olayın ardındaki gerçek bir aydınlanmalı...

Ne var ki bu aydınlıktan korkacaklar bulunabilir ve onlar sıkıyönetimi amacından saptırmak isteyebilirler. Oysa Türkiye'de Kahraman Maraş'tan

başlıyarak tüm kanlı olayların aydınlatılması, devletin birincil görevidir. Ve sıkıyönetim bunun için ilan edilmiştir.



Bu arada CHP'ye ve Ecevit yönetimine de büyük sorumluluk düşüyor. Atalarımız demişler ki:

— Öfke baldan tatlıdır.

Biliyoruz CHP içinde birbirine öfkeli çok adam var. CHP'lilerin eski görenekleridir, birbirlerine çok kızarlar, verip veriştirirler, birbirlerinin ardından söyleşip konuşurlar.

Ne var ki bu kez —her ne olursa olsun— bütünleşip kenetlenmeleri gerekir. Politika zor bir oyundur. Her zaman kazanılmaz, bazan yitirilir. Ama CHP, bu son oyunda kendini yitirirse, herşeyi yitirir.

Bir yıldan beri devlet mekanizmaları yeterince çalıştırılamadı, güvenlik örgütleri gereğince kullanılamadı. Biliyoruz ki bütün bunlar kolay işler değildi. Şimdi son çareye başvuruluyor. Sıkıyönetimi CHP grubu onayladı, hükümet ilan etti. Ne var ki ülkede sıkıyönetim de geçerli olsa, gerçek yetki ve sorumluluk kuşkusuz hükümettedir. Sıkıyönetim var diye bir rahatlık ve gevşeme sözkonusu olmamalı...

Tersine...

Daha uyumlu ve dayanışmalı bir bütünlük içinde CHP toparlanma sürecine girmeli.

Bir yılda azımsanmıyacak adımlar atılmıştır Türkiyede.. İktidar olmak kolay iş değildir. Ecevit'in inatçı bir kişiliği vardır. Zorluklar, kişioğlunu kamçılamalı. Dünyanın hiçbir ülkesinde ne özgürlükler bedavadan kazanılmış, ne demokrasi kolayca yerleşmiştir.

Bu amaçlara ulaşmak için hepimiz kendi kendimize sıkıyönetime girmeliyiz.»

27 ARALIK 1978

- Ankara, Adana, İstanbul, Erzincan, Erzurum ve Elazığ'da sıkıyönetim Mahkemeleri kuruldu.
- Sivas, Erzincan, Kars ve Erzurum'da dernek faaliyetleri yasaklandı, Kars ve Erzurum'da grev ve lokavtlar izne bağlandı.
- Kahraman Maraş'taki faşist katliamda ölenlerin sayısı 104'e çıktı.
- Trabzon ve Antakya'da iki öğrenci öldürüldü.
- Cezayir Devlet Başkanı Huari Bumedyen öldü.
- İspanya hükümeti, ücret artışlarını % 13 ile sınırlama kararı aldı.
- Nikaragua Devlet Başkanı Somoza, halk oyuna başvurmayı reddetti.

28 ARALIK 1978

- Başbakanlık Sıkıyönetim Eşgüdüm Başkanlığı kuruldu.
- DİSK, Maraş katliamında ölenler için tüm emekçileri 5 dakikalık saygı duruşuna çağırdı.
- AP lideri Demirel: «Türkiye, yeni bir anayasa yapmaya mecburdur.»
- İran TUDEH Partisi, tüm dünyadaki demokrasiye inananları Şah hükümetini, yasal hakkını istemekten başka suçu olmayan halka karşı barbarca davranışlara ve cinayetlere son vermek zorunda bırakmak için ellerinden gelen çabayı harcamaya çağırdı.

30 ARALIK 1978

- İran'da askeri hükümet istifa etti. Başbakanlığa, muhalefetteki Ulusal Cephe üyesi Şahpur Bahtiyar getirildi.
- İspanya Başbakanı Suarez, yeni anayasaya uygun bir hükümet kurulması için, parlamentonun feshedildiğini ve 1 Mart'ta seçimlerin yapılacağını açıkladı.

31 ARALIK 1978

- Şah'ın İran'ı «sağlık nedenleriyle» terkedeceği açıklandı.
- İran'da Başbakanlığı kabul eden Şahpur Bahtiyar, Ulusal Cephe'den atıldı.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanı Orhan Alp, demir-çelik ithalinin özel sektörce yapılması gerektiğini söyledi.

1 OCAK 1979

- Türk Eczacılar Birliği'nin Roche ve Atabay ilaçlarına karşı uyguladığı ilaç satış ambargosu tüm yurtta uygulanmaya başladı.t
- Hindistan'da her ay ortalama yüzbin çocuğun yetersiz beslenmeden dolayı öldüğü açıklandı.
- Çin-ABD diplomatik ilişkileri resmen yürürlüğe girdi.
- 1979 yılı Dünya Çocuk Yılı olarak kutlanacak.

bir YORUM

1979 YILI «ÇOCUKLARIN YILI» OLACAK

Birleşmiş Milletler'den kaynaklanan bir tutumla 1979 yılı, Dünya Çocuk Yılı olarak ilan edildi' Böylece insanlığın dikkatleri, yine kendisinin çok önemli bir parçası ve hatta kaynağı olan çocuklara, onların sorunlarına ve onların sorunları olarak kendini gösteren genel toplumsal sorunlara çekilmek isteniyor.

Bu, şüphesiz ileri bir adımdır. Çünkü bu soruna uzaktan da olsa ilgi duymak ve eğilmek, ister istemez başka sorunlara da götürecektir. Çocukların sorunları salt onların çocuk olmalarından kaynaklanan sorunlar değildir, hatta hiç böyle değildir. Çocuk yılında çocukları sevmenin gerekleri üzerine ortaya çıkacak propaganda ve ajitasyon kaynaklarını dikkatle izleyeceğiz ve bu çok önemli sorunu, can alıcı bağlantılarından soyutlayıp, anlaşılmaz ve «eğlenceli» bir konu haline getirmek isteyen çabalarla karşılaşağız.

1979'a girerken bu tür çabaların ilk adımlarına rastlanıyor. Radyo ve televizyonlarda, gerici ve sağcı basında, 1979'un çocuk yılı olduğu

kabulleniliyor, konuya sayfalar ve zaman ayrılıyor. Bu platformda, yani, çocukların sorunlarını onların «çocukluğuyla» sınırlı olarak ele alan platformda sorun sıradanlaşır ve gerçek boyutlarından uzaklaşır.

Barış ve insanlık düşmanı faşistlerden ve onların işbirlikçilerinden başka herkes meseleyi gerçekçi bir çerçevede değerlendirmek ve yaygınlaştırmak zorundadır. Soruna yönelen kitlesel ilgi ve bu ilgiyi değerlendirmeye yönelen araçlar, azami ölçüde değerlendirilmeli, çocuk sorunu layık olduğu üzere ele alınsın diye çaba gösterilmelidir ama, bu konudaki propaganda ve ajitasyonun eksenini bilimsel tespitler oluşturmalıdır.

ÇOCUKLARIN SORUNLARI NELERDİR?

Dünyanın neresinde olursa olsun, çocuklar, onları büyütmekle yükümlü olanların toplumsal konumlarına bağlı olan şartları yaşarlar. Ellerinden tutanların «kaderi» ne ise, büyük ölçüde çocukların «kaderleri» de öyle olmaktadır. Onlar çok daha korunmasız oldukları için, toplumsal koşullar, sonuçlarını onların yaşamında çok daha anlaşılır biçimde somutlamaktadır ve fark da bu kadardır.

Çocuklar savaşlarda ölüyorlar. Kitlesel imha olaylarına çok sık rastlanan yerel ve haksız savaşlar, küçük yavruların bile «kılıçtan geçirildiğini» birçok kez gösterdi. İnsanlığa düşman olanların, onun kaynağına düşman olmaları anlaşılır bir şeydir. Vietnam'da ABD askerleri, inanılmaz bir şehvetle korkunç canavarlıklar işlediler ve yaşına basmamış yavulardan da öte, anasının karnında can toplayan doğmamışlara kadar uzattılar emperyalist anavatanlarının işlevini. «Savaş kuralları» dışında kullanılan napalm, misket ve sair toplu öldürme bombaları, emperyalistlerin çocuklara kadar uzanan vahşetinin sadece en dolaysız biçimlerini oluşturuyor.

Çocuklar sadece silahla değil, sömürüyle de öldürülüyorlar. Emperyalizm, sömürge ve yeni sömürge ülkelerde, bir avuç işbirlikçisiyle birlikte kitlesel yoksulluk ve açlık koşulları üretiyor. Afrika'da çocukların açlıktan, kitleler halinde öldükleri, yakın zamanlara kadar sıradan bir olay olarak biliniyordu. Emperyalist parmağının Nijerya'da onbinlerce küçük bebeğin açlıktan ölmesine sebep olmasını insanlık henüz unutmadı.

Açlığın yanında biraz daha dolaylı ve görünmez olmasına rağmen çok yaygın bir çocuk imha mekanizması da, yine sömürü koşullarına bağlı olarak emperyalizm ve kapitalizm tarafından işletilmektedir. İşçilerin ve emekçilerin gelir düzeyleri, gerçek anlamda emperyalist metropollerde bile azalmaktadır. Kapitalizm, işçileri ve emekçileri, derece derece, ama her ülkede kötü hayat koşullarına mahkum ederek işgücünün değerini düşürmek yoluyla da kârlarını artırmayı, vazgeçilmez yasaların-

dan biri olarak işletirken, bu yasanın ucunda emekçi çocuklarının hayatı da kumar masasına sürülmektedir. Zorunlu besin maddelerini sağlayamayan emekçilerin çocukları da aynı haktan mahrum kalıyor ve mukavemetsiz bedenleri eziliyor. Yaygın çocuk ölümleri, yeteri kadar besin alamamaktan kaynaklanmaktadır. Salgın hastalıklar ve adil olmayan sağlık hizmetleri bölüşümü, kapitalizmin çocuklara değişmez armağanları arasındadır.

Sömürü düzeni işleyişiyle, emperyalizm, dünyanın dört bir yanındaki işleviyle, faşizm ve gericilik, karakteriyle, çocukların düşmanıdırlar. Kahraman Maraş'da faşistlerin, küçücük bebeklere saldırıp boğmalarının üzerinden daha bir ay geçmedi. «Çocuk Yılı» onların dışında, insanlığın yüksek değer verdiği soylu amaçlar için ilan edilmiştir ve bu anlamıyla ilerici bir muhtevası vardır.

ANALIK SORUNU VE ÇOCUK:

Çocuk bakımı veya genel olarak «analık» diye adlandırdığımız sorumluluk, çocukların sorunlarına doğrudan etkiyen bir özellik taşır. Analığın veya çocuk bakımının bağımsız olarak kurumlaştırılmadığı kapitalist toplumlarda bu işin ağır yükü, kadının sırtında kalmaktadır ve bireysel çabaya dayanmaktadır. Böylesi durumlarda kadın sorunlarıyla çocuk sorunları iç içe geçmektedir. Kadının genel durumu, çocukların durumuna aynen yansımakta, yetişmesini etkilemektedir.

Çocuk bakımının kendiliğinden veya deneysel alışkanlıklara dayandığı ilkel türünde çocuk çok ciddi tehditler altındadır. Çocuk bakımına ilişkin bilimsel yöntem ve bilgilerden uzak olan kadınlar, genellikle, okuma yazma bilmiyen kadınlardır ve bunların çocukları arasında ölüm yüzdesi çok daha yüksek olmaktadır. Çalışan kadınların çocukları da gerekli güvenceden yoksun kalmaktadırlar. Çünkü, doğum izni, emzirme izni gibi, analık görevleri çalışan kadınlarda çok sınırlı yasal dayanaklara bağlıdır ve olanı kadarıyla bile bu hakların pratik işlerliği bulunmamaktadır.

Çocuk sağlığına ilişkin hizmetler kapitalist toplumlarda çok azdır ve genel olarak varlıklı sınıflara hizmet edecek biçimde metropol kentlerde yoğunlaşmıştır. Bu dalda, hizmetlerin yaygınlaşmasını zorlayacak istemler ise demokratik mücadele olarak somutlanmamış belirli program hedefleri koyamamıştır. İstenen daha çok, çocuk bakımındaki bireysel çabalara elverişli koşulların sağlanmasıdır.

Kadın'ın, toplumsal yaşama daha aktif olarak katılması, kadınlığından doğan sorunlarının çözüm yoluna girmesi ,onun analık görevlerini daha sağlıklı olarak yerine getirmesi için olanaklar hazırlayacaktır. Çünkü böylece kadının sırtından, onun gelişmesini körelten birçok ağır yük

kalkmış olur ve çocuklarına karşı görevlerine, toplumun çıkarları doğrultusunda ve onun bakış açısından yaklaşması mümkün olabilir.

ÇOCUKLARIN GÜVENCESİ DEMOKRASİ - BARIŞ VE SOSYALİZMDİR

Dünyanın ilgisi 1979 yılında «çocuk sorunlarına» çekilirken, bu sorunları yaratan esas sebeplerin gözlerden saklanmak isteneceği, en azından, burjuva çevrelerin elinde bunun böyle olacağı bellidir. Radyo ve televizyon programlarında, çocuk yılına yaklaşımın ilk biçimleri bunu gösteriyor. Örneğin: Rengi ve dili ne olursa olsun, bütün çocukların birbirlerinin kardeşi oldukları, çünkü onların çocuk oldukları, dile getirilmektedir. Halbuki dünyanın bütün halklarıdır kardeş olan ve çocukların kardeşliği de bu kapsamdadır. O halde, çarpıtmaların, sorunu salt «çocukluk» sorunu olarak ele almanın, yılın anlamıyla bir ilişkisi yoktur.

Propagandayı, çocukların gerçek dostlarının kimler olduğunun tanıtılması noktasında yoğunlaştırmamız gereklidir. Bu, onların gerçek dostlarının ve güvencelerinin, demokrasi, barış ve sosyalizm güçleri olduğunu öğretmek, savaşın kaynağı olan sömürü düzenini açıklamak ve sosyalizmin çocuklara neler sağladığını anlatmak şeklinde olmalıdır. Çünkü, çocukların baş düşmanları da soruna eğilmek zorunda kalıyorlarsa, bu onların bu alanda kendi çıkarlarını öne çıkarmak için her araca başvuracaklarını da gösterir. Aslında onlar, kendi sınıfsal çıkarlarının mirasçıları olarak baktıkları kendi çocuklarına da düşmandırlar.

1979 Çocuk Yılı'nı, aynı zamanda barış düşüncesinin, eşitlik ve adalet düşüncesinin gerçek içerikleriyle öne çıktığı bir yıl olarak değerlendirmek gerekiyor. Çocukları herkes sever (mi) ama bu sevginin, yaygın, yerleşik ve derin muhtevalı şekline ancak barış ve sosyalizm güçleri sahip çıkabilir.

Çocuklara daha iyi bir dünya bırakabilmek için mücadele edenlere bu yıl, görev ve sorumluluklar yüklüyor.

Aşağıda yayınladığımız inceleme, sorunu genel hatlarıyla ele alıp değerlendirmekte ve meseleye ışık tutmaktadır.

ÇOCUK SORUNU

Gülgün TEZGİDER

Birkaç gün sonra 1979 yılına gireceğiz. Bildiğimiz gibi, 1979, Birleşmiş Milletler Örgütü tarafından Uluslararası Çocuk Yılı olarak ilan edildi. Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesi'nin yayınlanışının 20 yılına rast-

layan 1979'un UÇY olarak ilan edilmesinin amacını ulusal ve uluslararası düzeyde dikkatleri çocuk sorunlarına çekmek olarak belirtebiliriz kısaca.

1979 UÇY'nın uzunca bir süredir sözü ediliyor. Yalnızca ilerici, demokrat basında değil, gerici basında da UÇY'nın yankı bulduğunu görüyoruz. Öyleki toplantılar, yazılar, sergiler düzenleniyor. Herkes kendi bildiğince ve yorumladığınca UÇY'dan söz ediyor.

Bunun, UÇY'nın bu denli yankı bulmasının nedenini hiç kuşkusuz çocuk olgusunda aramak gerek. Bugün çocuk konusunda hiç kimse açık açık, «ben çocukların acı çekmesinden, sefaletinden yanayım» diyemez. Tamamen büyüklere bağımlı, yaşamı büyüklerin ellerine bırakılmış olan çocuklar konusunda özellikle analık-babalık duygusunun ağır basmasıyla, duyarlılık son derece yüksektir. Ancak bu böyle diye, çocukların kötü yaşama koşullarına mahkum edilmesi önlenebiliyor mu? Hayır.

Çocukların karşı karşıya kaldığı sorunların toplumsal sorunlardan bağımsız olmadığını biliyoruz. Çocuklar sınıf mücadelesinin var olduğu bir toplumda bu mücadelenin sürdürücülerinden ayrı değildirler. İşte, çocuklara karşı sorumluluk ve görevlerimizin kaynaklandığı nokta da burası. Bizler, çocuklara bireysel analık-babalık duygularının ötesinde, toplumun geleceği, işçi sınıfı bilimi doğrultusunda verdiğimiz mücadelenin sürdürücüleri olarak bakmalıyız. Çocuklara karşı olan sorumluluğumuz, tüm insanlığın kurtuluşu yolunda vardığımız mücadeledeki sorumluluğumuzun bir parçası, bir uzantısı: tamamlayıcısıdır. Çocuklarımızın daha iyi yaşamaları, daha iyi yetişmeleri için verdiğimiz mücadeleyi, sömürünün yokedilmesi mücadelesinin yarınki sürdürücülerinin yetiştirilmesi için, mücadelemizin zafere ulaşmasının güvencesi olarak görüyoruz.

İşte bu görüşler ışığında 1979 UÇY'nı nasıl karşılıyoruz? UÇY çocuk sorunlarına ve bu sorunların kaynaklarına dikkati çekmek açısından son derece önemli, mutlaka değerlendirilmesi gereken bir fırsattır. Burada hemen bir noktanın üzerinde durulmalıdır. Burjuvazi 1979 UÇY'nın, belirli sınırlar içerisinde dahi olsa, çocuk sorunlarına ve dolayısıyla sömürüye değinilmesi fırsatını yaratmasını önlemek üzere, şimdiden UÇY'nı çarpıtma yoluna gidiyor. Bu durum karşısında, burjuvazinin UÇY dolayısıyla «en güzel çocuk yarışması» açarak, «çocuklar fidandır. çiçektir» edebiyatı ile duygu sömürüsü yaparak dikkatleri çocukların hayatın her alanında karşı karşıya olduğu sorunlardan uzak tutmaya çalışması karşısında, çocukların karşı karşıya olduğu sorunların kaynağını teşhir ederek ve bununla kalmayıp, bu sorunların çözümü doğrultusunda atılabilecek adımların zaman yitirilmeksizin atılması yönünde etkin olabilmek gerekir.

Çocuklarımızın karşı karşıya olduğu sorunları hepimiz biliyoruz, görüyoruz. Burada bunlardan uzun uzun sözetmek yerine birkaç çarpıcı örnek vermek yerinde olur.

İlk olarak bebek ölümlerine, milyonlarca çocuğun daha doğduğu anda nasıl ölüme mahkum edildiğine bakalım.

Bildiğimiz gibi, analık ve çocukluk, birbirinden ayrılmaz, kopmaz olgulardır. Bu yüzdendir ki, analığın korunması sorunu, anayla ilgili görünmekle beraber, çocuğun varlığından bağımsız olmayan, bunun da ötesinde çocuğun yaşamını doğrudan etkileyen bir sorundur. Bu nokta 1959 tarihli Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesi'nde şöyle belirtilmiştir: **«Çocuğun sağlıklı olarak büyüyüp gelişmesi sağlanacaktır. Bu amaçla kendisine ve anasına karşı doğumdan önceki ve sonraki bakım da dahil olmak üzere, özel bir özen gösterilecektir».** Analığın korunması Türkiye'de Anayasal bir hükümdür. TC Anayasasının 35. maddesi **«devlet ve diğer kanun tüzel kişileri ailenin, ananın ve çocuğun korunması için gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar»** demektedir. Ancak varolan, birkaç göstermelik tedbirdir, gerçekte analığın korunmasından sözetmek mümkün değildir. Eğitim-sağlık-beslenme ve çalışma alanlarında bunun hemen birkaç örneğini vermek yerinde olur.

Örneğin 1 yaşını doldurmadan ölen çocuk sayısının annenin eğitim düzeyine oranlanması çarpıcı veriler ortaya çıkaracaktır. 1975 verilerine göre1 yaşını doldurmadan ölen toplam çocuk sayısına göre toplam kadın nüfusu 7.400.000 kadardır (7.399.100). Bunun 6 milyonu aşkın (6.080.028) kısmını okur yazar olmayan kadınlar oluşturmaktadır. Yaşamaya devam edebilen çocuklarınsa ananın eğitimsiz bırakılmasının olumsuz sonuçlarını her an hissedecekleri bilinir.

Eğitimin yanında bir başka örnek çocuk üzerindeki etkisi açısından ananın sağlık ve beslenme koşulları verilebilir. 1975'de il ve ilçe merkezlerindeki toplam ölüm miktarı 120.302'dir. Ve bunun 34.892'si, yani yüzde 30 kadarı 0-1 yaş grubundadır. Çocuk ölümleri açısından sağlık kurumları dışında yapılmak durumunda olan doğumların payının büyük olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Bir örnek: 1969 yılında Urfa'da 2 sağlık merkezinde 79 kişi tedavi görmüştür. Bu, 79 kişi içinde kaçının doğum olayı olduğunu bilmiyoruz. Ama bu durum bile pekçok şeyi anlatmaktadır. Bu 79 kişinin 79'u da doğum olayı olsa Urfa ilindeki doğum olayı ihtiyacını kesinlikle karşılamaz, kaldı ki bu 79'un tümü değil, yalnızca bir bölümü doğum olayıdır.

Çocuk ölümlerinde yeterli beslenmenin olmayışı da önemli bir yer tutmaktadır. Ülkemizde doğan her bin bebekten 150'si, daha bir yaşını doldurmadan gıdasızlıktan ölmektedir. Bebeklerdeki beslenme yetersizlikleri ve bozuklukları anne sütü ile beslenme döneminde annenin beslenmesiyle yakından ilgilidir. Bunun için gebe ve emzikli kadınların özel

olarak bir beslenme düzeni içinde olmaları son derece önem taşımaktadır. Ama yapılan araştırmalar, ülkemizde gebe kadınların % 94'den fazlasının, emzikli annelerin ise % 94 kadarının gebe ya da emzikli olmadan önceki yiyecek düzenlemelerini değiştirmedikleri belirlenmiştir. Bunda eğitimsizliğin yanısıra yaşama koşullarının günden güne ağırlaşmasının, hayat pahalılığının artmasının belirleyici rol oynadığını söyleyebiliriz. Sonuç olarak, gebe ve emzikli annelerdeki beslenme yetersizlikleri ve bozuklukları, çocuğun sağlığını tehdit etmekte ve çocuk ölümlerini hazırlayan bir neden olmaktadır.

Beslenme ile ilgili olarak çalışan kadının ağır çalışma koşullarının çocuğun anne sütü ile beslenmesini nasıl engellediğini de belirtmek gerek. Bugün ortaöğrenim görmüş annelerin %44'ü yüksek okul bitirmiş annelerin %55'inden fazlası çocuklarını yetersiz emzirebilmektedir. Yine ortaöğrenim gören annelerin %26'sı, yüksek öğrenim gören annelerin %36 kadarı ise bebeklerine hiç süt vermemektedirler. Görülüyor ki, kadının eğitim düzeyinin yükselmesiyle yetersiz emzirme oranı artmaktadır. Bunun nedeni ise, ananın eğitim görmüş olması değildir şüphesiz. Sorun, ananın eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte çalışma hayatına giriyor olmasıyla başlamaktadır ve burada da sorun, annenin çalışıyor olması değil, çalışma koşullarının ağır olması ve çalışma koşullarıyla analığın bağdaştırılmamış olmasıdır.

Analığın korunması konusunda çalışan kadınların ve çocuklarının durumuna ilişkin birkaç noktaya işaret etmek yerinde olacaktır. Çalışmak ve ana olmak kadının temel haklarından olduğu halde, uygulamada bu iki hak birbirine karşı çıkarılmaktadır. Örneğin İş Kanunu'na göre kadının doğumdan önce ve sonra 6'şar hafta ücretli izin hakkı vardır. Bu süre son derece yetersiz bir süredir. Tıbbî veriler, bir yandan bebeğin doğumdan sonra anne sütüne ihtiyacı, diğer yandan kadının doğum öncesi haline dönebilmesi için geçmesi gerekli süreyi en az 4 - 6 ay olarak belirlemektedir. Oysa halen yürürlükteki doğum öncesi ve sonrası 6'şar haftalık izin, ki bu süre doğum öncesi memur kadınlar için 21 güne indirilmiştir, yetersizdir. Ancak kadınların pekçoğu bu son derece yetersiz izin süresini dahi kullanamamaktadırlar. 1975 yılı verilerine göre, iktisaden faal olarak nitelendirilen 6 milyona yakın kadından yalnızca 200.000 kadarının sigortalı olduğu ülkemizde, sigortasız ve tamamen işverenin insafına terkedilmiş kadınların yasal doğum izinlerini dahi kullanamadıkları bilinen bir durumdur. Bu elbette sigortalı olanların da bu haktan yeterince yararlandıkları anlamına gelmez. Kadınların pek çoğu işini kaybetme endişesiyle doğumu iyice yaklaşana kadar çalışmakta, doğumdan sonra da yine aynı kaygıyla kendisinin ve çocuğunun sağlığını tehlikeye atarak işbaşı yapmaktadır. Yine bu son derece yetersiz 12 haftalık izin süresi yüzünden, genellikle genç kızlar

evli kadınlara tercih edilmekte ve böyle bir durum kadınları çocuk düşürmeye itmektedir.

Çalışan kadın, tüm bunlara göğüs gerip çocuğunu doğurduktan sonra bu kez çocuğunu bırakabileceği sağlıklı bir kurumun olmayışı nedeniyle büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır. Ana-baba işteyken bebek kendi başına, ya da yaşlı bir akrabanın elinde kalmakta, sağlıksız ve eğitimsiz büyümektedir. Çalışanların okul öncesi ve okul çağındaki çocukları için kreş, anaokulu, eğitim ve bakım merkezlerinin olmayışı bu konuda ayrıca anılabilir.

Yine kadının sağlığına aykırı yerlerde ve şartlarda çalıştırılması, çocuğun sağlığını pek yakından ilgilendirmektedir. Öyle ki, kadının sağlığı açıkça tehlikeye atılmakta ve bu arada gebe olanlar için tehlike daha da büyümekte, sonuç olarak gebelik düşükle sonuçlanmaktadır. Öte yandan gebe ve emzikli kadınların korunması ile ilgili yetersiz, göstermelik birkaç hüküm ise uygulanmamaktadır. Yine aynı şekilde kadının gece çalışması yasaklanmış ise de, bu hüküm işveren tarafından rahatlıkla çiğnenmektedir. Böylelikle annenin karşı karşıya bulunduğu ağır çalışma koşulları nedeniyle çocuk, hem annesinden ayrı kalmakta, öte yandan annesinin sağlığının bozulması nedeniyle bir kere daha etkilenmektedir.

Buraya kadar doğumda ve doğumdan hemen sonra bebeklerin yaşama hakkının ellerinden nasıl alındığını örneklemeye çalıştık. Peki, yaşama şansına sahip olabilenleri neler bekliyor?

Akla hemen gelenleri sıralayalım: Yetersiz beslenme, ısı, ışık, sağlık koşullarından uzak konutlarda barınma, oyun alanı olan toz topraklı yollar, trafiğe açık caddeler, ağır çalışma koşulları altında ezilen anababanın hiç gülmeyen yüzleri, gerçeklere yabancılaştırılmaya çalışıldığı okul, ve pekçoğu için aile geçimine katkıda bulunmak üzere daha çocukluğunu yaşayamadan çalışma hayatına geçiş...

Bunlara ilişkin olarak da birtakım örnekler vermek mümkün. Ülkemizde yetersiz beslenmenin çocuğun bedensel ve zihinsel gelişiminde yolaçtığı aksaklıklar günden güne vahimleşen boyutlara ulaşmaktadır. Bugün okul çağı öncesindeki her 100 çocuktan 20'si ağırlık yönünden büyüme geriliği göstermektedir. Okul çağındaki çocuklarda ise, bu oran, yani büyüme geriliği oranı %17 dolayındadır. Yine bu oran köylerde ve geri kalmış kent yörelerinde %45'e ulaşmaktadır. Bu çocukların pek büyük bir kısmında fiziksel gelişim aksaklığının yanısıra zeka geriliği de gözlenmektedir.

Bu, beslenme ile ilgili örnek. Konut sorununa gelince; konut sorununun vardığı boyutları biliyoruz. Burada sağlık koşullarından uzakta ve çoğu kez tek göz odada, birarada yaşayan aile içinde çocukların be-

densel ve ruhsal sağlıklarının ne denli bozulabileceğine işaret etmekle yetinebiliriz.

Sağlıksız gelişmenin tüm şartlarının var olduğu böyle bir ortamda, ağır çalışma koşulları altında ezilen ana-babanın evlerine döndüklerinde güleryüz göstermek bir yana, çocuğun varlığına dahi tahammül edemez halde oluşları ve kendileri üzerindeki baskı, sömürü ve kıyımı ister istemez çocuklarına yansıtma durumunda bulunuşları üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Aile içinde çocuğun aşağılanması, dövülmesi ve hatta sakat bırakılması durumu hep bildiğimiz, tanık olduğumuz şeyler. Mahkemeye intikal eden birkaç olayın dışında yüzlerce çocuğun «müessir fiil»e uğratıldığı, yine bir o kadar çocuğun da öldüğü, ya da sakatlıklara uğradığı herkesçe bilinmektedir. Sınıf bilincine varmamış emekçi ana-babaların böylelikle çocuklarının kıyımına rahatlıkla araç olduklarını söyleyebiliriz. Öte yandan sınıf mücadelesi içinde, bilinçli her emekçi ana-babanın da çocuklarını sınıfının geleceği, yarının kurucusu olarak göremediğini, bu durumu yeterince kavrayamadığını da söylemek gerekir. Sonuç olarak, «çocuklar nasıl yetiştirilmektedir?» sorusunun cevabı hiç de içaçıcı değildir. Baskı, bağımlılık, hoşgörüsüzlük içinde yetişen, yalnızlığa itilen, boyun eğmeye hazır ama aynı zamanda yıllarca ezilmenin verdiği hınçla başkalarını ezmek için yanıp tutuşan, ruh sağlığı bozuk çocuklardır karşımıza çıkan. İşte bu durumdan sevinen de egemen güçler olsa gerektir. Anti-demokratizme, militarizme, baskıya rahatlıkla kanalize edilebilecek kişiler yetişmektedir çünkü.

Ya okul? Okul, çocuğa ne vermektedir? Bundan daha farklı bir şey değil. Bunları daha da pekiştirici değer yargılarını aşılamaktadır okul. Çocuk okulda, kişiliğini belirli kalıplar içinde donduran, onu gerçeğe yabancılaştırmaya çalışan, sınıf çelişkisinin, baskı ve sömürünün nedeninin gizlenmeye çalışıldığı, sınıf atlama özlemi, savaş kışkırtıcılığı, şovenizm, kadercilik gibi egemen güçlerin ideolojisi doğrultusunda yönlendirmeye çalışan bir eğitim görür. Ve bu eğitim sırasında gerçeklere gözünü açması yasaktır. Ortaöğrenim disiplin yönetmeliği bu türden her «tehlikeye» karşı önlem almıştır. Egemen sınıfların ideolojisi doğrultusundaki eğitime karşı çıkana adeta hayat hakkı yoktur okulda.

Bu durum, belirli bir öğrenim görme şansına sahip olabilen çocukları bekleyen bir sorundur. Ya, bu tür de olsa bir eğitim görme şansına sahip olmayan milyonlarca çocuk ne yapmaktadır?

DPT 1973 Yılı Gelir Dağılımı verilerine göre, nüfusun en az gelirli %20'si, toplam gelirin %4'üne dahi ulaşmayan bir miktarı paylaşmak durumundayken, en yüksek gelirli %20'nin toplam gelirin yaklaşık %60'ına sahip olduğu ülkemizde, çocukluklarını yaşayamadan makine başına geçmek, emekçi ailelerin çocukları için kaçınılmazdır. Çalışma, ge-

çimlerini güçlükle temin edebilen emekçi ana-babanın çileli mirasçısı durumundaki çocukların, şansın yardımı ile eğitim görebilen çok az bir bölümü dışında kalan milyonlarcasını bekleyen yaşantının daha doğdukları günden belirlenmiş bir parçasıdır. Sayılar bunu açıkça göstermektedir. 1975 Nüfus Sayımı verilerine göre ülkemizde 12 - 14 yaş arasındaki toplam 3.012.962 çocuktan 1.146.762'si yani %38'den fazlası iktisaden faal olarak nitelenmektedir. Her 100 çocuktan yaklaşık 40 tanesinin çalışma zorunluluğunda olması, ivedilikle çözüm bekleyen sorunların somut olarak dile gelişidir. Çalışan çocukların cinsiyete göre dağılımı ise, büyük farklılık göstermemektedir. 12 - 14 yaş arası, —12 - 14 yaş arasını alıyorum, çünkü çalışan çocuklara ilişkin mevcut sayısal veriler yalnızca bunlar— 12 - 14 yaş arası toplam erkek nüfusun %37,3'ü, yine aynı yaş grubunda toplam kadın nüfusun %38,8'i çalışmaktadır.

Küçük üretim birimlerinin yaygın olduğu ve teknolojik gerilik nedeniyle yorucu çalışmanın sözkonusu olduğu ülkemizde bu yaygın küçük üretim birimlerinin işgücü talebini, aile geçimine katkıda bulunmak zorunda olduğu için çalışmaya başlayan çocuklar karşılamaktadır. Çalışmak zorunda olan çocuk, sosyal haklarına, yetişkin işçiler kadar sahip çıkabilme durumunda değildir. Her türlü sosyal güvenceden yoksun olarak, son derece düşük bir ücret karşılığında, iliklerine dek sömürülmektedir çocuklar. Ve sanki bunlar yokmuşcasına resmi sayısal verilerde çalışan çocuklara ilişkin kayıtlar gösterilmez. Küçük yaşta çalışmaya başlamak, hem çocuğun beden sağlığını, hem de ruhsal ve ahlaki gelişimini son derece olumsuz etkilemektedir. Zaten yetersiz beslenen ve sağlık koşullarından uzak konutlarda oturan yoksul emekçi ailelerin çocuklarının çalışma hayatına girmeleriyle birlikte fiziksel gelişimleri iyice bozulmakta ve adeta durmaktadır. Yine belirli bir zihinsel, ruhsal olgunluk düzeyine varmamış çocukların çalışma ortamına girmeleriyle birlikte ruhsal durumlarında ortaya çıkan olumsuzluklara da değinmek gerekir. Bunlara bir de iş kazaları ve meslek hastalıkları kurbanı olan binlerce çocuğu eklersek, sonuç olarak ortaya çıkan tablo karanlıktır.

Şimdi önümüzde 1979' UÇY var. Burjuvazi daha önce de belirttiğimiz gibi, UÇY'nı reddedemeyeceği için çarpıtmaktadır. Öte yandan bazı ilerici, demokrat çevreler de UÇY'nı çocukların ne kötü durumda olduğunu sergileyecek bir «yakınma yılı» olarak görmektedirler ve yapılan iş, laf etmenin ötesine gitmemektedir. İşte bu noktada önümüzde önemli görevler vardır. UÇY, bizim ve tüm demokrasi güçlerinin sahip çıkması gereken bir fırsattır. Çocuk Yılında çocuklara ilişkin taleplerimizi daha geniş kitlelere yaymak için en verimli şekilde yararlanmalıyız. Yine demokrasi güçlerinin çocuklarımıza daha iyi yaşama koşulları yaratma yolunda somut adımları gerçekleştirmek üzere ortak hareket et-

mesi gereğini vurgulamalıyız. 1979'un ardında kalanın, birkaç toplantı, birkaç söz olmasını istemiyorsak çabalarımızı bu yönde yoğunlaştırmalıyız.

2 OCAK 1979

- İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı istifa etti.
- Başbakan Ecevit: «Sıkıyönetime ilke olarak hiçbir zaman karşı çıkmadım.»
- Kamboçya Ulusal Kurtuluş Cephesi, Stratejik önemi olan Kratie kentinin ele geçirildiğini açıkladı.
- Küba Komünist Partisi Genel Sekreteri Castro, «Emperyalizmle ve dünya gerici güçleriyle işbirliği yapan Çin yöneticilerinin şovenist ve hegemonyacı bir siyaset izlemekte olduklarını» belirtti.
- İran'ın Meşhed kentinde askeri birliklerin göstericilere ateş açması sonunda 106 kişi öldü, 215 kişi yaralandı.

3 OCAK 1979

- İstanbul Feneryolu'nda banliyö treni ile yük treni çarpışması sonunda 40 kişi yaralandı.
- İran'lı dini lider Humeyni, Şah'ın devrilmesinden sonra kurulacak yeni hükümetin İsrail ile ilişkileri keseceğini ve bu ülkeye petrol vermeyeceğini açıkladı.
- Irak - Suriye işbirliği ortak belgesi imzalandı.
- Nikaragua'da ordu kuvvetleri ile Sandinista gerilları arasındaki çarpışmada 14 kişi öldü.
- Kamboçya Ulusal Kurtuluş Cephesi birliklerinin Başkent Pnom Pen'e 65 km. uzaklıkta oldukları açıklandı.

bir BELGE

Washington Askeri Darbeyi Kışkırtıyor

Nikolay Obotov

Şah'ın «yorgunluk» nedeniyle «dinlenmek için» yurt dışına gitmek niyetinde olduğunu İran Radyosu'nda açıklamasından sonra İran bunalımı yeni bir evreye girdi.

Bu yeni evre başlıca iki özellikle karakterize ediliyor: Birincisi, ülkede istikrarı sağlamak amacıyla İran'da Şahpur Bahtiyar başkanlığında yeni bir hükümet kuruldu. İkincisi, ulusal muhalefet cephesinin Şah Muhammed Rıza Pehlevi'nin tahttan feragat etmesi ve Şah'ın Amerikalı danışmanlarının ülkeyi rahat bırakma-

ları konusunda diretmeye devam etmeleri. Ve nihayet Batılı devletlerin, öncelikle Birleşik Devletler'in, İran olaylarının kendileri açısından yararlı yönde gelişmesine, daha doğrusu İran'ın kendi egemenlik alanından çıkmasına izin vermemek için sürekli olarak çaba göstermeleri.

Amerikan gazeteleri, Şah'ın yeni sivil hükümeti kurma görevini Şahpur Bahtiyar'a vermesi kararının Beyaz Saray için tam bir sürpriz olduğunu belirtiyorlar. Üstelik Amerikan Elçiliği Bahtiyar'ı, tanınmış bir politikacı olarak kabul etmiyor.

Bu durumda tahrif edilmiş bir haberle karşı karşıya bulunduğumuz izlenimi yaratılıyor. Gerçekten de Şahpur Bahtiyar eski bir muhalefet lideridir. İran'ın etkili politik-dini lideri Humeyni, yeni İran hükümetinin kurulmasını, «İran tahtını korumak amacıyla Şah ve uluslararası klik tarafından hazırlanmış tehlikeli bir komplo» olarak niteledi. Şahpur Bahtiyar, gerek sivil, gerekse askeri ana muhalefet gruplarının desteğini sağlayamadı. Zaten bütün mesele de burada.

Şahpur Bahtiyar İran Kralının tahttan düşmesini geciktiren bir araç ise, geçmişin tanınmış bir muhalefet lideri olan bu adam Washington adına hazırlanan senaryoya göre, oyuna sokulan kartlardan biridir.

Oyunun mantığı gayet açıktır: Bahtiyar'ın politika oyununda ayakta kalması olasılığı azdır. Şahpur Bahtiyar'ın ülkede «düzenin sağlanması»na ve aynı zamanda «tahtın kurtarılması»na yönelik planları başarısızlığa mahkumdur. Amerikalı politikacıların görüşüne göre, planlar başarısızlıkla sonuçlanınca İran'da düzeni ancak güçlü bir kişinin sağlayabileceği anlaşılacaktır. Son zamanlarda askeri darbe söylentilerinin artması, bu bakımdan rastlantısal değildir.

Bugünlerde «New York Times»ın da yazdığı gibi, İran'da egemenliğin askeri cuntanın eline geçmesi, ülkenin diktaya karşı yeniden sürekli bir ayaklanma içinde yaşaması ve bağlaşıklığın önerilmesinin olanaksızlaşması demektir. Ama Amerikan gazetelerinin kanıtları bana göre az inandırıcıdır. Tarihte Birleşik Devletler'in yardımıyla iktidara gelen diktatör örnekleri çoktur ve Washington bu diktatörlerin yardımıyla kendine askeri, stratejik ve ekonomik çıkar sağlamaktan hiç çekinmemiştir.

Askeri darbe perspektifi Washington'un hoşuna gitmektedir İran askeri çevrelerinin Pentagon'a, Amerikan savaş sanayii komp-

leksine sıkı bağlarla bağlı bulunduğu ve her İranlı askerin ardında bir Amerikalı danışmanın bulunduğu çok iyi biliniyor.

Avrupa'daki ABD silahlı kuvvetleri kumandanının yardımcısı General R. Haizer'in «özel bir görev»le İran ordusunun yüksek rütbeli görevlileriyle konsultasyonda bulunmak için bu ülkeye yaptığı ziyaret, Birleşik Devletler'in, İran'da «güçlü adam» varyantını esas olarak seçmeye karar verdiğini gösteriyor.

Halen Amerikalı askeri danışmanların denetiminde ve desteğinde bulunan ordu üst yönetimi, savaş hazırlıklarını yoklayarak askeri birlikleri denetliyor. Şahpur Bahtiyar'ın yeni hükümeti ise İranlı askerlerin sıkı gözetimi altında bulunuyor.

İran'daki olayların ne gibi bir durum alacağını söylemek henüz çok güçtür. Ekonomik, sosyal ve politik bunalımlar, bu ülkenin askeri diktanın kurulması yönünde evrimine itici güç olarak hizmet edebilir. Birleşik Devletler'in eylemleri de sağa yönelim için elverişli bir ortam yaratıyor.

Washington'un İran'ın içişlerine müdahale konusunda her geçen gün gösterdiği ideolojik, politik, ekonomik, stratejik ve nihayet konjonktür nedenlere, başka şekilde de yaklaşılabilir. Ama gerçek değişmeden kalıyor: Aslında İran devriminden, halkçı devrimden, anti-feodal ve hatta eğer isterseniz anti-emperyalist devrimden söz edilebilir ve hiçbir politik olgunluk, hiçbir müdahalede bulunmama yemini bu gerçeği değiştiremez.

Birleşik Devletler'in koruyuculuğundaki İran askeri komutanlığının darbe üzerine ve ayaklanan halkın üstesinden gelinmesi konularında açık hesap yapmakta olduğu da aynı derecede açıktır.

Herhalde Washington'da bazı kimseler hâlâ, tehdidin ve kuvvet kullanımının dünyanın değişim sürecini durdurabileceğini sanıyorlar. Hiç kimse Beyaz Saray'ın ahlâk ve insan hakları adına İran halkının yanında yer almasını beklemiyor. Ama çağımızın istisnasız bütün devletlerden talep ettiği birtakım gerekler var. Büyük ve küçük halkların haklarına saygı göstermek. Kendi sistemlerini bu halklara zorla kabul ettirmemek. Kuvvetle tehdit etmemek ve kuvvet kullanmamak.

Sağduyulu ve gerçekçi yaklaşım, İran halkının içişlerine dışarıdan müdahale yapılmamasını gerektiriyor. Birleşik Devletler, kuşkusuz, İran'dan çıkacaktır. Er ya da geç. Ama bu ülkeye ne kadar fazla yapışırlarsa, ülkeden çıkışları da o denli acı ve utandırıcı olacaktır.

4 OCAK 1979

- CHP Adıyaman Milletvekili Razaman Yıldırım, partisinden istifa etti.

5 OCAK 1979

- DİSK'in Maraş'taki faşist katliamı protesto amacı ile düzenlediği 5 dakikalık saygı duruşuna DİSK üyesi 500.000 işçi ve Türk-İş'e bağlı bazı işyerleri ile demokratik kuruluşlar üyesi emekçilerin katılımları ile toplam yaklaşık 1 Milyon kişi katıldı.
- Ankara yakınında iki yolcu treninin çarpışması sonunda 16 kişi öldü, 116 kişi yaralandı.
- Kamboçya Ulusal Kurtuluş Cephesi gerilları, başkent Pnom Pen'i kuşattılar.

6 OCAK 1979

- ABD, Fransa, İngiltere, Federal Almanya'nın Guadelupe'da yaptıkları toplantıda, Çin'e İngiliz savaş uçağı satılması kararlaştırıldı.

8 OCAK 1979

- Kamboçya Birleşik Ulusal Kurtuluş Cephesi kuvvetleri başkent Pnom Pen'i aldılar.
- Adıyaman Milletvekili Yıldırım, istifasını geri alarak CHP'ye döndü.

9 OCAK 1979

- Ankara'da iki banliyö treni çarpıştı, 30 kişi öldü.
- Kamboçya'da Heng Samrin başkanlığındaki «Halk Devrimi Konseyi», BM Güvenlik Konseyine bir telgraf gönderek, Güvenlik Konseyi'nin Kamboçya sorununu ele almasının Kamboçya'nın içişlerine karışmak olacağını belirtti.
- İran'da Bahtiyar hükümetinin tek asker üyesi olan Savunma bakanı Feridun Cam istifa etti.

bir BELGE

YENİ KAMBOÇYA — DÜNYAYA YENİ BAKIŞ

Moskova yeni Kamboçya hükümetini tanıdı. Leonid Brejnev ve Aleksey Kosigin'in Heng Samrin adına gönderdikleri mesajda, Samrin'in başkanlık ettiği Devrimci Halk Konseyi'nin «Kamboçya'nın tek yasal hükümeti, Kamboçya halkının istek ve çıkarlarının gerçek sözcüsü» olduğu belirtiliyor.

Sosyalist ve gelişmekte olan ülkelerin bir dizi başkentinden de Phonom Pen'e bu tür telgraflar geliyor. Bu telgraflar, yeni Kamboçya için uluslararası alanda geniş işbirliği olanakları yaratıyor.

Gerici, devrik Pol Pot-Iang Sary rejiminin ülkeyi üç yıl kalın bir bambu perdesinin ardında tuttuğu ve dış dünya ile çok sınırlı diplomatik ilişkiler kurduğu biliniyor.

Gerici hükümetin böylesine garip davranmasının sebebi nedir? İki neden var. Birincisi; hemen hemen üç milyon insanın yaşamına malolan, kitlesel baskı ve tutuklamaları da beraberinde getiren, bu zamana kadar eşi görülmemiş devlet düzeni deneyimi uygulayan diktatörlerin, «kirli çamaşırlarını ortaya dökmek» istememeleri. İkincisi; kukla makamların kendilerine özgü bir ulusal dış politika doğrultusuna sahip olmamaları ve Pekin'de gururla oturan hükümdarlarının emirlerini körü körüne yerine getirmeleri.

Devrimci yurtsever güçlerin zafer kazanan savaşını yöneten ve Devrimci Halk Konseyi'ni kuran Kamboçya Ulusal Kurtuluş İçin Birlik Cephesi, sosyo-politik sistemlerine bağlı olmaksızın bütün ülkelerle geniş ve çok yönlü ilişkileri geliştirmek niyetinde olduğunu açıkladı.

Yayınlanan deklarasyona göre, yeni Kamboçya bağlantısızlık ilkelerini destekleyecek. Sadece askeri bloklara katılmayı kaldırmakla kalmayacak, ülke topraklarında yabancı askeri üs kurulmasını yasaklayacak, diğer ülkelerin işlerine müdahale için kullanılabilecek askeri donatım ithaline izin vermeyecek.

Devrimci Halk Konseyi, komşu ülkelerle ilişkilerin normalleştirilmesine ayrı bir dikkatle eğilmek niyetindedir. Kamboçya Ulusal Kurtuluş İçin Birlik Cephesi'nin program belgelerinde; Kamboçya ve Vietnam halkları arasındaki geleneksel dostluğun tazeleneceği, Laos, Tayland ve öteki Güney Doğu Asya ülkeleriyle dostluk ilişkilerinin kurulacağı belirtiliyor. Kuşkusuz bu tür adımlar Çinhindi yarımadasında barışın sağlamlaşmasına ve bu bölge halklarının isteklerinin yerine getirilmesine yardım edecektir. Devrimci Halk iktidarı, bağlantısızlık hareketine faal biçimde katılmaya hazır olduğunu, bağımsızlık ve egemenliğin güçlendirilmesi için yeni sömürgeciliğin, hegemonyacılığın ve ırkçılığın her türüne karşı savaşan halkları desteklediğini açıkladı.

Kamboçya halkının parlak zaferi, sosyalist ülkelerle dostluğun pekiştirilmesi ve işbirliğinin genişletilmesi için yeni elverişli perspektifler açıyor. Bu son derece doğaldır. Enternasyonalizme

ve ulusal hakları için savaşan halklarla dayanışma ilkelerine bağlı olan sosyalist ülkeler, bütün halkın isteklerini ifade eden Kamboçyalı yurtseverlerin haklı davasını her zaman savundular. Sovyet liderlerinin sözü edilen mesajında, Sovyetler Birliği'nin, «ülkelerimiz arasındaki geleneksel dostluk ve işbirliği ilişkilerini gelecekte de geliştirmeye ve pekiştirmeye devam edeceği, sosyalizme giden yolda barışçı, bağımsız, demokratik, bağlantısız bir Kamboçya kurmak için yaptığı çalışmalarda Kamboçya halkını destekleyeceği» vurgulanıyor.

Aleksandr Lavrentyev

11 OCAK 1979

- Başbakan Ecevit: «Hükümetimiz kurulduğundan beri Türkiye ile ABD arasında yakın bir diyalog başlamıştır.»
- Federal Almanya'da İG-METAL üyesi 100 bin işçinin 1,5 aydır sürdürdüğü grev anlaşma ile sona erdi.
- ABD Dışişleri Bakanlığı, Basra Körfezi'ne 11 savaş gemisi ile F-15 uçaklarından oluşan 2 filo gönderileceğini açıkladı.

12 OCAK 1979

- ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Christopher, Türkiye'ye ekonomik yardım için ABD, Almanya, İngiltere ve Fransa'nın IMF ile birlikte hareket edeceklerini açıkladı.
- İran'ın Şiraz kentinde Şah aleyhindeki gösterilerde SAVAK merkezi yakıldı.

13 OCAK 1979

- İçişleri Bakanlığına CHP Sakarya Senatörü Hasan Fehmi Güneş atandı.
- Türkiye Barolar Birliğinin 12. olağan genel kurulu sonunda yayınlanan bildiride, «Şiddetin kaynağını oluşturan faşist örgütlerin yöneticileri ve onlara bağlı cahi çeteleri adalete teslim edilmelidir» denildi.

14 OCAK 1979

- Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık istifa etti; yerine CHP Bolu Senatörü Neşet Akmandor atandı.
- Kars'ta meydana gelen tren kazasında 18 kişi yaralandı.
- Ayetullah Humeyni, İran'da bir «İslam Devrim Konseyi» kurulduğunu, ve bu konseyin bir «geçici hükümet kurmakla görevlendirildiğini» açıkladı.

15 OCAK 1979

- Trabzon'da komandoların olay çıkarmaları üzerine Valilik askeri birliklerden yardım istedi.
- Ayetullah Humeyni, Şah'a ülke dışına çıkma izni verilmesini kınayarak, Şah'ın «katil» olduğunu, ve tutuklanarak mahkeme önüne çıkartılması gerektiğini söyledi.

16 OCAK 1979

- Şah, İran'ı gizlice terkederek, Mısır'a gitti.
- Türk-İş Genel Başkanı Tunç, özel sektörle de toplumsal anlaşma yapmaya hazır olduklarını söyledi.
- TÜSİAD, ekonomik bunalımdan çıkış için çözümün dışarda değil, içerde aranması gerektiğini söyledi.
- İngiltere'de kamyon sürücülerinden sonra 28 bin tren makinisti de greve gitti.
- Bolivya'da askeri hükümet istifa etti.

bir YORUM

İRAN HALKININ ZAFERİ : ŞAH KAÇTI

İran halklarının uzun bir süredir binlerce kayıp verme pahasına faşist Şah rejimine karşı yürüttükleri mücadele sonucunda Şah ülkeden gizlice kaçmak zorunda kaldı. Böylece İran'da yeni bir döneme girildi.

İran'da olaylar 1977 yılında Tebriz, Tahran, Gom gibi büyük kentlerde başlamış ve giderek bütün ülkeyi sarmıştı. Şah'ın İran halkları üzerinde sürdüğü imhaya yönelik baskıları giderek yükselen ayaklanmaya karşı «tedbir» olamamıştı. Değişik görüşteki ve sınıftaki kitleler giderek Şah'a karşı daha geniş bir blok oluşturmaya başlamışlar ve aralarında eylem birliğini giderek daha örgütlü hale dönüştürmüşlerdi. 1977 yılında yığınsal olarak başlayan hareket 1978 yılında sürekli bir karakter kazanmış ve bir yıl boyunca İran'ın dört bir yanı gösterilerle çalkalanmıştı.

Şah, kendisine karşı gelişen ayaklanmayı imha metodlarıyla bastıramayacağını anlayınca «sahte demokratlaşma» hareketleri tezgahlamaya çalışmıştı. Ancak, Şah'ın «liberalleşme» dümeni de sökmemiş ve İran halklarının Şah'a karşı olan birleşik eylemi aynı hızda devam etmişti. Şah, daha sonra yönetimi orduya bırakacaktır ama, ayaklanmayı durdurmaya bu da yetmeyecektir.

Şah rejiminin son çıkar yol olarak gördüğü, Ulusal Cephe'nin önderlerinden olan Bahtiyar'a hükümet kurdurtmasıdır. Bahtiyar hükümet kurmayı kabul ettiği için Ulusal Cephe'den atılmıştır. Bu sivil yönetime karşı da muhalefet tepkisini göstermiş ve harekete katılan güçler Bahtiyar hükümetini tanımadıklarını ilan etmişlerdi. Artık Şah için tek çıkar yol kalıyordu, postunu kurtarmak. 1979 yılının ilk günlerinde Şah bir kaçak gibi ülkesini terketmek zorunda kalıyordu.

Şimdi İran'da Şah yoktur, ancak Şah rejimi devam etmektedir. İran'daki sorun, artık «nasıl bir iktidar?» sorusuna dayanmıştır.

İslamcı hareketin Paris'te sürgünde bulunan önderi Ayetullah Humeyni çok yakında İran'da bir İslam Cumhuriyeti'nin ilan edileceğini açıklamıştır. Humeyni'nin önderliğinde somutlaşan İslamcı hareket, politikasının «bağlantısızlık» olduğunu belirtmektedir. Humeyni iktidara geldiklerinde CENTO'dan çıkacaklarını, İsrail ve Irkçı Rodezya rejimine petrol verilmeyeceğini, bağımsız ve bağlantısız bir cumhuriyet kurarak, içişlerine karışılmadığı sürece tüm ülkelerle dostça ilişkiler sürdüreceklerini söylemiştir. Şah'a karşı mücadelede çok öncelere dayanan İslamcı hareketin sözcüleri daha 1960'larda İran'daki Amerikalılara tanınan imtiyazlara, Amerika'dan askeri malzeme alınmasına ve İsrail'le siyasi ilişkiler kurulmasına karşı çıkmışlardı. İslamcı hareket antiemperyalist ve bağımsızlıkçı tavırlarından dolayı ileri bir hareket niteliği taşımıştır.

Öte yandan, Şah'a karşı verilen mücadelede yer alan Ulusal Cephe Musaddık'ın devrildiği dönemlerde ulusal bir siyasete sahipken, geçen süre içinde sağa kaymıştır, bugünkü konumu daha geri niteliktedir. Ve Ulusal Cephe Humeyni'nin kuracağı hükümeti destekleyeceğini ve yardımda bulunacağını ifade etmiştir.

İran'da uzun vadede nihaî kurtuluşunu belirleyecek olan ve Şah'a karşı mücadelede seçkin bir yeri olan İran Komünist Partisi TUDEH, henüz şimdiki konumuyla iktidarı alabilecek ve yürütebilecek güce sahip değildir. TUDEH, uzun yıllar ağır gizlilik koşulları içinde çalışmış ve Şah'a karşı muhalefetin gelişmesinde belirleyici bir rol oynamıştır. TUDEH, yaptığı son açıklamalarda bir askeri darbe olasılığının bulunduğunu belirtmiş, bu nedenle tüm güçlerin tek bir cephede birleşmeleri çağrısını yapmıştır. TUDEH, Humeyni tarafından ortaya atılan İslamcı Cumhuriyeti destekleyeceklerini belirtmiştir.

İran'da gerici güçler umutsuz da olsa, birtakım provakasyon-

lar düzenlemektedir. Bir iç savaş çıkartmak, ya da askeri bir darbeye zemin hazırlamak için Şah'a karşı gösteri yapanların üzerine örgütlenmiş ve Şah taraftarı olarak tanıtılan bazı grupları saldırtmakta, Şah'a karşı olan güçlerin arasını bozmak için birtakım istihbarat örgütlerinin parmağı olan gösteriler düzenlemektedir.

İran halkı önemli bir zafer kazanmış halkın düşmanı faşist Şah ülkeden kaçırılmıştır. İran ilerici güçleri şimdi yeni bir döneme girmektedir. Bu dönemde, yine belirleyici olacak anti-emperyalist ve ilerici güçlerin sağlam birliğinin kurulmasıdır. Çünkü özellikle Basra Körfezi'nde çıkarları büyük ölçüde sarsılan emperyalizm boş durmayacaktır, kendisi açısından ortaya çıkan fırsatları değerlendirecek, belki de zemin bulursa askeri bir darbe girişimine başvuracaktır. Ancak görüldüğü kadarıyla Şah'a karşı mücadele veren güçler arasında bütün gayretlere rağmen çatlak çıkmamıştır.

Ama öte yandan, Humeyni muhalefetinin önünde de yeni seçenekler belirmiştir ve bunlar emperyalist güçler tarafından dayatılmaktadır. Bahtiyar yönetimi Humeyni'nin İran'a dönmesini, hiç değilse bu konumda dönmesini engellemek için çaba harcamaktadır. Emperyalistler bu arada Humeyni'yi kendilerine yakın buldukları bazı formüllere ikna etmek için zaman kazanmaya çalışıyor olabilirler. Bunu bir «olasılık» düzeyinde de olsa emperyalistlerin önüne koyan Humeyni'nin geçmişidir. Bilindiği gibi, Humeyni'nin Musaddık hareketini desteklediği ve fakat daha sonra Şah'ın yanında yer alarak emperyalist karşı-komploya destek sağladığı gerçeği vardır. Ancak bu aşamada emperyalistler açısından, birincisi, Humeyni hareketi son iki yılın mücadeleleri içinde olgunlaşıp şekillendiği ve ikincisi, emekçi halk güçlerinin giderek yakınlaşıp kenetlendiği için, İran tekin bir yer olmaktan artık çıkmış bulunuyor.

17 OCAK 1979

- İstanbul'da devrimci iki öğrenci ve bir öğretmen öldürüldü.
- Ayetullah Humeyni, Şah'ın vekâleten bıraktığı Naipler Konseyi'ni istifaya çağırdı.
- Bolivya'da yeni bir askeri hükümet kuruldu.

18 OCAK 1979

- Türk - ABD savunma işbirliği anlaşması görüşmeleri başladı.
- ABD, Fransa, İngiltere ve Almanya'nın temsilcileri,

Türkiye'ye sağlanacak «acil yardım»ın yolu ve biçimini görüşmek üzere Bonn'da toplandılar.

19 OCAK 1979

- Anayasa Mahkemesi binasına patlayıcı madde atıldı.
- Sağlık Bakanı Mete Tan, Tamgün Çalışma Yasası'nın sağlık hizmetlerinde aksaklık yaratmayacağını, yasanın düzeltilmesine gerek olmadığını belirtti.
- Türkiye'ye «Acil Ekonomik Yardım» konusunun görüşüldüğü Bonn toplantısından sonra, «IMF ile Türkiye'nin yakın bir gelecekte anlaşmasının son derece yararlı olacağı» belirtildi.
- Ayetullah Humeyni'nin çağrısı üzerine, 2 milyonu aşkın İranlı Tahran'da bir yürüyüş yaparak, Bahtiyar hükümetinin çekilmesini istedi.
- İsrail birlikleri, Lübnan'daki Filistin göçmen kamplarına saldırdı.

20 OCAK 1979

- İstanbul Üniversitesi Tıp ve Diş Hekimliği Fakülteleri öğretim üyeleri, Tamgün Yasası'na karşı sürdürülen kampanyayı kaygı ve üzüntü ile karşıladıklarını belirttiler.
- Sovyetler Birliği, ABD'nin İran'da bir askeri diktatörlüğün kurulmasını amaçlayan emperyalist bir planın hazırlıkları içinde olduğunu belirtti.
- İsrail, Güney Lübnan'daki Filistin kamplarına saldırılarını sürdüreceğini açıkladı.
- İspanya ile Sovyetler Birliği arasında ekonomik işbirliği anlaşması imzalandı.

21 OCAK 1979

- İran'da 20 milletvekili ve Naipler Konseyi'nin iki üyesi, Humeyni'nin çağrısına uyarak istifa etti.
- İstanbul Tabip Odası, Tamgün Çalışma Yasası'nı destekleme kararı aldığını açıkladı.
- Adana'da ilerici bir öğrenci öldürüldü.
- Trabzon'da görev yapan POL-DER üyesi polis memurları, can güvenlikleri olmadığı gerekçesi ile süresiz olarak görevlerini bıraktılar.

Emekçiler Seslerini Yükseltiyorlar

Meclisler'de emekçi halk kesimlerini, dar gelirli bütün yurttaşları yakından ilgilendiren sorunlar görüşülüyor. Bir yandan vergi değişikliğini öngören tasarılar, öbür yandan 1979 yılı bütçesinin hazırlıkları hızla ilerliyor.

Bu çalışmalarda emekçiler söz sahibi değiller ve seslerini duyuramıyorlar. Sürtüşmeler, anlaşmazlıklar ve yer yer kavgaya kadar tırmanan çatışmalar hep, tekellerin çıkarları etrafında, sermayenin şu veya bu kesiminin çıkarlarının savunulması olarak öne çıkıyor. Memur maaş katsayısının sabit tutulacağı, asgari geçim indiriminde bir değişiklik yapılmayacağı, kısacası, emekçi gelirlerinin miktar olarak sabit kalıp alım gücü olarak gerileyeceği açıktır. Bu, hükümetin ekonomik-politikasına uygun düşmektedir çünkü, krediler konusunda emperyalistler bazı umut kapıları aralamışlardır ama, bu kapıların misafir kabul etmesi, Türkiye'nin IMF ile anlaşması koşuluna bağlanmıştır. IMF özetle hükümete «kemerleri sıktırmalısın» diyor. Hükümet de emekçilere kemerleri daha da sıktırmayı amaçlıyor.

Emekçi kitlelerin, seslerini topyekün duyurmayı başardıkları zamanlarda, politik yaşamı, ekonomik kararları yakından etkiledikleri bilinmektedir. Farklı toplum kesimlerinin ve meslek gruplarının bu aşamada ve bir noktada düğümlenen ekonomik çıkarları, bu çıkarları korumanın kitlesel gücü haline dönüştürülebilir.

TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu, yaptığı bir basın toplantısıyla örgütünün görüşlerini ve eğitim emekçilerinin taleplerini dile getirdi. Gazioğlu bu konuda özetle şunları söyledi:

Gültekin Gazioğlu'nun Konuşması

«Türkiye eğitim emekçileri, diğer emekçiler gibi 1979 yılına çok ağır koşullarda girdi. Her geçen gün daha da ağırlaşan yaşam koşulları, önü alınmayan faşist saldırganlık, eğitim düzeninde süren yapısal bozukluklar, öteden beri sürüp gelen ekonomik-demokratik taleplerimizin hiçbirinin karşılanmamış olması olumsuzlukların başlıcalarıdır. Yeni yılda faşistlerin yarattığı ortam yüzünden 13 ilde sıkıyönetim ilan edilmesi, demokratik hakların önemli bir bölümünün askıya alınması, onlarca şubemizin bu yüzden faaliyetinin durdurulması, ayrı bir olumsuzluktur. Bu ağır koşullar altında görev yapan meslektaşlarımızı ve demokratik güçleri tehdit eden bir başka gelişme de tüm demokratik tepkilere kulak tıkanarak gerçekleştirilmek istenen anti-demokratik yasa tasarılarıdır. Yeni yıla böyle bir tablo içinde girdik.

Sayın Basın Mensupları,

Bütçe kanun tasarısında Hükümet, memur maaşlarının katsayısının sabit tutulmasını öngörüyor. Muhalefet ise, işçi ve memurların gelirlerinde nisbî artışlara yol açabilecek vergi düzenlemelerine geçit vermeyecek görünüyor.

Hızla büyüyen enflasyon sonucu astronomik rakamlarla artan fiyatlar, temel ihtiyaç maddelerindeki yükselişler karşısında; ücret ve maaşları sabit tutmak isteyen çevreler; öğretmenlerin, memurların, tüm dargelirlilerin yaşamlarını nasıl sürdüreceklerini de söylemek ve göstermek zorundadırlar. Ekonominin bugünkü bozukluklarının sebepleri yapısaldır. Ve suçlusu, egemen sınıflardır. Türkiye'de gelir vergisinin çok büyük bir bölümünü maaş ve ücretlilerin ödediğini herkes bilmektedir. Özel teşebbüsün her yıl 50 milyar lira vergi kaçırdığını artık Maliye Bakanı bile söylemektedir. Bütçe Kanununun görüşülmekte olduğu şu günlerde çok ivedi ekonomik taleplerimiz şunlardır:

— Yıllardır sürdürülen MEYAK soygunu derhal durdurulmalıdır; hiçbir demokratik nitelik taşımayan MEYAK Yasa Tasarısına kesinlikle karşıyız.

— Ders saati ücretleri ilk ve ortaöğretimde en az 100 TL.sına çıkarılmalıdır.

— Asgari ücret hayat pahalılığını karşılayacak ölçüde yükseltilmeli ve bu ücretten hiçbir vergi kesilmemelidir.

— İlkokul öğretmenlerinin maaş yükselmelerine konulan tavan sınırlandırılması kaldırılmalıdır.

— Memur maaşlarını belirleyen ve sadece iktidarların insafına kalmış olan katsayı sistemi kaldırılmalı; maaşların hayat pahalılığına göre kendiliğinden ayarlanacağı «eşel mobil» sistemi getirilmelidir.

— Aylardan beri ödenek yokluğundan ücret ve yan ödemelerini alamayan eğitim emekçilerinin alacakları «duyûna» bırakılmadan hemen ödenmelidir.

— Memurlara konut kirası ödeneği verilmelidir.

— Memurların grevli —toplu-iş sözleşmeli— sendika kurma hakkı gerçekleştirilmelidir.

Sayın Basın Mensupları,

Ülkemizde yıllardan beri faşist cinayet şebekeleri faaliyet halindedirler. Binlerce yurtsever insan, bu arada elliye yakın üyemiz faşistlerin kurşunlarına hedef olarak hayatlarını kaybetmiş-

lerdir. Tekelci sermaye çevreleri ve sözcüleri, bu tekyanlı saldırganlığı, «sağ-sol çatışması» biçiminde göstermek istemektedirler. Faşistler o kadar himaye görmüşlerdir ki, eylemlerini açıkça planlar ve uygular olmuşlardır. Nihayet, Kahraman Maraş'ta tüyler ürpertici canavarlığı sahnelemişlerdir. Yakalanan sınırlı sayıdaki faşist katillerin hangi örgütlerin üyeleri olduğu, yöneticileri bulunduğu, kimlerden emir ve kumanda aldıkları ortaya çıkmıştır. Fakat bir türlü faşist saldırganlığın kaynağına inilmemiş, cinayet işleyenleri yakalamak için bazı gayretler gösterilmiştir.

Böylece, faşist çevrelerin aylardan beri istedikleri ve savundukları sıkıyönetimin 13 ilde uygulanmasına ortam hazırlanmıştır. Bu noktaya gelinmesinde faşist mihrakların saldırı ve provakasyonları kadar, bu şebekelerin ve örgütlenmelerin üzerine gidemeyen; kararsızlık, tutarsızlık gösteren iktidarın tutumunun da etkisi vardır.

Demokrasi ve insanlık düşmanlarıyla, demokratik hakları savunanları aynı kefeye koyan dengeci politikalar, faşistlerin azgınlaşmasına yol açmışlardır. Türkiye Barolar Birliği'nin son Genel Kurulunda açıkladığı gibi, «Türkiye'de sağ-sol çatışması yok; faşist saldırganlık var.»

Şimdi faşistler bir yandan sıkıyönetimin yaygınlaşmasını isterken, bir yandan da saldırılarını daha çok sıkıyönetim bölgelerinin dışına taşırmışlardır. Özellikle Trabzon ve Antalya'da yapılan son faşist saldırılar dikkat çekicidir. Bu illerde özellikle örgüt üyelerimiz ve öğrenci gençlik hedef olarak seçilmiştir. Faşist cani Ferhat Tüysüz'ün ve arkadaşlarının bir süre önce Giresun'da ve şimdi de Trabzon'da «icra-i sanat» ettiklerini basından öğrenmekteyiz. Faşist örgütler bir yandan sıkıyönetim bölgelerinde tabelalarını indirip ve türlü demagojiler yaparken, öte yandan —İstanbul'da olduğu gibi— okuluna giden üyelerimize sokakta kurşun yağdırmaktadırlar.

Türkiye'de mevcut sıkıyönetimle de yetinmeyip daha baskıcı, tüm demokratik hakların sona erdirileceği, tüm demokratik güçlerin susturulacağı «rejim» peşinde olanların varlığı bilinmektedir. Tekelci sermayenin ve emperyalizmin emrinde olan bu çevreler önerilerini açıkça yapmaktadırlar.

Sayın Basın Mensupları,

Sıkıyönetim ilan edilmesinin gerekçeleriyle bağdaşmayacak uygulamalar gözlenmektedir. Örneğin, kitapçılara, kitap satıcılarına bazı bölgelerde yapılan baskılar. Yasaklanmamış bazı kitapların toplanması, kitapçıların türlü yollarla baskı altında tutul-

ması bir örnek olarak gösterilebilir. Tercüman ve Hergün gazeteleri, hergün faşist olmayan tüm kişi ve kuruluşlara saldırırken ve dil uzatırken, olmadık tahrikleri yaparlarken, onlara dokunulmaması, fakat bir kısım sol yayının yasaklanması, toplatılması düşündürücüdür.

Faşist çevreler 12 Mart örneği uygulamaların özlemi içinde o günlerin çok meşhur «muhbir vatandaş» tipini yeniden sergilemektedirler. Pekçok yerde sistemli olarak örgüt üyelerimiz iftiralarla ve yalanlarla ihbar edilmekte, evleri aratılmakta, işlemedikleri suçlardan ötürü gözaltına alınıp, sorgulamaları sağlanmaktadır.

Sayın Basın Mensupları,

Eğitim düzenindeki yapısal bozukluklar sürüp gidiyor. İlkokuldan üniversiteye değin hiçbir sorunun üstesinden gelinmiş değil. Yıllardanberi demokratik öğretmen hareketinin ortaya koyduğu görüş ve öneriler, bilimsel toplantılarda ortaya çıkarılan gerçekler görmezlikten geliniyor. Geçmiş yıllarda eğitim enstitülerine yasadışı alınan, çoğu, eli insan kanına bulaşmış faşist militanlar, ortadereceli okullara öğretmen olarak atanabiliyor. Bu militanların gelecek kuşaklar üzerindeki yapacağı tahribat dikkate alınmıyor. Demokratiklik adına, toplumsal barış adına böylesine yanlış işler yapılmamalıdır.

Öğretmen, yetiştiren kurumlarda ve özellikle eğitim enstitülerinde bunca tahribatı yapan, Sayın Üstündağ'ın kısa süreli Bakanlığı sırasında müsteşar vekilini makam odasında tokatlayan, Milliyetçi Cephenin «Komando Ayvaz» adıyla maruf öğretmen okulları genel müdürü Ayvaz Gökdemir, Milli Eğitim Bakanlığında müşavirlik yapıyor. Çok merak ediyoruz: Milli Eğitim Bakanı Sayın Necdet Uğur, hangi konularda Ayvaz Gökdemir'in derin bilgisinden (!) yararlanıyor? Hangi konularda ona danışıyor?

MC'nin Milli Eğitimdeki üst düzeydeki yöneticileri, eski marifetleri yüzünden mükâfatlandırılmış gibi müşavirlik, müfettişlik vs. 1. dereceden maaş alınan görevlerde tutuluyor. Danıştay'dan yürütmeyi durdurma kararı alanlar derhal eski görevlerine döndürülüyor. Aynı duyarlık bir kısım TÖB-DER üyeleri için niçin gösterilmiyor? Bilindiği gibi, Eğitim Enstitüleri konusunda verilmiş Danıştay kararları uygulanmamıştır. Görünen odur ki, Danıştay kararlarının uygulanmasında yine politik dengeler ve hesaplar birincil plandadır.

Türkiye eğitim emekçilerinin yıllardan beri savunduğu haklı bir istekleri var: «Yöneticilerimizi biz seçelim» ilkesi. Bu konudaki

özlemlere yanıt getirecek hiçbir ilkesel düzenleme yapılmadı. Uygulamada da öğretmen çoğunluğunun eğilimlerine bakılmadı. Politik desteği olanlar, arkası olanlar, çoğu, her dönemin adamları yine başköşelere kuruldular. Eğitim yöneticilerinin atanmasında öğretmenlerle, öğrencilerle, velilerle, çevre ile uyum dikkate alınma da alınmıyor. Yetkililik, bilgi, beceri, kişilik önde tutulmuyor. Politik uygunluk başölçüt halinde. O nedenledir ki, bir kısım eğitim yöneticisiyle diğer kesimler arasında çelişkiler sürüp gidiyor.

Biz TÖB-DER olarak, eğitim yöneticilerinin atamalarında subjektif ölçütlerin kullanılmasına, çok dar politik kadroların seçim yapmasına karşıyız. Atananlar, ister üyemiz olsun, ister olmasın, bu tür uygulamaya karşıyız. Eğitim yöneticileri seçimle gelirse öğrencilere, öğretmenlere, halka karşı daha sorumlu davranırlar diyoruz. Eğitim yöneticiliğine aday meslektaşlarımız politikacı kazanmada değil, toplumu kazanmada birbirleriyle yarışırlar, diyoruz.

Son zamanlarda kimi hukukçular, plancılar, Milli Eğitim Bakanlığında çeşitli genel müdürlüklere atanmaya başlandı. Bizim her mesleğe ve her meslekten insana saygımız vardır; ancak bu uygulama mesleğimizi ve meslektaşlarımızı incitmektedir. 400 bin kişilik meslek kadromuzdan aynı kıratta insan bulunamıyor mu? Sayın Bakanın mesleğimizden olmaması bir ölçüde anlayışla karşılansa bile, genel müdürlerin başka mesleklerden seçilmesini mesleğimizin onurunu yaralayan bir uygulama olarak sayarız.

Bilindiği gibi, eğitim enstitüleri yoksul halk çocuklarının devam edebildikleri başlıca yüksek öğrenim kurumu durumunda idiler. Şimdi bunların büyük bir kısmı kapatıldı. Gerekçe olarak öğretmen fazlalığı gösteriliyor. İki milyona yakın köy çocuğuna ilkokul yapamazsanız, bir öğretmene iki, üç, dört, beş sınıf birarada okutturursanız, öğretmen fazlalığı varmış gibi görülür. Yine, mektupla öğretim, ya da hızlandırılmış eğitim gibi öğretmen yetirtirmekle ilgisi olmayan yöntemlerle yüzbin kişiye yakın bir kitleyi, çok kısa sürede öğretmen yaparsanız fazlalık varmış gibi görünür. Öğretmen fazlalığı varsa, ilköğretimde hâlâ binlerce vekil yüzlerce saat ders, niçin öğretmen olmayanlarca ücretle dolduruluyor?

Türkiye'de okul öncesi eğitime ve kreş sorununa devletçe el atılmazsa, yaygın eğitim alanında köylerde pasta yapmaktan öte bir şey öğretilmezse, nüfusun %40'ı hâlâ alfabesiz olursa ve bu doğal sayılırsa, öğretmen fazlalığından bahsedilebilir?

İkibuçuk milyon Filistin halkının 70 bin öğretmeni, Romanya'

nın 400 bin, Polonya'nın 300 bin, Sovyetler Birliği'nin sekiz milyon öğretmeni var. Ama onlar bu kadar öğretmen fazladır, demiyorlar, aksine daha çok öğretmen yetiştirmeye çalışıyorlar.

Öğretmen fazlalığı gerekçesiyle dokuz tane üç yıllık eğitim enstitüsü kapatılıyor. Bunlar içinde İstanbul Eğitim Enstitüsü, Bursa Eğitim Enstitüsü gibi köklü, geleneği olan, gelişkin enstitüler de var. Fakat tek bir demokrat öğrencinin sokulmadığı, yıllardan beri faşist komandoların kalesi olarak bilinen Erzurum Eğitim Enstitüsü açık tutuluyor. Bu uygulamadaki inceliği (!) anlamakta güçlük çekmekteyiz.

Sayın Basın Mensupları,

Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin komisyondaki tartışılması sırasında, örgütümüze ve üyelerimize saldırmayı öteden beri alışkanlık haline getiren muhalefet sözcülerinin yeni ve akıl almaz düşmanlıklarına tanık olundu. Milli Eğitim Bakanlığı bütçesini eleştirmeyi, eğitime ilişkin görüşlerini açıklamayı bir yana bırakmışlar; TÖB-DER'i eleştirmişler, TÖB-DER'e sataşmışlardır, TÖB-DER Kongrelerinde yapılmayan tartışmalar, yapılmış gibi gösteriliyor. Faşist yayın organlarının TÖB-DER'e yönelttiği iftiralar veri alınarak bunlar gerçekmiş gibi dile getiriliyor. Hiçbir toplantımıza katılmayan, hiçbir kongremizi izlemeyen, buna ihtiyaç da duymayan kişiler, örgütümüze en ağır hakaretlerle saldırabiliyorlar. Bizim olmadığımız, söz hakkımızın bulunmadığı platformlarda bizi eleştirmek, bize iftira atmak kolaydır. Cesaretleri varsa TRT'de, basın önünde, açık oturumlarda Türkiye'deki eğitim sorunlarını kendileriyle tartışmaya hazırım. Değerli basın mensupları aracılığı ile kendilerini kamuoyu önünde yüzyüze tartışmaya çağırıyorum.

Muhalefetin bir iddiası da, bir propagandası da Milli Eğitim Bakanlığını TÖB-DER'in yönettiği savıdır. Bunun böyle olmadığını pekâlâ kendileri de biliyorlar. Onların korkusu, Milli Eğitim Bakanlığı, belki, TÖB-DER'in bir kısım önerilerini dikkate alır diyedir. Bizim de baştan beri talebimiz budur. Milli Eğitim Bakanlığını yönetmek gibi bir iddiamız ve talebimiz de yoktur. TÖB-DER'in önerilerinin dikkate alınması, emekçi halk yararına demokratik bir eğitim düzeninin kurulmasına katkı getirir! Eğitimdeki keşmekeş son bulur, eğitimin, egemen sınıfların kendi çıkarlarına, insanları koşullandırma aracı olması önlenir, eğitimdeki köy-şehir, kadın-erkek, sınıflar ve bölgeler arasındaki eşitsizlikler ortadan kalkar!

Sayın Basın Mensupları,

Dünyada, Türkiye'deki kadar öğretmenlere saldırılan, hakları verilmeyen, eğitim düzeninin bozuk olduğu ülkeler nadirdir.

12 Mart Rejiminde 3.500 öğretmenin bir gecede hapislere atıldığı, kendilerine çeşitli yollarla zulmedildiği, sendika haklarının gaspedildiği bilinir. Yeni 12 Martların özlemi içinde olan çevreler, şimdi öğretmenlerin dernek kurma haklarına göz dikmişlerdir Olmadık saldırıları, iftiraları bu yüzden yöneltiyorlar. Biz öğretmenler, toplumda en çok ezilen, sömürülen, acı çeken kesimlerdeniz. Biz öğretmenler mücadele içinde ozanın dediği gibi, «acıyı bal eyledik»! Eğer zorbalık insanların mücadelesini durdursaydı, demokratik mücadeleyi durdursaydı, komşumuz İran'da Şah Despotizmi yıkılmazdı.

— EKONOMİK-DEMOKRATİK HAKLARIMIZI HER KOŞULDA VE ORTAMDA SAVUNACAĞIZ!

— EĞİTİMİN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ MÜCADELESİNDEN USANMAYACAĞIZ, YILMAYACAĞIZ!

— SENDİKA HAKKIMIZI MUTLAKA ALACAĞIZ!

— TÜM DEMOKRATİK HALK GÜÇLERİMİZLE, HER ZAMAN OMUZ OMUZA OLACAĞIZ!»

——— 26 OCAK 1979 ———

- Ürün Dergisi Yazıişleri Müdürünün davasında mahkeme 142. maddenin Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesine karar verdi.
- Sıkıyönetim komutanlıkları bazı gazete ve dergilerin yayımını yasakladılar.

bir YORUM

YAYIN YASAKLAMALARI

Sıkıyönetim, «eşgüdüm» dairesine bağlı olarak ortak uygulamalarını sürdürüyor. Yani, sıkıyönetim kumandanlarıyla Başbakanın ve dolayısıyla hükümetin tam bir «uyum» içinde çalıştıklarını söylemek olanağı var. Ancak sıkıyönetim uygulamalarının, sıkıyönetimin sunulan gerekçelerine uygun olarak şekillendiğini söylemeye olanak yok ve buna hiç bir zaman olanak bulunamayacağına inananların sayısı da Türkiye'de hiç de az değildir. Az

değildir, çünkü Türkiye'de, Cumhuriyet yıllarının yarısından fazlası sıkıyönetim koşullarında yaşanmıştır ve emekçiler, hangi gerekçeyle gelirse gelsin, sıkıyönetimlerin, başta işçi ve emekçi haklarına, onların ekonomik ve demokratik haklarına ve bu çerçevede tırmanarak siyasal haklarına zarar verdiğini iyi bilirler. En klasik anlamıyla ve en gelişmiş şekliyle, burjuva kapsamda demokrasinin belli kurumları vardır ve bu yerleşik kurumlar arasında «sıkıyönetim»e rastlanmamaktadır.

Ancak Türkiye'de, sıkıyönetimi demokrasiyle ve demokrasiyi korumak amacıyla bağdaştırabilen yanılgılar da oldukça yaygındır. Bu yanılgılar, sıkıyönetimi, siyasal yönlendiriciliğin elinde, bütün araçlardan bir araç olarak değerlendirdikleri için «esas olarak siyasete bakmak gerektiği»ni savunmaktadırlar. İleri sürdükleri görüşlerine bazı mehazlar da bulabilmektedirler. 12 Mart'ın askeri baskılarını, 27 Mayıs'ın demokratikleşme sürecinde yer alan askeri güçleriyle karşılaştırıp böyle bir sonuca varanların görmezlikten geldikleri esas mesele, demokrasi mücadelesinin, kitlelerin gericiliğe ve baskılara karşı verdiği bir mücadele olduğudur. Bu gözden uzak tutulduğunda ister istemez demokrasi-faşizm kavramları, sınıf güçlerinin nesnel ilişkilerini değil, egemen klikler arasındaki çatışmaları anlatan kavramlar olarak algılanmaktadır. Bu bakış açısından demokrasinin esas güvencesi olan kitlesel demokratik özlemler ve bunların örgütsel güçler olarak somutlanışı gözden kayboluyor. Yığınların seyirci olarak kaldığı bir mücadele platformu olarak görüldüğünde, sıkıyönetim eğer şekil olarak ve zaman boyutu açısından belli gerici motifleri karşısına alıyorsa «desteklenebilir» bir araç haline gelmektedir!

Araçların belli işlevleri olduğu ve ancak bu işlevler için kullanılabilecekleri gibi basit materyalist bir kavrayış, eğer çok basit bulunuyorsa, bu kavrayışın diyalektiği, araçlara paye verenlere, en çok, araçların işlevlerini az ya da çok yerine getirebileceklerine dair yorum yapma şansı tanıyor. Bunun ötesinde nesnel gelişme, kendi diyalektiğinden ve bunun sonuçlarından ödün vermiyor. Dar olan bu noktada, diyalektiğin kendisi değil, onun kalıplarını yarıp çıkmayı deneyen görüşlerin açısıdır.

Nitekim çok geçmemiştir ve «temel hak ve özgürlüklere yönelen saldırıların etkisiz kılınması» gerekçesine dayanarak meşruluk kazanmaya çalışan sıkıyönetim, bağlı bulunduğu siyasal yönlendiriciliğin temel hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlı görüşlerini de aşarak, bizzat bu haklara ve özgürlüklere karşı kısıtlayıcı ve yasaklayıcı uygulamalar içine girmiştir. Bunların başında ise,

yayın yasaklamları ve derneklerin amaçları doğrultusundaki çalışmalarının fiilen ortadan kaldırılması gösterilebilir. Ve bu noktada, gerek kullanılan dil ve gerekse uygulamanın uslubu bakımından tırmanışın, siyasal hak ve özgürlüklere doğru olduğu da gözden kaçmamaktadır.

Faşist Milliyetçi Hareketin faaliyetlerini sıkıyönetimin gerekçesi olarak görenler, bu hareketin sıkıyönetim uygulamaları karşısında hedef olarak nasıl küçüldüğünü görerek yanılıyorlar. Onlar ayrıca, MHP'nin «sıkıyönetimden memnun kalmadığı»nı duydukları ve bundan sıkıyönetime paye çıkardıkları için yanılıyorlar ve onlar, sıkıyönetimin kendisi kadar, onun arkasındaki siyasal yönlendiriciliğin niteliği ve amaçları konusunda da doğru tespitler yapamadıkları için yanılıyorlar. Bu yanılgının demokrasi saflarından hızla kovulması, hem demokrasi mücadelesinin selameti ve hem de bunu sağlayacak güçlerin toparlanmasını kolaylaştırması bakımından, ivedi bir zorunluktur. Başlangıç aşamasında, demokratik hak ve özgürlüklere yönelme eğilimi gösteren saldırganlığın karşısına çıkmamak ve bu görevi, sosyal demokrasinin «görev sorumluluğuna ve onun demokrasiden yana saylavlarına» terketmek, ileriki aşamalarda da devam edecektir veya en azından bunlara «CHP'ye günah yükleme» şansından fazlasını vermeyecektir. Çünkü, sıkıyönetim uygulamalarından hükümet sorumludur demekle veya sıkıyönetimin *saptırılmasında* demokratik güçlerin yanlışlarını öne çıkarmakla —kısacası, esas demokratik güçlerin, esas görevlerine yan çizmekle— kitlelerin ivedi taleplerine uygun düşen bir politik tutum alınmış olmayacaktır.

Faşizme karşı mücadelede, demokratik hakların kısıtlanması değil, tam tersine, genişlemesi ve genişletilmesidir zorunlu önkoşullardan biri. Sıkıyönetim uygulamaları ise, faşist ve gerici güçlere karşı mücadelenin koşullarını elverişli hale getirmek yerine ve tam tersine, zorlaştırmak yönündedir. Faşist güçlerin doğrudan korunmadıkları olgusuna bakarak demokrasi güçlerine sıkıyönetimce şans tanındığını ve böylece demokrasinin korunmak amacı güdüldüğünü sanmak safdilliğinin bu aşamada en büyük gaflet olduğunu bilmek gerekiyor. Zorlaşan, faşizme ve gericiliğe karşı demokrasi güçlerinin mücadelesinin koşullarıdır ve sıkıyönetimin korumak istediğinin demokrasi değil, ekonomik ve siyasal açmazın çözümsüzlüğünde bocalayan güçlerin çıkarları olduğu, gözden uzak tutulmamalıdır.

«Terörizme» karşı olduğu ileri sürülen sıkıyönetim «tedbirlerinin» yayınlara yönelmesinin açıklanabilir yanı, yukarıda anlat-

tığımız çerçevede aranmalıdır. Çünkü «anarşizm» ve «terörizm», soyut kavramlar olarak alındığında, matbaa mürekkebiyle veya kâğıtla üretilen şeyler değildirler. Bu kavramlar, günümüz Türkiye'sindeki somut kapsamlarıyla ele alındıklarında ise, bizzat gizli ve açık, faşist odaklar tarafından üretildikleri görülmektedir. Bu nedenle, yayın yasakları, «terörizme» karşı değil, demokratik hak ve özgürlüklere karşı düşünülmek ve değerlendirilmek zorundadır.

Yayın faaliyeti, Anayasadan doğma yasal güvenceler altındadır. Düşüncenin yazılı veya sözlü yollardan yayılmasının kısıtlanamayacağı bir Anayasa hükmüdür. Sıkıyönetim uygulamasının bu çerçevede ve mevcut hukuk açısından bile tartışılır yanı bulunmaktadır. Bu dar çerçevede bile «haksız» ve anti-demokratik olan yayın yasağı uygulamasının geniş çerçeveden bakıldığında, son derece sakıncalı bir baskı uygulaması olduğu görülür. Çünkü yayın faaliyeti sadece Anayasal ve yasal bir güvenceyle değil, aynı zamanda uluslararası sözleşmelerle de güvenceye kavuşturulmuştur. Uluslararası sözleşmeler, TC Anayasası'nın tarifine göre bağlayıcı yasal hükümler niteliğindedirler. İnsan hak ve özgürlüklerinin bir parçasına vaki olan saldırıların giderek tırmanması ve demokratizmin toptan inkârına dönüşmesi olanağı bulunduğunu, hükümetin değil, bizzat demokrasi güçlerinin gözden uzak tutmaması gerekmektedir.

Kısıtlama ve yasaklamalara karşı demokratik güçler, sadece bu alandaki haklarını savunmak gibi bir yanlışla geri mevzilere çekilmemelidir. Siyasi faaliyeti engelleyen tüm anti-demokratik yasaların ayıklanması ve uygulamaların etkisiz kılınması için mücadele vermek gerekiyor. Demokratik hak ve özgürlüklerin topyekün savunulması ve genişletilmesidir sözkonusu olan.

Ve sözkonusu olan, dinamik halk güçlerinin demokratik özlemlerine uygun düşen ortak mücadele platformuna vakit geçirmeden varabilmektir.

bir BELGE

TSİP'in 142. Maddenin Anayasa Mahkemesine Gönderilmesini İsteyen Başvurusu

T. C. Kanunu'nun 142. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesi, demokrasi mücadelesi bakımından olumlu bir adımdır. Çünkü Türkiye'de pek çok kimsenin 142. madde ile başı derttedir.

Bilindiği gibi Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne gönderilen Ekim Devrimi'nin 60. yılı mesajı nedeniyle 142. maddeden yargılanmaktadır. Davanın 8 Aralık 1978 tarihinde yapılan duruşmasında geniş bir avukatlar grubu tarafından kollektif bir şekilde hazırlanan ve 142. maddenin Anayasa'ya aykırılığını ele alan itiraz metni, Mahkeme Heyeti'ne sunulmuştur. Ayrıca Ankara'da bulunduğu için bu metnin hazırlanmasında görev alamayan Avukat Halit Çelenk'in de aynı konudaki görüşlerinin alınması ve her iki metnin incelenmesi için dava 8 Nisan 1979 tarihine bırakılmıştır.

TSİP Genel Yönetim Kurulu Davası'nda 142. maddenin Anayasa'ya aykırılığını konu edinen metni önemli bir belge olarak aynen yayınlıyoruz. Hemen belirtelim ki, söz konusu metin, Ürün Dergisi sahibi için açılan ve yukarda sözünü ettiğimiz Mahkeme Kararı'nın alınmasında esas olan metnin aynısı olup, TSİP GYK davasından önce bu davada kullanılmıştır.

İLKE

İSTANBUL 5. AĞIR CEZA MAHKEMESİ SAYIN HEYETİNE

DOSYA NO: 978/171

KONU: Müvekkillerimiz hakkında uygulanması istenen TCK'nın 142. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu itirazıdır.

AÇIKLAMA: *1) Yeniden Anayasa'ya Aykırılık İtirazı.*

İddianame, müvekkillerimiz hakkında TCK'nun 142. maddesinin uygulanmasını istemektedir. Biz 142. maddenin Anayasa'ya

aykırı olduğu inancındayız. Bu nedenle de, söz konusu aykırılık itirazımızı mahkemeye sunmak istiyoruz. Bu itirazımızın düşünülmesini ve bu önemli sorunun çözülebilmesi için dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesini diliyoruz. Hemen belirtelim ki, biz bu maddenin 1965 yılında Anayasa Mahkemesi'nden geçtiğini biliyoruz. Ama buna rağmen, yeni bir itiraz yolu açmayı son derece önemli, son derece gerekli görüyoruz. Çünkü Yüksek Mahkeme' nin red kararı daha o zaman hukuk çevrelerince tasvip görmemiş, benimsenmemiştir. Üstelik, 1965 yılından bu yana gelişen toplum dinamiği ile yaşadığımız olaylar göstermiştir ki, 142. madde, en azından kanunilik ilkesini zedelemektedir, bilim ve düşünce özgürlüğünü yoketmektedir. Bu bakımdan, sorunu bir kere daha tartışmak gerekir. Zaten bu tartışma, en etkin hukukçular ve en yetkili hukuk kurumlarınca yapılagelmektedir. O halde, bu tartışmayı, çözecek yere —bir kere daha— göndermek, hepimizin görevidir. Çünkü, bu kadar yaygın aykırılık itirazları susarak geçiştirilemez. Hele toplumu politik açıdan böylesine ilgilendiren bir konu sessizlikle örtülemez. Onun için, aykırılık itirazımızı çok çok önemli sayıyoruz. Bu noktayı böylece vurguladıktan sonra, itirazımızın gerekçelerini ve temellerini açıklamak istiyoruz. Acaba, 142. madde nedir, niçin düzenlenmiştir, nereden gelmiştir? Anayasa Mahkemesi kararını hukuka ve Anayasa'ya uygun saymak mümkün müdür? Şimdi bu soruları cevaplamaya çalışalım. Sonra da, sorunu yeniden Anayasa Mahkemesi'ne gönderebilmenin yollarını araştıralım.

2) 142. Madde Nereden Gelmiştir?

Aykırılık itirazımızı açıklayabilmek için, önce 142. maddenin kökenini ortaya koymak gerek. Bilindiği gibi, bu madde bizim yasamıza İtalyan Ceza Yasası'ndan gelmiştir. İtalyan Faşizmi, 1926 yılında özel ve geçici bir yasa getirmiştir. Bu özel yasa 142. maddenin de temellerini atmıştır. Bu özel yasadan önce, faşizm İtalya'da bütün parti ve örgütleri kapatmış, 122 muhalefet milletvekilini, seçim belgelerini iptal ederek meclisten kovmuştur. İşte, sözkonusu bu özel yasa, faşizm dışında her türlü düşünceyi yasaklamak amacıyla çıkarılmıştır. Zaten yasanın gerekçesi «faşizme karşı düşünceleri suç» sayıyordu. (Çetin Özek, 141, 142 s. 84-85 vd). Bu geçici ve özel yasa, 1930'da yerini Rocco tarafından hazırlanan faşist İtalyan Ceza Yasası'na bıraktı. Rocco, yasasının 272. maddesi de 142. maddenin anası oldu. Rocco yasası hakkındaki bakanlık raporu, bu yasanın niteliğini apaçık ortaya

koyuyor. Bir kere rapor, belirli ve mevcut düzene karşı düşünceleri yasaklama gereğinden bahsederek aynen şunları söylüyor:

«Otoritenin bilincine varan ve otoriteyi temel alan bir devlet, hele faşist devlet, kendi ülkesinde bu tür organizasyonlara izin veremez. Bunlara izin vermek, kendi mevcudiyetinin mantığına aykırı düşer. Bu nedenle, söz konusu hükümler faşist devletin şahsiyetinin korunması yönünden temel bir unsur teşkil etmektedir.» (Özek, 141, 142 s. 84)

İşte, 142. madde bizzat yapımcısı Rocco'nun ağzından böyle tanımlanıyor. Yani 142. madde faşist devleti korumak için, faşist düşünce dışında bütün düşünceleri yasaklamak için sevkedilmiştir ve Anayasa Mahkememiz, böyle bir maddeyi «demokratik hukuk devletiyle», «düşünce ve bilim özgürlüğüyle» bağdaşır nitelikte görmüştür. Bir tek bu nokta bile, bu maddenin Anayasa'ya aykırı olduğunu gösterir.

3) Türkiye'de Nasıl Uygulandı?

142. maddenin Anayasa karşısındaki durumunu aydınlığa kavuşturabilmek için, hukuk uygulamamızdan bazı örnekler vermek istiyoruz. Böyle yaparsak, Anayasa'nın 20. ve 21. maddelerinde yer alan düşünce, bilim ve sanat özgürlüğü açısından madde aydınlığa kavuşmuş olur. Ayrıca, «suçta kanunilik» ilkesi bakımından da maddenin hukuki yapısı ortaya çıkar. Gerçekten, 1936'dan bu yana, uygulama ilginç örneklerle doludur. Hatta bu örnekler dehşet uyandıracak kadar ağır olmuştur. İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi, bir İngilizce öğretmenini din aleyhindeki konuşmasından dolayı yargılamıştır. Biga'da bir yurttaş, mirasla ilgili sözleri için 142. maddeyi çiğnemekle suçlanmıştır. Çünkü, din «devletin temel bir sosyal nizamı» sayılmıştır. İzmir 1. Ağır Ceza Mâhkemesi «kendi kendini çökertecek kapitalist dünya» sözü için 142. maddeyi uygulamıştır (15.12.1953 gün ve 53/333-431). Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi de «zenginlere karşı fakirlerin müdafaasız olduğu» yolundaki sözlerde 142. maddenin unsurlarını bulmuştur (29.11.65 gün ve 64/320-65/352). Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi 1964 tarihli bir kararında kooperatifçiliğin gerekliliğinden söz eden ve Nazım Hikmet'in şiirlerini okuyan kişileri 142. maddeye göre cezalandırmıştır. Örneğin, Yargıtay 9. Dairesi'nin bazı kararlarına göre, bu madde ile bilim özgürlüğü tümden boğulmuş durumdadır. Hatta, Yargıtay 8. Dairesi'nin bir kararı «özel mül-

kiyet»e karşı çıkmayı 142. maddeyi çiğner nitelikte bulmuştur. Üstelik aynı kararda «mevcut düzenin iyi olmadığı» yolundaki sözler de —bu maddeye göre— suç sayılmıştır. (Y.8. C.D. 11.5.76, 1045/ 3909).

Tabii, bu uygulama 12 Mart döneminde iyice çığırından çıkmış ve bu madde nedeniyle toplum «acılı günler» yaşamıştır. Burada «acılı günler» derken, o dönemin baskı ve terörünü kastediyoruz. «Acılı günler» derken, yalnızca «suçta kanunilik-tipiklik» ilkesini hiçe sayan bu maddenin o günlerde uygulanışına parmak basmak istiyoruz. Gerçekten bu madde yüzünden hukuk, fiili zorbalığın aleti haline getirilmiştir. Siyasal tutum ve iklimin yargı kararları üzerinde etkenliği, kişinin düşünsel güvenliğini, «kuşkusuz yaşama» olanaklarını yok eden bir yapıya ulaşmıştır. Gerçekten kişiler açıkladıkları zaman suç olarak görülmeyen görüşlerinden dolayı yıllar sonra yargılanabilmişler; adeta «suçta kanunilik» kuralı ortadan kaldırılmıştır. (Özek, Ç., Türk Basın Hukuku, s. 454). Örneğin, bir fakültenin dekanı, yıllar önce yazdığı ders kitabında, komünizmi kötülememiş olduğu için tutuklanmış ve mahkum edilmiştir.

İşte, konumuz olan maddenin Türkiye'deki uygulanışı böyle «dehşet verici» örneklerle doludur. Daha da çoğaltabileceğimiz bu örnekler, maddenin hukuki yapısını apaçık ortaya koymaya yeterlidir. Madde belli bir düşüncenin dışında düşünmeyi yasaklamaktadır. Bu nedenle de Anayasa'nın 20. maddesine aykırıdır. Ayrıca bu madde, Anayasa'nın 21. maddesine de aykırı düşmektedir. Tüm bunların dışında bu madde hukukun temel ilkelerini ve «suçta kanunilik» ilkesini getiren Anayasa'nın 33. maddesine de aykırı bir niteliktedir.

4) Anayasa Mahkemesi Ne Dedi?

Başta belirttiğimiz gibi, Anayasa Mahkemesi 142. maddeyi Anayasa'ya uygun buldu. Ancak, 1965 yılında verildiği açıklanan bu karar, tam iki yıl uygulanmadan kaldı. Öyle ki, karar tarihi olan 26.9.65 günkü üyeler, yayın tarihi olan 25.7.67 günü değişmiş durumdaydı. Üstelik o güne kadar mahkemenin bu kadar geç yayınlanan bir başka kararı olmamıştı. Karar oy çokluğu ile alınmıştı. 5 üye maddenin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısındaydı.

Anayasa Mahkemesi, davayı tartışırken maddenin unsurları, hukuki yapısı üzerinde durmadı. Mahkeme böyle bir değerlendirmeye hiç yanaşmadı. Onun için de, karar gerçekten ilginç bir karar oldu. Mahkeme sadece, dava dilekçesini tartıştı

ve dilekçede öne sürülen itirazları cevaplamaya çalıştı. Yani, Anayasa Mahkemesi bu kararında kendince maddenin yasakladığı üç konuyu ele aldı ve bu yasakların Anayasa'ya aykırı olup olmadığını araştırdı.

Anayasa Mahkemesine göre, madde sınıf egemenliğini yasaklıyordu. Ve bu yasak Anayasa'ya uygundu. Madde anarşizmi yasaklıyordu ve bu yasak Anayasa'ya uygundu. Madde, ayrıca «sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmayı», «temel nizamlardan herhangi birini yıkmayı» yasaklıyordu, bu yasaklar da Anayasa'ya uygundu. Mahkeme kararda maddenin gerekçelerine ve meclis görüşmelerine atıf yaparak bir sonuca varmıştır. Nitekim kararda bu gerekçe ve görüşmelerden genişçe bir özet yer almakta ve mahkeme konuyu bu açıdan tartışmaktadır. Mahkemenin benimsediği bu yöntem, yanlış temelin başlangıcı olmuştur.

Gerçekten, Anayasa Mahkemesi kararda aynen şöyle diyor;

> *«Bu gerekçeler göstermektedir ki, söz konusu hükümlerin ceza kanunumuza alınmalarına sebep, demokratik Anayasa rejimimizi, demokrasi esaslarıyla bağdaşmayan fikir akımlarına karşı korumaktır.»*

İşte mahkemenin kararındaki temel yanlış burda yatmaktadır. Anayasa Mahkemesi'ni bu temel yanlışa götüren, 142. maddenin gerekçeleridir. Kararda bu gerekçelere bol bol atıf yapılmakta ve buradan bu maddelerin «demokratik düzeni» korumaya yönelik olduğu sonucu çıkartılarak, faşist nitelikte kabul edilmemektedir. Salt kanun gerekçelerine bağlanmak, gerekçelerde söylenilenleri değişmez gerçek gibi görmek, Anayasa Mahkemesi'ni toplumsal gerçeklere eğilmekten, bilimsel bir yön izlemekten uzaklaştırmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin dayandığı madde gerekçeleri egemen olan bir sınıfın karşıtı olan sınıfa en azından politik bir muhalefet yapma hakkı dahi tanımamak yolundaki gerçek amacının, «demokrasiyi korumak», «devleti savunmak» perdeleri arkasına gizlemesidir. Anayasa Mahkemesi madde gerekçelerine dayanmakla toplumsal gerçeğe gözlerini kapatmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin bir bakıma «amaca göre yorum» sayılacak bu tutumu, değişen toplumla birlikte düşünülen amaçları da yenileyen yaratıcı bir yorum tarzının gelişmesini önlemiştir. Pozitif metinlerin yorumlanmasında gerekçeler ve görüşmelerin esas alınmaması genel kuraldır. Bir madde için, yapılırken ne düşünüldüğü ve ne söylendiği değil, bugün ne ifade ettiği önemlidir. Bir madde yorumlanır, özellikle onun Anayasa'ya aykırılığı tartışılırken, «belli bir

dönemdeki amaçlara» dayanmak, ileriye dönük yorumları önleyici sonuçlar verir. Esasen bir yasaya ilişkin komisyon raporları ve Mecliste söylenen sözler, genel kurulun oynayından geçmedikleri için bağlayıcı bir nitelik de taşımazlar.

Bu bakımlardan Anayasa Mahkemesi'nin 142. maddeyi Anayasa'ya uygun bulurken, dayandığı gerekçeleri kabulde olanak yoktur. Anayasa Mahkemesi bu kararıyla bir bakıma mevcut sosyal ve ekonomik düzenin hukuka uygun ve mevcut sosyal ve ekonomik düzene muhalefetin hukuka aykırı olduğunu hukuken onaylamaktadır. Böyle bir hukuksal yargı ise, toplumun ekonomik ve sosyal yönden gelişmesini engelleyici, toplumu durağan (statik) kılan niteliktedir ki, Anayasa Mahkemesi'nin buna hakkı da yoktur.

Dünya hergün değişiyor. Bu değişikliği gözlüyoruz. Kırk yıl faşizmin en ağır koşulları altında ezilen Portekiz ve İspanya'daki, hatta Yunanistan'daki gelişmeler iyi birer örnek oluşturuyorlar. Önümüzdeki insan haklarını ve ana özgürlüklerini korumaya dair sözleşme ve bu sözleşmeyi imzalayan Avrupa Konseyi üyesi ülkeler var. Bunların hepsinde, hatta ABD'de, Kanada'da ve Japonya'da Marksizm-Leninizm'in evrensel ilkelerini, programlarını kabul eden komünist partileri örgütlenmişler. Düşünce ve programlarını serbestçe yayma hakkına sahipler. Bu partilerden çoğu büyük partiler. Nerede ise bazı ülkelerde hükümet ortağı olacaklar. Bu apaçık gerçekler karşısında ve 1975 tarihli Helsinki Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Antlaşması'nın oluşturduğu yumuşamanın büyük önem taşıdığı günümüzde Anayasa Mahkemesi kararı sağlam yere basmıyor.

5) 142. Madde Anayasa'ya Aykırıdır.

Kanımızca, 142. maddeye yönelik itirazların, Anayasa Mahkemesi kararındaki yaklaşımdan ayrı bir biçimde ele alınıp tartışılması zorunludur. Öncelikle «düşünceye sınır konulabilir mi?» sorusunu tartışmak, sonra da maddeye «suçta kanunilik ilkesi» açısından yaklaşmak gerekmektedir. Bu iki husus, maddenin Anayasa'ya aykırılığı konusunda bizlere yeterli açıklık kazandırmaktadır.

a) 142. madde düşünceyi yasaklıyor, düşünce özgürlüğünü yokediyor:

Hemen belirtmek gerekir ki, bu konuyu yalnız Anayasa ilkeleri içinde tartışmak yeterli değildir. Anayasa gerek başlangıç kıs-

mında ve gerekse 2. maddesinde «insan haklarına dayalı demokratik bir sistemin» benimsendiğini açıklamıştır. Anayasa Mahkemesi de birçok kararında yasaların «Anayasa ilkelerine ve bu ilkelerin dayandığı genel hukuk kurallarına» aykırılığını inceleyeceğini belirtmiştir. Böylece konuyu hem Anayasa kuralları ve hem de «insan hakları ve genel hukuk kuralları» çerçevesinde tartışmak zorunlu olmaktadır. Bu konuda karşımıza hemen 10 Aralık 1948 tarihli «İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi» ve 4 Kasım 1950 tarihli «İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme» ile 1 Eylül 1975 tarihli Helsinki «Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedi» çıkıyor. Dava konusu 142. madde bakımından, «İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi»nin 19, «İnsan Hakları ve Ana Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi»nin özellikle 9 ve 10., ve Helsinki Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı'nın 1. bölümünün 7. ilkesi önemli ölçütler getirmektedir. Türkiye bunların hepsine taraf olduğu gibi, bunların bir kısmı da Anayasa'nın 65. maddesi hükmünce bir iç hukuk kuralı niteliğini kazanmışlardır. Anayasa Mahkemesi birçok kararında bu konuya değinmektedir. Örneğin:

E. 1963/166; K. 1964/76; G. 22.12.1964

«Devletimiz, Anayasa'nın 2. maddesinde ifade edildiği gibi, bir hukuk devletidir. Kanunlarımızın, Anayasa'nın açık hükümlerinden önce hukukun bilinen ve bütün uygar memleketlerde kabul edilen prensiplerine uygun olması şarttır.» (AMKD., Sayı 2 s. 291 ikinci basım)

E. 1966/19; K. 1968/25; G. 18-19.6.1968

«Kanunların Anayasa'ya uygunluğunun yargı yolu ile denetlenmesi sırasında, iptali istenen hükmün öteki kanunlara karşı olan durumunun, onlarla çelişir veya çelişmez nitelikte oluşunun değil, Anayasa ilkelerine ve bu ilkelerin dayandığı genel hukuk kurallarına uygun olup olmadığının araştırılması gereklidir.» (AMKD., Sayı 7, s. 9) denilmektedir.

İşte düşünce özgürlüğünün sınırları ve 142. maddenin düşünce özgürlüğü karşısındaki durumu, «insan haklarına dayalı demokratik sistemi» oluşturduğu kabul edilen bu çerçeve içinde incelenmelidir.

Bu çerçeve içinde düşünüldüğünde demokrasi, diyaloğa dayanan bir sistemdir. Demokrasinin bu ana niteliği düşünce açıklama özgürlüğünün sınırsız olarak kabul edilmesi durumunda söz

konusu olabilir. Demokrasilerde sınırlı düşünce açıklama özgürlüğü kabul edilemez. Çünkü sınırlı düşünce açıklama özgürlüğü «eşitlik» kuralına aykırı düşer. Ayrıca demokrasi, belirli usuller içinde mevcut düzenle çelişik sistemlere geçişe olanak da tanımak zorundadır. Çünkü demokratik yapının «gelişime» ve «değişime» açık olduğunu kabul zorunluğu vardır. «Gelişime» ve «değişime» kapalı bir sistemi demokrasi olarak nitelendirmek mümkün değildir. Ayrıca demokrasilerde düşünce özgürlüğü zorunlu olarak «yaymak» hakkını da kapsar ve bu «tehlikeli» sayılamaz.

Bu genel demokrasi ilkeleri Anayasamız bakımından da geçerlidir. Türk Anayasa sistemi de düşünce açıklama özgürlüğünü sınırsız olarak kabul etmiştir. Anayasa'nın 20. maddesi düşünce açıklama özgürlüğüne bir sınır getirmemiştir. 21. madde de düşünce açıklama özgürlüğünün bir diğer şekli olan «bilim ve sanat özgürlüğü» bakımından bir sınır koymuş değildir. Anayasa koyucu, düşünce açıklama özgürlüğünü «içerik» yönünden sınırlandırmak isteseydi, bu çok önemli konuda iradesini açıklardı. Nitekim, Anayasa koyucu, 19. maddede «dinsel düşüncenin açıklanması» bakımından özel sınırlandırmaları belirtmek gereğini duymuştur. Demokrasilerde sınırsızlık esastır. Sınırlama ise, istisnaidir. Demokrasinin siyasal yapı yönünden «kaynak ve temel özgürlüğü» olan düşünce açıklama özgürlüğünün herhangi bir nedenle sınırlanabilir olduğunu, demokratik nitelikteki bir Anayasa'nın kabullendiğini düşünmek olanaksızdır. «Aksine, bir kabul biçimi, özgürlüklerin sınırlandırılması nedenlerini sıkı koşullara bağlamak hususunda titizlik gösteren bir Anayasa'nın en temel bir hürriyetin sınırlandırılmasıyla ilgili olarak bunca dikkatsiz ve kayıtsız kaldığını kabul etmek anlamına gelir. Bu ise, Anayasa'nın kendi iç yapısında bir çelişkiye düşmesi demektir. Anayasamız'ın böylesine bir çelişkiye düştüğünü gösteren hiçbir belirti Anayasa'mız hükümleri içinde bulunmamaktadır. Şuna da hemen işaret etmek gerekir ki, Anayasamız düşünce açıklama hürriyetini sınırsız olarak düzenlerken, bu sınırsızlığı propaganda olanağı için kabul etmiştir. Gerçekten 20. ve 21. maddelerde kullanılan «yaymak» kelimesi 'propaganda yapmak' işlemini de kapsayan ve düşüncenin etrafında yandaş toplamayı amaçlayan tüm hareketleri kapsamaktadır.» (Özek Ç., Türk Basın Hukuku, s. 84)

Anayasa'nın 1971'de değiştirilen 11. maddesindeki genel sınırlamaların da düşüncenin açıklanması özgürlüğüne sınır getirdiğini kabule olanak yoktur. 11. madde özgürlüklerin sınırlandı-

rılmasına değil, özgürlüklerin düzenlenmesinde siyasal iktidarın yetkilerinin ve takdir hakkının sınırlandırılmasına yönelik bir maddedir. 11. madde genel bir sınırlandırma olsaydı, Anayasa'nın tek tek özgürlüklerle ilgili hükümlerinde sınırlayıcı nedenlere yer vermek gereği duyulmazdı. Kaldı ki, 11. maddede «hürriyetlerin özüne dokunulamayacağı» kuralı da değiştirilmemiştir. Oysa düşüncenin açıklanmasının sınırlandırılması, «özgürlüğün özünü zedelemek» demektir. Bu da sonuçta bir düşüncenin bir başka düşünce karşısında üstünlüğü anlamına gelmekte ve Anayasa'nın 12. maddesindeki eşitlik kuralını bozmaktadır.

Tüm bunlardan Anayasa Mahkemesi kararındaki yanılgı bir kez daha açıkça görülmektedir. Gerçekten de Anayasa Mahkemesi kararda demokrasinin tüm bu genel ilkelerine hiç değinmeden özellikle maddenin komünizm propagandasını yasakladığını belirtmekte ve komünizm düşüncesine dayanan bir siyasal sistemin Türk Anayasa sistemine uygun düşüp düşmediğini araştırmaktadır. Oysa kararda düşünce içeriğinin Anayasal sisteme uygun olup olmadığı değil, demokrasilerde belirli düşünce açıklamalarının yasaklanıp yasaklanamayacağı, Anayasa'nın düşünce açıklama özgürlüğüne sınır tanımış olup olmadığı tartışılmalıydı.

Anayasa Mahkemesi düşünce açıklamasının ancak sisteme uygun düşünce için söz konusu olabileceğini kabul etmiştir. Böylece siyasal iktidarın sınıfsal yapısının değişmezliğini de kabul etmiş olmaktadır.

Hemen belirtelim ki, Anayasamız sosyalist ve komünist bir Anayasa değildir. Bunu ayrıca ilan etmeye gerek yoktur. Bu bir doğrudur. Ama bu doğru bizi Anayasa Mahkemesi'nin varmış olduğu sonuca götürmez. Mahkemenin yaptığı karşılaştırma yanlıştır. Bu bir karıştırmadır. Kimse Anayasa'ya uygun düşünmek zorunda değildir. Kabul edelim ki, Anayasa da değişebilir. Anayasa'nın değişebileceğini bizzat Anayasa kabul etmiştir. Yani hiç kimse Anayasa'nın kabul ettiği sınırlar içinde düşünmek zorunda değildir. Anayasa düzenleri, Anayasa'ya karşı düşünceleri yasaklamaz. O halde, düşünceye sınır koymak, uluslararası metinlerde ifadelerini bulan demokrasi ilkeleri ve insan hakları ile, Anayasa'nın başlangıç bölümü ile, 2. maddesi ile, 12. ve 20. maddeleriyle çelişir. Onun içindir ki, dava konusu 142. madde insan haklarına dayalı demokratik sistem ve Anayasa maddelerine aykırıdır. Üstelik bu madde, bilim ve sanat özgürlüğünü düzenleyen 21. maddeye de aykırıdır.

b) 142. Madde Kanunilik İlkesine Uymamaktadır

Buraya kadar söylediklerimiz bir yana, madde «suçta kanunilik ilkesini» de temelden zedeliyor. Kanunilik ilkesinden amaç kişi hak ve özgürlüklerini korumaktır. Bu amaca varabilmek için ceza hukuku kaynakları kesin, açık ve muayyen olmak gerekir. Suç adı verilen eylem yasada iyice tanımlanmalı, unsurları ve sınırları açıklanmalıdır. Yani, kişiler, neyi yapabilip neyi yapamayacaklarını tam anlayabilme olanağına kavuşturulmalıdır. Eğer yasa bu nitelikte değilse, suç sayılan eylem iyice belirtilmemiş, sınırları ve unsurları çizilmemişse kanunilik ilkesi çiğnenmiş olur. Kaypak ve müphem bir madde kanunilik ilkesinin reddi demektir. Çünkü böyle bir madde özgürlükleri tehdit eder. Örneğin, bu ünlü maddenin ünlü bilirkişileri Erman ve Dönmezer kendisi ders kitaplarında kanunilik ilkesi için aynen şunları söylemektedirler:

> *«Kanunilik prensibine riayet edilmediği takdirde, ferdin fiil ve hareketlerine hakim olabilmek, iktidarı tamamiyle yokedilmiş bulunur. Böyle bir halin neticesi, ferdi hürriyet ve şahsi dokunulmazlığın sadece tehlikeye düşmesi değil ve fakat belki tamamiyle ortadan kalkmasıdır.*
>
> *«Prensibin teknik hukuk bakımından dayandığı temeli şu suretle izah edebiliriz. Suçun bir unsuru da hukuka aykırılıktır. Hukuka aykırılık ise, bunun açık bir hükümle belli edilmesi şartına bağlıdır.» (Dönmezer, Nazari ve Tatbiki C. H., Um. Ks., Cilt I, 3. Bas., 1965, s. 20-27)*

Dönmezer ve Erman kitaplarında kanuniliğin önemine işaret etmekte, çeşitli uluslararası sözleşmeyi örnek vermekte ve ilkeyi kesinlik, açıklık, muayyenlik olarak sunmaktadırlar. Bu esaslara göre, 142. maddenin yasakladığı eylem kesin değildir, muayyen değildir, açık ve belli değildir. Onun için de kanunilik ilkesine uygun değildir.

Nitekim, Faruk Erem de Ceza Hukuku adlı kitabında Montesquieu ve Beccaria'dan alıntılar yaparak kanunilik ilkesine açıklık getirmektedir. Erem, Feuerbach'ın bu ilkeyi «ceza hukukunun en yüksek prensiplerinden» saydığına işaret etmekte ve aynen şunları söylemektedir:

> *«Kanunlar sarih olmalıdır. Fertler nelerin cezayı müstelzim olduğunu, nelerin olmadığını kolayca anlamalıdır. Kanun en doğru ve iltibassız bir şekilde bunu gösterebilir... Kanun çok açık ve herkes tarafından anlaşılır bir şekilde*

yazılmalıdır. Bu suretle fert hangi hareketin cezalandırılmış, hangi hareketin cezasız bırakılmış olduğunu bilecektir..» (Erem, T.C.H., Cilt I, Genel Kısım, 8. Basım., Ankara, s. 68-82)

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, 142. madde kanunilik ilkesiyle bağdaşmaz. Çünkü, yasaklanan eylemin hangi eylem olduğu tam olarak belli değildir. Herkes, kendi dünya görüşüne göre bir değerlendirmeye gitmektedir. Örneğin, birçok davada taban tabana zıt bilirkişi raporları alınmıştır. Kimi mahkeme kooperatifçilikten bahsetmeyi suç saymıştır, kimi mahkeme Nazım Hikmet'i okumayı suç saymıştır. Örneğin, koskoca T.C.K. şerhini yazan ve yıllarca Yargıtay Daire Başkanlığı yapan Gözübüyük'e göre: «Mülkiyetin başkalarını sömürmeye imkân verecek tarzda yeniden dağıtıma tabi tutulması» şeklindeki sözler, kesinlikle suçtur. Çünkü Gözübüyük, komünistlerin kamuoyunu kuşkulandırmamak için önce mevcut nizamı kötülemekle yetinecekleri inancındadır (Ali Faik Cihan Kararı, Y. 1. C.D. 20.5.67, 2548/1392). İşte, böyle bir varsayım bile ömre bedel cezalar için yeterli olmaktadır. Bu da, maddenin kanunilik ilkesine uymadığını gösterir. Nitekim, Kuralmen, Koçak, Gürün ve Akçaoğlu muhalefet şerhlerinde maddelerin neyi cezalandırdığı belli olmadığı için, Anayasa'nın 33. maddesindeki suçta «kanunilik ilkesine aykırı olduğunu» belirtmişlerdir. Gerçekten, 142. maddenin neyi cezalandırdığı belli değildir. Onun için de, Anayasa'nın 33. maddesine aykırıdır.

6) Doktrin Ne Diyor?

Sorunu aydınlığa çıkarabilmek için, 142. maddeye ilişkin bazı görüş ve tartışmalara da değinmek isteriz. Ancak, bu madde için yazılıp söylenenleri tam olarak verebilmek mümkün değildir. Biz sadece bazı örneklere işaret edip geçeceğiz. Böylelikle hem Anayasa Mahkemesi kararı daha bir açıklık kazanacak, hem de madde daha iyi anlaşılır olacaktır.

Maddeyle ilgili en çarpıcı raporu, bu maddelerin ünlü bilirkişisi Sahir Erman vermiştir. Erman, Anayasa Mahkemesi raportörünün isteği üzerine hazırladığı mütalaasında aynen şöyle demektedir:

> *«Bu esasların ışığı altında 142. maddenin sadece komünizmi değil, sosyalizmi de cezalandırdığı neticesine varmak mümkün ve kabildir. «Bütün bunlardan çıkan netice şu olmaktadır: 141-142. maddelerimiz... Anayasa'ya aykırı*

bir mahiyet taşımaktadır.» (Sahir Erman Raporu, H. Çelenk, 141-142, Anka Yayınevi, Ankara, 1976, s. 206-209).

Ayrıca, Çetin Özek de 141-142. maddeler üzerine bir inceleme yayınlamıştır. Özek, maddelerin kökenini aydınlığa çıkardığı gibi, hukuki yapılarına da ışık tutmaktadır. Özek bu konuda şunları söylemektedir:

«141-142. maddeler, düşüncenin özüne sınır getirmektedir. Bir eylemi değil, düşüncenin kendisini cezalandırmaktadır. Bu yönüyle maddelerin Anayasa'ya aykırılığı açıktır.

«Maddeler düşünceyi mevcut düzene uygun olup olmadıklarına göre sınıflandırmıştır. Bu nedenle Anayasa'nın 12. maddesine aykırıdır.

«Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa gerekçelerinden hareketle 'Anayasa sosyalizme kapalıdır' sonucuna varmış olması, bu maddelerin Anayasa'ya uygunluğunu kanıtlamaz... Anayasa'nın sosyalist bir Anayasa olmadığını ispatlamak, sosyalist düşüncenin yasaklandığı anlamını taşımaz. 141-142. maddeler düşünceyi cezalandırdığına göre, önemli olan sosyalist düşünceyi yasaklamanın Anayasa'ya aykırı olup olmadığı sorunudur. Sosyalist düşünceyi benimsemek ve açıklamak, sadece düşünce açıklamasıdır. 142. madde bu açıklamayı yasaklamakla, düşünce özgürlüğünün özünü yasaklamış olmaktadır. Bu bakımdan, 141-142. maddeler burjuva sınıfına imtiyaz tanımaktadır ve Anayasa'nın 4. maddesine aykırıdır (Özek, 141-142. Ararat Yayınevi, İstanbul, 1968, s. 246-250).

Özek yeni yayınlanan Türk Basın Hukuku adlı kitabında da şu görüşlere yer vermektedir:

«Şimdiye kadarki çalışmalarımızda, 142. maddenin düşünce açıklama hürriyetini yok etmesi, bilim ve sanat hürriyetini sınırlandırması açısından Anayasamıza aykırı olduğunu savunduk. Bu bakımdan, Anayasa Mahkemesi'nin 142. mddeyi Anayasa'ya uygun bulan kararına katılmadığımızı tekrarlamak isteriz. 142. maddenin aykırılığı konusu, demokratik ilkelerle bağdaşmazlığı üzerinde yeniden duracak değiliz.» (Özek, T. Basın Hukuku, İstanbul, 1978. s. 448-449)

Özek bu görüşünü pekiştirebilmek için çok sayıda ve ilginç

mahkeme kararlarını örnek göstermektedir. Özek'e göre, uygulamadaki bu kalın çizgi ve özellikle 12 Mart «parentez dönemi»nin örnekleri, 142. maddenin «suçta kanunilik» kuralıyla bağdaşmadığını ortaya koymuştur.

Faruk Erem de, 142. madde ve Anayasa Mahkemesi kararı için şunları söylemektedir:

> *«Yeni Anayasa yürürlüğe girdikten sonra TCK'nun bu hükmünü aynı şekilde muhafaza etmek imkânsızdır.*
> *«Anayasa Mahkemesi'nin bu konudaki kararı, beklenen 'hukuki emniyeti' getiremedi.» (Erem, C. H., Hus. Hükümler, Ankara, 1968, s. 57)*

Uğur Alacakaptan da 141 ve 142. maddeler için şu görüşleri öne sürmektedir:

> *«Anayasa'da ifadesini bulan özgürlüklere rağmen, iktidarlar tarafından adaletsiz ve isabetsiz bir şekilde uygulaması sürmüştür.» (Alacakaptan, Demokratik Anayasa ve TCK'nun 141-142. maddeleri, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, 1965, sayı: 1-4).*

Gerçekten, bütün bu açıklamalar ilgili maddenin Anayasa'yla bağdaşmadığını göstermektedir. Bu bilimsel görüşleri sergilemeye devam etmek gereksizdir. Çünkü, 141-142. maddeler için yazılmış yazılar, ayrı bir kütüphane oluşturacak kadar çoktur. Bu nedenle, doktrine atıf yapmayı fazlaca uzatmak istemiyoruz. Sadece, önemli bir hukuk kurumunun maddeye ilişkin raporuna ve bir belgeye yer verip bu bölümü kapatıyoruz. Rapor sahibi kurum, T.B.B.'dir. Bilindiği gibi, 1136 sayılı yasa TBB'ne tasarı hazırlama görevi vermiştir. İşte, bu yasal görevden hareket eden TBB, İstanbul'da olağanüstü bir genel kurul toplantısı yapmış ve hukukumuzun demokratikleştirilmesi için öntasarılar, raporlar hazırlamıştır. 17, 18, 19 Haziran 1977 günlü toplantıya sunulup aynen kabul edilen bu metne göre, TBB 141-142. maddelerin kaldırılmasını önermektedir. Öneri ve önerinin gerekçesi aynen şöyledir:

> *«Madde 141 ve 142 - Bu maddeler eylemi değil, fikir ve düşünceyi cezalandırmaktadır. Hukuk devletinde 'fikir suçu' olamayacağından, bu maddeler Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. Ayrıca düşünce ve bilim özgürlüğünü de sınırlandırdığından, Anayasa'nın 20. ve 21. maddelerine de aykırıdır. Bu nedenlerle kaldırılmalıdır.» (TBB Öntasarı ve Raporları, İstanbul Barosu Dergisi, Özel Sayı, İstanbul, 1977, s. 33)*

Son olarak da Avrupa Konseyi ile İstanbul Barosu'nun, İstanbul Barosu'nun 100., Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 25. ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 30. yıldönümü nedeniyle, 27 - 29 Eylül 1978 tarihlerinde İstanbul'da ortaklaşa düzenledikleri «İnsan Hakları Üzerine Yuvarlak Masa Toplantısı»nın ilan edilen «Genel Sonuç» bildirisinde de şöyle denilmektedir:

«5. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9., 10. ve 11. maddelerine ilişkin görüşmeler sırasında, değişik siyasal görüşteki kişilerin can güvenliği ve sorumsuz şiddet gruplarınca yaratılan baskılar bakımından Türk toplumunun karşı karşıya bulunduğu tehlikeli durum vurgulanmış, otoriter rejim eğilimlerinin önlenmesi ve çoğulcu demokratik rejimin tam ve doğru biçimde gerçekleştirilmesi açısından temel koşul olarak, toplumdaki bütün sınıflara serbestçe siyasi örgüt kurma hakkının tanınması gereği belirtilmiştir. Bu vesileyle İspanya, Portekiz ve Yunanistan'daki son rejim değişikliklerinden sonra, Türkiye'nin Komünist Partisine yasal olarak çalışma olanağı tanımayan tek Avrupa ülkesi olarak kaldığına işaret edilerek bu çelişkinin daha fazla gecikmeden, demokratik biçimde ve bütün Avrupa uluslarındaki uygulamaya uygun biçimde sona erdirilmesi zorunluluğu üzerinde durulmuştur.*»

Görüleceği üzere, maddeye ilişkin tartışmalar, ısrarla Anayasa'ya aykırılığı vurgulamaktadır. Ve bu tartışmalar Anayasa Mahkemesi kararıyla durmamış, tam tersi gelişen pratik, tartışmaları yoğunlaştırmıştır. Çünkü, yaşadığımız hayat Anayasa Mahkemesi kararının yanlışlıklarını ortaya koymuştur. Maddeler giderek keskin bir kılıç olmuş, bütün özgürlükleri boğmuştur. Bu bakımdan, 1965 yılı kararına rağmen, sorunu yeniden tartışma zarureti doğmuştur. O halde, bu tartışmayı, çözüm yeri olan «mercie» göndermek gerekir.

7) İtirazımız Ciddidir

Maddeye ilişkin itirazımızın ciddi olduğu açıktır. Bir kere, bu kadar yoğun biçimde süregelen tartışmalar itirazın ciddiyetini vurgular. Zaten ciddilik hukuken tartışılabilir olmaktır. Bu bakımdan, mahkemeniz bu itirazın hukuken tartışılabilir olup olmadığına bakacaktır. Biz tartışmalardan önemli bir demet sunmaya çalıştık. Demek ki, sorun son derece önemlidir, ciddidir.

Kaldı ki, Anayasa Mahkemesi kararının yazımı için geçen sü-

re ve 5 üyenin muhalefet şerhi bu ciddiyeti ayrıca belgelemektedir. Üstelik Anayasa Mahkemesi kararından sonraki uygulamalar ve özellikle 12 Mart dönemi, itirazımızın yalnız ciddi değil, haklı olduğunu da göstermektedir.

Bu nedenle, itirazımızda Anayasa'nın 151. maddesinin aradığı «ciddiyet» unsuru mevcuttur.

8) Daha Önceki Red Kararı Yeni Bir İncelemeye Engel Değildir

Baştan beri belirttiğimiz gibi, 142. madde Anayasa Mahkemesi denetiminden geçmiş ve aykırılığa ilişkin iptal davası reddedilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin redde ilişkin kararları yeni bir incelemeye engel değildir. Anayasa'nın 152. maddesinde Anayasa Mahkemesi kararlarının kesin olduğu söylenmişse de, bu kesinlik o istem ve dava için söz konusu olabilir. Ama, bir red kararından sonra, aynı konuda bir başka dava veya itirazın Anayasa Mahkemesi'ne getirilmesi mümkündür. Yalnız iptal kararlarıdır ki, bir hükmü yürürlükten kaldıran kararlardır. Artık iptalle birlikte yeni bir itiraz ve dava düşünülemez. Çünkü, ilgili o konu çözülüp, bitmiştir. Dava yahut itiraz redle sonuçlanmış ise, ilgili hüküm yürürlükte kalmış demektir. Ve o hüküm yürürlüğünü sürdürdükçe, itiraz yolu her zaman mümkündür. Anayasa Mahkemesi değişen durum ve koşullara göre eski düşüncesini değiştirebilir. Böyle bir değişikliğin gerekip gerekmeyeceği de ancak yeni bir inceleme sonunda anlaşılabilir.

Gerçekten, Anayasa Mahkemesi redle sonuçlanan davalarda yeni bir itiraz, yahut davanın mümkün olacağı görüşündedir. Mahkeme, aksine bir anlayışın bazı kurallara dokunulmazlık kazandıracağı ve hukuki gelişimi dondurup kalıplaştıracağı düşüncesindedir. Nitekim, Anayasa Mahkemesi birçok red kararından sonra yapılmış itirazları incelemiş ve yeniden inceleme yolunu açıkça kabul edip benimsemiştir. Hatta birçok durumda eski görüşünü değiştirip önceden Anayasa'ya uygun saydığı yasa hükümlerini iptal etmiştir. Örneğin, Anayasa Mahkemesi 6.3.1973 gün ve 72/56, 73/11 sayılı kararında bu sorunu geniş bir biçimde tartışıp çözmüştür. Mahkeme aynen şunları söylemiştir:

> *«Bir dava veya itiraz redle sonuçlanırsa, aynı konuda gelecek başka davaların ve itirazların incelenemeyeceği yolundaki bir görüş kimi yasa kurallarına dokunulmazlık tanımak, bu kurallar üzerinde özellikle yargı yerlerinin*

yetkilerini kullanmalarını önlemek, hukuki görüşleri dondurup kalıplaştırmak olur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının böyle bir ereğinin bulunduğu düşüncesini destekleyecek, doyurucu bir kanıtın ileri sürülmesi olanaksızdır.

«Şu duruma göre, incelenecek kuralın daha önceki dava ve itirazlar dolayısıyla denetlenmiş ve Anayasa'ya aykırı görülmeyerek dava ve itirazların reddine karar verilmiş bulunmasının konunun 72/56 esas sayılı dosyada yeniden ele alınmasına engel teşkil etmeyeceğine karar verildi.» (Anayasa Mahkemesi, E. 72/56 K. 73/11)

Bu karardan anlaşılacağı üzere, red kararları yeni bir incelemeyi engellemez. Ayrıca, hemen belirtelim ki, birçok itiraz ve davada Anayasa Mahkemesi eski görüşünü değiştirip iptal kararı vermiştir. Bu kararlara birkaç örnek gösterip konuyu bağlamak istiyoruz.

Örneğin 832 sayılı yasanın 45. maddesi 1967/13, 1967/19, 1971/24 ve 1972/20 esas sayılı işlerde incelenmiş ve aykırılık itirazları reddedilmişti. Oysa Anayasa Mahkemesi aynı madde için 6.3.73 günü iptal kararı vermiştir.

«832 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 45. maddesinin son fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verildi.»

Bir başka önemli örnek de Anayasa'nın 38. maddesi ile ilgilidir. Gerçekten, aşağıda sonuç bölümü sunulan iki karar bu değişikliğin nasıl mümkün olabildiğini açıkça göstermektedir.

«9.7.61 günlü, 334 sayılı T.C. Anayasası'nın 20.9.71 günlü, 1488 sayılı yasa ile değişik 38. maddenin 2. ve 3. fıkralarının Anayasa'nın 9. maddesinde yer alan (devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki Anayasa hükmünün değiştirilemeyeceğine ve değiştirilmesi teklif edilmeyeceğine) ilişkin biçim kuralına aykırı bulunmadığına ve itirazın reddine 23.3.76'da karar verildi.» (71/67 - 76/19 sayılı karar) (12.8.76 günlü R.G.'de yayımlanmıştır.) «9.7.61 günlü ve 334 sayılı T.C. Anayasası'nın 20.9.71 günlü, 1488 sayılı yasayla değişik 38. maddenin 2. ve 3. fıkralarının Anayasa'nın 9. maddede yer alan (Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki Anayasa hükmü değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez) yolundaki biçim kuralına aykırı olduğuna ve iptaline 12.10.76 günü karar verildi.» (76/

38 - 76/46 sayılı karar) 20.1.77 günlü R.G.'de yayımlanmıştır.)

Bu iki kararın tarihi arasında çok az bir zaman vardır. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 38. maddesini 23.3.76 günü Anayasa'ya uygun bulmuşken, 6 ay 20 gün sonra aynı hükmü Anayasa' ya aykırı görüp iptal etmiştir. Demek ki, değişen koşullar, bu süre için böyle bir değişikliği gerektirmiştir. 142. madde ile ilgili kararın üstünden ise, tam 13 yıl geçmiştir. Bu süre içinde gerek dünyada, gerek Avrupa'da, gerekse ülkemizde koşullar ve görüşler tamamen değişmiştir. Dava konusu maddenin belli bir görüş doğrultusunda dondurulup bırakılması, özellikle «demokratik hukuk devleti» ilkesi açısından son derece tehlikeli sayılabilecek bir hal almıştır. Bu süre içinde örneğin 40 yıl faşizmle yönetilen Portekiz ve İspanya gibi ülkelerde çoğulcu demokrasinin temel gerekleri yerine getirilmiş, her türlü düşüncenin açıklanması ve her türlü düşünce ve bu arada komünizm etrafında toplanıp, örgütlenme hakları tanınmıştır. Komşumuz Yunanistan'da 7 yıl süren faşist diktatörlüğün de 1974'de yıkılmasıyla orada da bu haklar demokrasinin gereği olarak serbestçe kullanılır hale gelmiştir. Tüm bu gelişmeler, «insan haklarına dayalı demokratik sistem»in bir gereğidir. Anayasa'nın başlangıç ve 2. maddelerinde aynı sistemi benimsemiş olan ülkemizin bu sisteme bağlı diğer ülkelerden bu bakımdan ayrı düşmesi düşünülemez. Bunun için hiçbir haklı kanıt ileri sürülemez. Bu konunun bir an önce «insan haklarına dayalı demokratik sistemin» ilkelerine uygun bir biçimde çözümlenmesi, bir bakıma ülkenin bir onur sorunudur. Bu nedenlerle itirazımızın yeniden Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesi hem mümkündür, hem de son derece gereklidir.

SONUÇ VE İSTEM

Yukarıda açıklanan nedenlerle, bu davada müvekkillerimiz sanıklar hakkında uygulanması istenilen TCK'nun 142. maddesi, «insan haklarına dayalı demokratik sistem»in ilkelerine ve «genel hukuk kurallarına» ve bu ilke ve kuralların somut normlarını oluşturan 10 Aralık 1948 tarihli «İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi»nin 19. maddesiyle, 4 Kasım 1950 tarihli «İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi»nin 9 ve 10. maddeleriyle ve 1 Eylül 1975 tarihli Helsinki Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedi'nin «Katılan devletlerin karşılıklı ilişkilerine yol gösterecek ilkeler» başlıklı I. Bölümü'nün 7. ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Bu madde, düşünce açık-

lama ve yayma özgürlüğünün özünü zedelediği için Anayasa'nın 20. ve 21. maddelerine, herkesi belli bir kalıba uygun düşünmeye zorladığı için Anayasa'nın başlangıç bölümüne, 2, 4 ve 12. maddelerine, «suçta kanunilik ilkesi» ile hiçbir biçimde bağdaşmadığından yine Anayasa'nın 33. maddesine aykırıdır.»

Davamızda müvekkillerimiz sanıklar hakkında uygulanması istenilen 142. maddenin Anayasa'ya aykırı olduğu yolundaki itirazımız son derece ciddidir. İtirazımızın ciddi sayılarak, davamızda müvekkillerimiz sanıklar hakkında uygulanmak istenilen TCK'nun 142. maddesinin iptali için dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesine karar verilmesini saygı ile arz ve talep ederiz.

bir BELGE

142. Madde Anayasa Mahkemesi'nde

Çok sayıda tanınmış avukat tarafından hazırlanan yukarıdaki metni inceleyen İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi, itirazı yerinde bulan ilk Savcı Çetin Yetkin'in ayrılması üzerine onun yerine gelen yeni savcının aleyhte görüş belirtmesine rağmen, itirazı haklı bulmuş ve 142. maddenin Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesi kararını almıştır. Mahkeme Heyeti'nin oybirliği ile aldığı bu önemli kararın metnini aynen yayınlıyoruz.

İLKE

KARAR

BAŞKAN 7424	ÜYE 9156	ÜYE 15484
RAMİZ EMRE	FARUK ESİN	YUSUF AKTAŞ

C. Savcı Y. : Bahattin Akgül 11914
Z. Katibi : Mehmet Uçar
Sanık : AHMET TAŞTAN Şevket Oğlu, 950 D.lu Eminönü nüfusuna kayıtlı olup Fatih Hüsambey Mah. Ferhat ağa sok. 16/3 de oturur.

TCY. 142 maddesine aykırı davranıştan yukarıda açık kimliği yazılı sanık hakkında mahkememizce yapılan açık yargılama sırasında sanık vekilleri 17.10.978 günlü dilekçe ile özet olarak mü-

vekkilleri hakkında uygulanması istenilen 142. maddenin düşünce, açıklama ve yayma özgürlüğünün özünü zedelediği için anayasanın 20. ve 21. maddelerine, herkesi belli bir kalıba uygun düşünmeye zorladığı için Anayasa'nın başlangıç bölümüne, 2, 4 ve 12. maddelerine, «Suçta kanunilik ilkesi» ile hiç bir biçimde bağdaşmadığından yine Anayasa'nın 33. maddesine aykırı bulunduğunu ayrıca sözü edilen 142. maddenin «İnsan haklarına dayalı demokratik sistem»in ilkelerine ve «Genel Hukuk Kurallarına» ve bu ilke ve kuralların somut durumlarını oluşturan 10 Aralık 1948 tarihli «İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi»nin 19. maddesi ile 4 Kasım 950 tarihli «İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesi»nin 9. ve 10. maddeleri ile ve 1 Eylül 1975 tarihli Helsinki Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedi'nin «Katılan Devletlerin Karşılıklı İlişkilerine Yol Gösterecek İlkeler» başlıklı birinci bölümünün 7. ilkesi ile bağdaşmamakta bulunduğundan iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasını istemiş bulunmakla dosya incelendi;

G.D. / Anayasa'nın 151. maddesi; (bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğunun kanısına varırsa ANAYASA Mahkemesi'nin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır) hükmünü kapsamaktadır. Sanık vekilleri, mahkememizin uygulaması olasılığı bulunan 142. maddesinin Anayasa'nın özüne, ruhuna ve yukarda belirlenen maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüşler ve konunun Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesini istemiş bulunmaktadırlar.

Bilindiği gibi Mahkememizin konuyu Anayasa Mahkemesi'ne gönderebilmesi, ancak itiraz yoluna başvurma sureti ile olanaklıdır bunun için;

A — İptali istenen maddenin mahkememiz eli ile uygulanacak bir yasa maddesi olması gerekmekte olup sanık hakkında TCY. 142. maddesine aykırı davranışta bulunarak cezalandırılması istemi ile dava açılmış olmasına göre suçun doğrulanması halinde mahkememizin itiraz konusu maddeyi uygulaması gerekeceğinden bu yöne ilişkin herhangi bir şüphenin varlığı söz konusu olmadığından bu koşul gerçekleşmiş bulunmaktadır.

B — İkinci koşul Anayasa'ya aykırı olduğu sanık vekilleri tarafından ileri sürülen iddianın ciddi görülmesidir.

Ancak bu yön ele alınmadan önce daha evvel konu Türkiye İşçi Partisi eli ile Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüş ve Yüksek

Mahkeme 26.6.969 gün 173/40 sayılı kararı ile istemi reddetmiş bulunduğu için konunun yeniden Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesine yasal olanak bulunup bulunmadığı üzerinde durmak gerekir.

Anayasa Mahkemesi 6.3.973 gün ve 56/11 sayılı kararı ile özet olarak (... Davanın veya itirazın reddi ile sonuçlanmış işlere konu olan kurallar ise yürürlükte kalmış ve kararlar belirli durumlara ve koşullara dayanmakta bulunmuştur. Kararın bağlayıcılığı da bu kapsam içinde belirli bir dava ve itiraz bakımındandır. Durumların ve koşulların değişmesi halinde sonucun da değişik olması gerekir. Böyle bir değişmenin bulunup bulunmadığı ise ancak yeni başvurmanın incelenmesi sonunda anlaşılabilir.

Bu davaya itiraz redle sonuçlanırsa aynı konuda gelecek başka davaların ve itirazların incelenemiyeceği yolunda bir görüş kimi yasa kurallarına dokunulmazlık tanımak, bu kurallar üzerindeki görüşleri dondurup kalıplaştırmak olur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nı böyle bir ereği bulunduğu düşüncesini destekleyecek doyurucu bir kanıtın ileri sürülmesi olanaksızdır.

Şu duruma göre incelenecek kuralın daha önceki dava ve itirazlar dolayısıyla denetlenmiş ve Anayasa'ya aykırı görülmeyerek dava ve itirazların reddine karar verilmiş bulunmasının konunun yeniden ele alınmasına engellik etmiyeceği belirtilmiştir. Bu durum karşısında davanın daha evvel reddi ile sonuçlanmasına göre işleme konulan kurallar aynen yürürlükte kalmış olacağı için ve gerekçede de belirtildiği gibi red kararının verildiği sıradaki durum ve koşulların değişmesi halinde sonucunda değişmesi olasılığı bulunduğu için yeniden Anayasa Mahkemesi'ne başvurulması olanaklıdır.

Şu hale göre Anayasa'nın sözü edilen 151. maddesinde belirtildiği üzere Mahkememiz sanık vekillerinin Anayasa'ya aykırılık iddiasını aşağıda belirteceğimiz nedenlerle ciddi gördüğü için konuyu yeniden Anayasa Mahkemesi'ne götürmenin uygun ve yerinde olacağı kanısına varmıştır.

1 — Yukarda değindiğimiz Yüksek Mahkeme'nin 25.6.965 gün ve 173/40 sayılı kararı konunun yeniden Yüksek Mahkeme'ye götürülmesini haklı kılacak çok az bir çoğunlukla verilmiştir. Bu kadar az bir oy farkla verilen ve kişi özgürlüğünü önemli ölçüde etkileyen söz konusu maddenin Yüksek Mahkeme'nin denetiminden bir daha geçmesinde büyük yarar olduğu açıktır.

2 — *Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülen 142. madde 1889 tarihli İtalyan Ceza Yasasını yerine alan 1930 tarihli yasanın 272.*

maddesi esas alınmak suretiyle ilk kez 1936 gün 3038 sayılı yasa ile TCY.sına girmiştir. O zamanki, yani 1930 yıllarındaki İtalyan Yönetimi'nin düşünce biçimi ve bunu gerçekleştirmek için uyguladığı yöntem bilindiği gibi yalnız İtalyan ulusuna değil, tüm dünya uluslarına bugün dahi unutulmayan acı anılardan başka bir şey bırakmamıştır. Bu acı günleri bir daha yaşamamak için insanlığın düşünce özgürlüğünün gerçekleşmesi için halen yoğun bir çabanın içinde bulunduğu bilinen bir gerçektir. Bu itibarla bugün hür demokratik nizamla yönetilen hemen hemen tüm ülkelerin ceza yasalarında yer almayan bu maddenin Anayasa'ya aykırılığı iddiası heyetimizce ciddi görülmüştür. (ABÇ)

3 — 3038 sayılı yasa ile Ceza Hukukumuza girdiğini belirttiğimiz söz konusu maddenin uygulanması sırasında görülen duraksama ve sakıncaları ortadan kaldırmak amacı ile daha sonradan 5431, 4934, 5435 ve 5844 sayılı yasalarla 4 kez değişikliğe uğramasına karşın, değiştirme gerekçelerinde ileri sürülen nedenler bir türlü ortadan kalkmamış, maddenin çeşitli anlayış biçimlerine göre çeşitli uygulamalara uğradığı görülmüş ve görülmektedir. Şöyle ki; aynı veya benzer değimlerle haklarında dava açılan sanıkları yargılayan mahkeme üyelerine göre bir kısmı beraat ederken, bir kısmı cezalandırılmıştır. Bu elbette ki «kanunsuz suç olmaz» prensibinin açık bir ihlalinden başka bir şey değildir. Şu hale göre bu yönü ile de maddenin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiası ciddidir.

Yine tüm hukukçular tarafından bilinmektedir ki, aynı konuda (A) yı bilirkişi seçerseniz, suç konusu yazıda 142. maddenin unsurlarının bulunmadığını belirtir, (B)yi seçerseniz aynı konu hakında verilen raporda suç konusu yazının 142. maddenin unsurlarının varlığını belirtir. Bu durumun bilirkişilerin değişik görüş açısında bulunduklarından ileri geldiğini söylemek olaya gerçekçi bir yaklaşımla çözüm bulmaya engel olur. Heyetimizin kanısına göre bu durum bilirkişilerin değişik görüş açısına sahip olmalarından çok 142. maddenin açık ve seçik olmamasından ileri gelmektedir. Nitekim bilirkişi görüşüne başvurmaksızın verilen mahkeme kararlarında da değişik uygulamalar bulunduğu bilinmektedir. Bu, yukarıda değindiğimiz gibi «Kanunsuz Suç Olmaz» prensibine tamamen aykırıdır.

Olayı daha somut örneklerle dile getirmek ve maddenin bu hali ile hukukun genel prensiplerine aykırı olduğunu belirtmekte yarar vardır: Bilindiği gibi bir kompozisyon ödevinde Atatürk ile Lenin'i mukayese eden ortaokul öğrencisi komünizm propa-

gandasından dolayı tutuklanmış ve aylarca tutuklu kaldıktan sonra başka bir hakimin görüşü ile olayda suç unsurları bulunmadığı belirtilerek beraat etmiştir. Belki diğer suçlar için de böyle olasılıkların bulunduğu düşünülebilir ise de 142. maddedeki bu durumun diğerleri ile oranlanamıyacak derecede çok bulunduğu ve bu çokluğu uygulayan kimsenin yeteneği ve görüş açısından çok maddenin açık seçik olmamasından ileri geldiği kaçınılmaz bir gerçektir ve hatta aynı bilirkişinin aynı konu hakkında komünizm propagandası olmadığı yolundaki raporundan sonra başka bir nedenle yeniden incelenmesine sunulan bu konuya komünizm propagandası olduğu yolundaki rapor verdiği basınımıza dahi yansıyan bir gerçek olduğu düşünüldüğü ve belirttiğimiz gibi bu çelişkinin maddedeki suç öğelerinin boyutlarının belirli olmamasından ileri geldiği sonucuna varıldığı takdirde konunun ciddi olduğu kendiliğinden ortaya çıkar.

Bizim kanımıza göre açıkladığımız bu nedenler göstermektedir ki, kişi özgürlüğünü seçilen bilirkişinin siyasal düşünüş tarzına bağlayan 142. madde (Cezalar ve Ceza tedbirleri ancak kanunla konulur) biçimindeki Anayasa'nın 33/2 maddesine aykırıdır ve sanık vekillerinin bu yöndeki iddiaları içtenliklidir.

4 — «Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir, düşünce ve kanaatını söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir veya yayabilir.

Kimse, düşünce ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz» biçimindeki Anayasa'nın 20. maddesi karşısında dava konusu 142. maddenin durumu:

Bilindiği gibi, düşünce kişinin iç alemini ilgilendirir, bunun boyutlarını, yani başladığı ve bittiği yeri sınırlayabilecek ve inceleyebilecek bir buluş çağımızda henüz gerçekleşmemiştir. Kanımıza göre düşünce özgürlüğünün varlığı veya yokluğu bu bakımdan tartışma konusu olamaz. Düşünce; kişinin iç aleminde kaldığı sürece doğal olarak sınırsız bir özgürlüğe sahiptir ve kayıtlanması da bu hali ile olanaksızdır. Bu itibarla düşünce özgürlüğünden değil düşünce özgürlüğünün gerçek anlamı olan düşüncenin açığa vurulması özgürlüğünden sözedilebilir. Düşünce özgürlüğü denilince akla gelen düşüncenin açığa vurulması özgürlüğüdür. (ABÇ)

Ünlü hukukçu Ribero, herhangi bir düşüncenin oluşabilmesinin kişinin bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşabilmesine ve bunlar arasında fikirler edinebilmesine ve seçme yapabilmesine bağlı olduğunu belirtmektedir. Bu da ancak kişiye sağlanabilecek hu-

kuki olanak ve yasal garantilerin bulunabilmesine bağlıdır. İşte böyle bir ortam yaratılmadığı ve bu olanaklar sağlanmadığı taktirde kişinin özgür bir irde ile edindiği fikirler arasında sentez yapmasına ve bunları dilediği biçimde açığa çıkarmasına olanak bulunamaz.

Böyle bir ortamda kişinin düşünce özgürlüğünden söz edilemez veya böyle bir özgürlüğün uygulanması gerçekleşemez.

Bu itibarla Anayasamızın 20. maddesindeki özgürlük, belirttiğimiz gibi düşünce ve fikirlerin açığa vurulmasını güvenç altına alan özgürlüktür.

Anayasa'nın değişik 11. maddesindeki sınırlama 20. maddeyi de kapsamı içine alabilir mi?

1488 sayılı yasa ile yapılan değişikliğin 20. maddeyi de kapsamak üzere yapıldığı düşünülebilir ise de, 11. madde ile yapılan sınırlamanın bu hali ile genel bir sınırlama olduğu dolayısıyla özel nitelikteki 20. maddeyi içine aldığı ileri sürülemez. Anayasamız sistemi ve yazılış biçimine göre bir hak veya özgürlük için kısıtlama düşünülmüş ise ,düzenlediği maddede bunu açıkça belirtmiştir. Örneğin, 18. maddede açıklanan seyahat ve yerleşme hürriyetinden söz edilirken, bunun ancak milli güvenliği sağlama ve salgın hastalıkları önleme amacı ile sınırlandırılabileceği açıklanmış bulunmaktadır. Bunun gibi daha çok örnek verilebilir.

Bu itibarla kısıtlama ve sınırlama olmayan bir maddede yasa koyucunun amacının o madde ile güvence altına alınan özgürlüğe herhangi bir sınırlama getirmek istemediğinden ileri gelmektedir. Eğer 20. maddeye de bu sınırlamanın ve kısıtlamanın boyutları belirtilmek suretiyle aynı maddeye eklenmesi gerekirdi. Maddenin bu hali ile TCY. dava konusu maddesine aykırı düştüğü bu nedenlerle aykırılık iddiasının ciddi olduğu anlaşılmaktadır.

5 — Anayasa'nın 56 ve 57 maddeleri karşısında TCY. 142. maddesinin durumu:

Anayasa'nın 56. maddesinde (Vatandaşlar siyasi parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve çıkma hakkına sahiptir. Siyasi partiler önceden izin alınmadan kurulur ve serbestçe faaliyette bulunurlar.

Siyasi partiler, ister iktidarda ve ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır...) denilmektedir. Daha sonra 57. maddesinde de (Siyasi partiler, programları ve faaliyetleri insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve layik Cumhuriyet ilkelerine ve devletin ülkesi ve milleti ile bö-

lünmezliği temel hükmüne uygun olmak zorundadır. Bunlara uymayan partiler temelli kapatılır...) denilmektedir.

Yukarda belirttiğimiz gibi, 20. madde kişinin kanaat ve düşünce özgürlüğüne sahip olduğunu ve bunları söz, yazı, resim ve başka yollarla açıklayabileceğini, 25. maddede herkesin önceden izin almaksızın, dernek kurma hakkına sahip olduğunu belirtmiştir.

Anayasa'mız başlangıç bölümünde Anayasa'nın konulmasındaki amacı, insan hak ve özgürlüklerini, ulusal dayanışmayı, sosyal adaleti, kişinin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve güvenç altına almayı olanaklı kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak olduğu belirtilmiştir.

Demokratik rejimin ana ilkeleri arasında olan bu görüşler Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9, 10 ve 11. maddelerinde de yer almıştır. Bu ilkeleri Türkiye Cumhuriyeti Devleti de aynı sözleşmeye imza koymak suretiyle kabul etmiş bulunmaktadır. Çoğulcu demokratik rejimi tam ve doğru anlamda gerçekleştirmenin temel koşulu, herkese serbestçe sosyal örgütlenme hakkının tanınmasıdır. Bu nedenledir ki İspanya ve Portekiz son rejim değişikliklerinden sonra Yunanistan'da da Cunta hükümeti yıkıldıktan sonra tüm Avrupa devletlerinde olduğu gibi, yasalarında bulunan dava konusu 142. maddenin benzerlerini tamamı ile kaldırmışlar Avrupa'da bu suretle yalnız bizim yasamızda kalmıştır. Bu haliyle de Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddi olduğu görüşü kendiliğinden doğrulanmaktadır. (ABÇ)

6 — (Sosyal Sınıf) nedir? Bunun gerçek bir tanımı yapılmış mıdır? 142. maddenin temel unsurlarından olan sosyal sınıf kavramı üzerinde durma konuya açıklık getirme bakımından gereklidir. Gerçekten sosyal sınıfın yasamızda tanımı yapılmadığı gibi doktrinde de bu yönde birlik ve beraberlik bulunduğu ve uygulayıcıya yol gösterici bir tanımın yapıldığı söylenemez. Şu hale göre sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmayı amaçlayan propagandanın varlığı herşeyden evvel sosyal sınıf tanımının yasal bir tanım olarak yapılmasına bağlı bulunmaktadır. Bunun tersi yasaların uygulanmasında keyfiliğe ve en azından kişisel düşünce biçimine göre uygulamaya yol açar, bu da yukarda da değindiğimiz gibi görülmekte ve izlenmekte olduğundan «kanunsuz suç olmaz» prensibinin ayrı bir ihlalidir.

7 — (Biz, hayatını, istikbalini korumak için çalışan erbabı sayyiz... kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur

olan bir halkız. Arka üstü yatmak ve hayatını say'inden muarra geçirmek isteyen insanların bizim heyeti içtimaiyenin içinde yeri yoktur, hakkı yoktur. O halde ifade ediniz efendiler, halkçılık, nizamiiçtimaiyesini say'yine, hukukuna istinat ettirmek isteyen bir mesleki içtimaiyyedir.) demek suretiyle engin yüceliğini en açık bir şekilde söyleyen büyük Atatürk'ün vurguladığı yukardaki cümleler, emeğin değerini en güzel biçimde belirtmektedir.

Emeğin yüceliğinden esinlenerek tamamen demokratik ve yasal yollar içersinde kalmak, kişi hak ve özgürlüklerini sağlıklı olarak korumak suretiyle, üretim araçlarının toplumun yararına kullanılmasının doğru olacağı inancına varan kimsenin bu inanç düşüncesini gerçekleştirmek için bir parti veya bir dernek kurması bir yana, bu inanç ve düşüncelerini açığa vurması halinde bile karşısına dava konusu 142. madde çıkmaktadır.

Açıklanan tüm bu nedenler sanık vekillerinin iddialarının ciddi olduğu yolunda mahkememize tam bir kanaat geldiğinden konunun yeniden Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesinin uygun olacağı görüşüne varılmıştır. (ABÇ)

SONUÇ: Sanık vekillerince ileri sürülen ve mahkememizin bakmakta olduğu bu davada sanığa uygulanması istenilen 142. maddenin 1 - 3 maddesi Anayasa'nın 20, 21, 2, 4, 12 ve 33. maddelerine aykırı olduğu görüşüne varıldığından bu konudaki iddianın ciddi olduğu yolundaki sanık vekilinin iddiaları yerinde görüldüğünden söz konusu maddenin iptali için Anayasa'nın 151. maddesi gereğince dosyanın ilgili bölümlerine fotokopileri çıkarılarak sözü geçen mahkemeye gönderilmek üzere C. Savcılığına verilmesine ve Anayasa Mahkemesi'nin vereceği karara kadar davanın geri bırakılmasına isteme aykırı olarak oybirliğiyle karar verildi. 26.1.1979.

Başkan 7424 Üye 9156 Üye 15484 Z.K.

«Bağımsızlığa, Barışa, Sosyalizme 'Evet'»

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 24 Aralık 1978 Akşamı düzenlediği «Polisario Cephesi'yle Dayanışma Gecesi» büyük ilgi görmüş, uluslararası dostluk ve dayanışmasının öneminin ve vazgeçilmezliğinin somutlanması olmuştur. Gelirinin Polisario Cephesi'ne bırakıldığı açıklanan Gece'nin ilk konuşmasını TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz yapmış ve Partisi'nin, dünya devrimci güçleri arasındaki enternasyonalist dayanışma ve kardeşlik bağlarına verdiği önemi vurguluyarak TSİP 2. Parti Kongresinin ve Gece'nin, bunu kanıtlayan en iyi örnek olduğunu belirtmiştir. Gecede ayrıca, bu ilkeleri ve onun gücünü kanıtlıyan mesajlar okunmuştur. Bu sayımızda, Batı Sahra Halkı'nın ulusal kurtuluş mücadelesini dile getiren Polisario Cephesi Politbüro üyesi Malanine Uld Sadık'ın konuşmasını yayınlıyoruz. Ayrıca Kongre'ye yurt dışından gönderilen ve bir kısmı da gecede okunan mesajlardan bazılarını basıyoruz:

İ L K E

O savaşan halkın ve insanların selamlarını Türkiye Halkına iletmeyi bir borç bilmekteyim. (alkışlar) Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin Sahra'daki Cephe'yi Türkiye'ye çağırması kuşkusuz çok önemli bir olaydır. Ve bundan böyle bu bağların güçleneceğine dair inancımı bir kez daha belirtiyorum. Elbette ki bu tarihi gün ve bu çağrı, kurtuluş savaşı veren halkların tarihine altın harflerle yazılacaktır. Eğer burada çok şeyin birden ifade bulması isteniyorsa ben değerli ve sınırlı zamanınızı fazla almamaya özen göstereceğim. Çünkü, bizimle omuz omuza savaşan bir halkın, Cezayir Halk Kurtuluş Cephesi'nin temsilcileri de burada aramızdadırlar ve onların da burada konuşma olanağına kavuşturulması, omuz omuza, beraberce emperyalizme karşı savaştığımız bir halkın kardeşliğini pekiştirmek anlamına gelecektir. Bu geceniz bize büyük olanaklar sağlamaktadır. Burada, bir arada bulunmamız, dertleşmemizi, birbirimizi tanımamızı, halkımızın hangi aşamada ve nasıl emperyalizme karşı mücadele verdiğini belirtmemize olanak hazırladığı için çok memnunum. Sahra Halkı'nın ve Afrika Arap halklarının kendi ülkelerinde sürdürdükleri özgür yaşamlarının 1848'lerden ve Berlin Anlaşması'nın ardından bütün üçüncü dünya ülkeleriyle birlikte emperyalizmin paylaşım alanına girdiğini görmekteyiz. Ve o günden bu güne Sahra Halkı'nın ve Afrika

Arap halklarının çetin mücadeleleri sürmektedir. Yarım yüzyılı, yani elli yılı aşkın bu çetin savaşı sürdürüyoruz ve sürdürmeye devam edeceğiz. Ozgürlüğe dek sürecek bu savaşımız (alkışlar) Burada bulunanların, partililerin daha iyi anlamaları için konuşma dilimi değiştiriyorum, İngilizce konuşacağım.

İşte böylece Batı Sahra Halkı 1884 yılından buyana İspanyol sömürgecilerine karşı mücadele edegelmiştir. 1934'lere kadar bu mücadele devam etmiştir. İspanyol sömürgecileri, ülkemizin tamamını ele geçirmeyi başaramamışlardır. Fas ve Moritanya halkları da sömürgecilere karşı mücadele etmişler ve bizim direnme hareketimize destek olmuşlardır. Kendi gelenekleri bulunan, kendine özgü yaşama tarzı bulunan halkımız kendi toprakları üzerinde barış içinde, bağımsız olarak yaşamak istemiş ve bütün dünya halkları gibi tahakkümü ve baskıyı asla kabul etmemiştir. Ve tüm diğer halklar gibi bağımsızlığını elde etmek için ve özgürce yaşamak için kanını dökmekten çekinmemiştir. (alkışlar) Sayıca küçük olan bir milyon nüfuslu halkımız büyük emperyalist ve gerici güçlere karşı savaşmak zorunda kalmıştır. Fakat bu sayıca küçük Halk için özgürlüğün ve bağımsızlığın paha biçilmez bir değeri vardır. 1884' den 1934'e kadar direndik ve sömürgeciler hiçbir zaman ülkemiz topraklarını bütünüyle ele geçirmeyi başaramadılar. Çünkü halkımız yabancı sömürgecilere karşı mücadele geleneğine ve deneyine sahip bulunuyordu. 1934 yılından itibaren İspanyol sömürgecileri ülkemizin hayatında ve yönetiminde etkili olmaya başladılar. 1950'lerden itibaren halkımız, giderek artan bilinciyle ve Fas'daki, Moritanya'daki kardeşleriyle birlikte ulusal kurtuluş hareketini başlattı. Bu mücadeleye, genç-ihtiyar, herkes katılmıştır. Sömürgecilerin kullandıkları taktik slogan, ülkemize yardım etmekten başka birşey değildi. Fakat onların esas amaçları ülkemizin zenginliklerini ele geçirmek idi. Halkımız bunun farkındaydı, kendi özgürlüğünü ve bağımsızlığını sömürgecilerle tartışma konusu yapmaya asla yanaşmadı. 1957'lerden itibaren 1959'a kadar hemen hemen iki yıl, halkımız silahlı mücadeleyi denedi, İspanyol sömürgecilerini ülkemizden kovmak için. Moritanya ve Cezayir'deki Fransız sömürgecilerine karşı da —zira Fas 1958'de bağımsızlığını elde etmişti— mücadele yürütülüyordu. Halkımız, silahlı mücadeleyi, İspanyol sömürgecilerini tümüyle Batı Sahra'dan çıkarmak için ve özellikle yerleşmiş bulundukları iki büyük kenti kurtarmak için başlattı. Ve Ispanyol birliklerinin yardımını talep ettiler.

Güney Fas ve Moritanya üzerinden ülkemiz topraklarına doğrudan doğruya saldırıya geçtiler. O zamanlar bölgede tek bağımsız ülke olan Fas'daki rejimle işbirliği yapan İspanyol sömürgecileri pek çok sayıda kardeşimizi katlettiler. Sömürgeciler Sahra'daki yeraltı zenginliklerinin bilincindeydiler ve oradaki etkinliklerini kaybetmek istemiyorlardı. 1960'

lardan itibaren Birleşmiş Milletler Örgütü sömürgeciliğin boyunduruğu altındaki bu halkın haklı mkcadelesini moral açıdan destekledi. 1966 yılında ilk ulusal kurtuluş hareketi yaratıldı ve bu tabii ki illegaldi. Özellikle Ispanyol işgali döneminde bu Ulusal Kurtuluş Hareketi kitleler arasında kurtuluş bilincini ve siyasal bilinci artırmak ve daha ileriki mücadelelere onları hazırlamak üzere çalışmalarını genişletti. Çünkü, sömürgeciliğe son vermenin bundan başka yolu yoktu. (alkışlar)

Üç yıllık siyasi çalışmalardan ve siyasi bir seferberlikten sonra 1970' de halkımız, ülkesinin bağımsızlığını ve özgürlüğünü kabul ettirmek yolunda, buna saygı gösterilmesini sağlama isteğini, kararlılıkla, tüm Sahra kentlerini kapsayan büyük kitle gösterileriyle ifade etti. Bu barışçı gösteriler karşısında İspanyol sömürgecilerinin tutumu, tüm diğer faşist işgalcilerin ki gibi, göstericileri kurşunlamak oldu. Ve 1970 yılının Haziran ayında yüzlerce evladını yitirdi halkımız. Tutuklananlar ve hapse atılanlar arasında Genel Sekreter Besiri Muhammed ile birlikte yüzlerce kişi vardı. Ve o zamandan buyana, cezaevinden kaçtı mı, yoksa hâlâ tutuklu mu, ya da ölü mü, bu konuda hiçbir bilgi edinemedik. Gösterilere o da katılmıştı. Hareketin militanları bu şekiide kitleler arasında çalışmalarına devam ettiler ve büyük kitle gösterileri düzenlediler. Ve halkımız gayet iyi biliyordu ki, sömürgecileri ülkemiz topraklarından kovmanın tek yolu silahlı mücadele idi, diğer pek çok halkın başvurmak zorunda kaldığı gibi. (coşkun alkışlar) 1973 yılının 10 Mayıs'ında ülkenin gençleri, kadını-erkeği, Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin kurulmasını gerekli gördüler ve şu anda adı Polisario Cephesi olan Ulusal Kurtuluş Cephesi'ni yarattılar. (uzun alkışlar, «Yaşın Polisario!» sloganı)

Hareketimizin seçmiş olduğu yol silahlı mücadele idi ve ülkemizin bağımsızlığını ve özgürlüğünü elde etmek üzere Cephe'nin kuruluşundan 10 gün sonra İspanyol işgalcilerine karşı ilk askeri saldırılar başladı. Ülkenin dört bir yanında pek çok askeri başarılar kazanıldı. Ve 1975'e kadar süren mücadelelerde sayısız görevli, asker-militan yer aldı. Bu çalışmaların yanısıra siyasi alandaki çabalarımız, halkımızın siyasi bilincini yükseltme çalışmalarımız da aynı yoğunlukta devam etti.

Ülkemiz, kuzeyinden Fas, doğusundan Cezayir, Güneyinden Moritanya ve batısından Atlantik okyanusu ile çevrilidir. Bu nedenle sömürgeleştirilmek istenen halkımıza karşı sorumluluk duymalarını, bu ülkelerden ve ilerici - demokrat kuruluşlarından talep ettik. Halklar arasında dostluk ve dayanışma son derece doğaldır. Ve Moritanya halkı, Fas devrimcileri ve Cezayir'in devrimci halkı İspanyol sömürgecilerine karşı bizleri desteklediler. (alkış. Halklar kardeştir sloganı) Batı Sahra topraklarının her karışında Halkımızın sesini yükselttik, İspanyol gücünün büyük direncine mücadele yükseldi ve bu arada uluslararası kamuoyunu, demokratik ve barış yanlısı tüm güçleri bölgede olup bitenlerden ha-

berdar ettik, Sahra'da bir halkın yaşadığını ve bu halkın kendi ulusal demokratik hakları için mücadele ettiğini duyurmaya çalıştık. Öte yandan İspanyol sömürgecileri ise, Batı Sahra'da hiçbir halkın yaşamadığını, sadece göçebelerin, çöl topraklarının ve tersiyonun (İspanyol sömürgeci rejimine verilen addır bu) bu üç şeyin bulunduğunu iddia ediyorlardı. Fas ve Moritanya'nın gerici rejimleri ise ülkemiz topraklarını paylaşmak ve halkımı katletmek için İspanyol sömürgecileriyle işbirliği yaptılar. 1975 yılının Eylül'üne kadar topraklarımızın büyük bir bölümünü düşman işgalinden kurtardık, Devrimci Halk Ordusu'nun kontrolünde olan bu bölgede yeni bir yönetimin kurulmasına kendimizi hazırladık. Kurtulmuş olan bölgelerde bu amaçla çalışmalarımızı başlattık, halk yaşamına kamplarda devam etti bir hayat kurmak için çalıştı. Elbette ki İspanyol sömürgecileri durumun farkındaydılar. Fas ve Moritanya'nın gerici rejimleriyle işbirliği yapmayı kendi çıkarları açısından yararlı gördüler ve bu devletler arasında 1975 Nisan'ında bir anlaşma imzalandı. İspanyol ve Fas askeri güçleri ülke topraklarını işgale ve böylece dünya kamuoyunu bir oldu bittiyle karşı karşıya getirmeye hazırlanıyorlardı. Böylelikle topraklarımızı kolaylıkla paylaşabilecekler ve halkımızı katledebileceklerdi. Bu yeni egemenlere karşı silahlı halk direnişini sürdürmeye karar verdik. Bu arada Fas hava kuvvetleri sivil halkı bombalama faaliyetlerini başlattı. Bu nedenle bugün yaklaşık olarak yüz binden fazla göçmenimiz Güney Cezayir topraklarında yaşamaktadır.

Devrimci Halk güçlerimiz eylemlerini, sadece Batı Sahra topraklarında değil güney Fas ve Moritanya topraklarında da sürdürdüler.

Son İspanyol birliği ülkemizi terkettiğinde, ülkemizin bağımsızlığını ilan ettik. 1976 yılının 27 şubat'ına kadar gelindi ve o günden itibaren resmi İspanyol sömürgeci rejimine de son verildi. Batı Sahra Demokratik Cumhuriyeti adını alan pek çok yabancı ülke tarafından tanınmıştır. Son olarakda Birleşmiş Milletler örgütü, Afrika'da bulunan pek çok devlet ve dünyanın dört bir yanından demokratik örgütler bizi tanımışlardır. Bunlar mücadelemizi de desteklediler, çünkü hakları gasbedilmiş bir halkın haklı mücadelesidir bu ve başka bir amacı da yoktur. (alkışlar)

Yeni sömürgecilere karşı halkımın mücadelesi, onların topraklarımızdan çıkarılması düzeyinde kalmamış, düşman güçlere büyük maddi kayıplar da verdirmiştir. Mücadelemizin haklılığından ve nihai zaferimizden eminiz ve bu bizim azmimizi artırmaktadır. Bugün çalışmalarımızın çok yönlü bir netliği vardır. Güney Cezayir'deki kardeşlerimiz orada yaşamaya devam ediyorlar ve yeni bir hayat kurmak için çalışıyorlar. Bunun yanında hem kurtarılmış bölgelerde, hem de henüz işgal altında bulunan topraklarımızda geleceğin toplumunu kurmak için çalışıyoruz.

Kamplarda yaşayan arkadaşlarımız, hem yeni bir hayatın temellerini atıyorlar, hem de tüm Sahra bölgesini düşman işgalinden kurtarmak için mücadeleye devam ediyorlar. Uluslararası planda da Sahra Halkının mücadelesini dünya kamuoyuna tanıtabilmek için diplomatik çalışmalarımız sürüyor. Örneğin: bu yılın Aralık ayı başında Birleşmiş Milletler Örgütü adına bir görevli Sahra bölgesine geldi ve buralarda neler olup bittiğini öğrenerek daha sonra bir rapor verdi. Ve görüldü ki burada yaşıyan Halk kendi özlemleri için mücadele etmektedir ve haklıdır bu mücadelesi. Ve biraz önce de belirttiğim gibi, amacımız, tüm Sahra topraklarını her hangisi olursa olsun, düşman işgalinden kurtarıncaya kadar mücadelemizi sürdürmek, ülkemizin tüm zenginliklerine halkımızın sahip olmasını sağlamak ve kendi kaderini elde edebilmesini ve böylece nihai amaçta sosyalizmi kurmayı başarmaktır. (sürekli alkışlar, «Yaşasın Sosyalizm!» sloganı)

Süregelen mücadelemiz, sadece halk güçlerimizin değil, dost ülkelerin, dünya devrimci güçlerinin de desteğiyle başarılar kazanmıştır. Halkım hiçbir zaman sömürüye ve baskıya «evet» dememiştir, emperyalizme «evet» dememiştir, fakat özgürlüğe «evet», sosyalizme «evet» (sürekli alkışlar, «Yaşasın Sosyalizm!» sloganı)

Ben Batı Sahra'da yaşayan Halkın mücadelesi hakkında kısa bir özetleme yaptım. POLISARIO kelimesi, Güney ve Kuzey Sahra Halklarının Kurtuluşu İçin Mücadele Örgütü anlamına geliyor. Sizlerin, siyasi veya askeri alanlardaki sorularınız varsa memnuniyetle cevaplandıracağım. Polisario Cephesi'nin siyasi bir programı vardır. Ülkemde siyasi yönlendiriciliği Polisario Cephesi yapmaktadır. Bu program, geçen yıl yapılan 4. Kongre'de kabul edilmiştir. Bunun yanısıra ülkemizde bir anayasa vardır. Halk Meclisi vardır. Halkın çeşitli temsilci komiteleri, hücreleri vardır. Siyasi olarak da çalışmaları yapan ve ülkeyi yöneten bir hükümet bulunmaktadır.

Mesajlar

TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ'NE

Venezüela Komünist Partisi Merkez Komitesi, 2. Kongreniz nedeniyle en sıcak kutlamalarını ve içten başarı dileklerini iletir.

Kongrenizde alınacak kararların, emekçi yığınların bilinç düzeyini yükseltmeye katkıda bulunacağına ve Türk halkının nihai kurtuluş uğruna verdiği mücadeleyi güçlendireceğine güvencimiz tamdır.

Merkez Komitemiz ve Venezüela Komünist Partisi'nin tüm militanları, sizleri dostlukla kucaklar; Partinizle ilişkileri geliştirmek konusunda en samimi dileklerini özellikle belirtir.

— Yaşasın Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 2. Kongresi!
— Yaşasın Enternasyonal Dayanışma!

Venezüela Komünist Partisi
Merkez Komitesi Adına
EDUARDO GALLEGOS MANCERA
Uluslararası İlişkiler Sekreteri

Aziz Yoldaşlar:

2. Parti Kongreniz nedeniyle yaptığınız çağrıyı kıvançla karşıladığımızı belirtir, içten teşekkürlerimiz sunarız.

Ülkemiz demokratik güçlerinin Türk demokrasi davası ile dayanışması açısından da yararlı ve gerekli olacağına yürekten inandığımız halde, Kongrenize delegasyon gönderemediğimiz için üzüntülerimizi ifade etmek isteriz.

Kongrenize en içten ve kardeş selamlarımızı iletir, çalışmalarınızın, ülkenizde tüm ilerici ve demokrat güçlerin birliğinin sağlanmasına ve işçi sınıfının enternasyonal dayanışmasının güçlendirilmesine katkı getireceğine olan derin inancımızı belirtiriz.

Kardeşçe selamlarımızla!..

Erwin Scharf
Avusturya Komünist Partisi
Merkez Komitesi Sekreteri

TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ
BEYOĞLU / İSTANBUL

Değerli Yoldaşlar,

Lübnan Komünist Partisi Merkez Komitesi, Kongrenize katılamamaktan duyduğumuz üzüntüyü belirterek, halkınızın ve Partinizin, uğrunda mücadele ettiği görevleri yerine getirmekte Kongrenize en içten başarılar diler. Bölgemizde emperyalist - siyonist gerici komploya karşı, barış, özgürlük, demokrasi ve sosyalizm için ortak mücadelede Partilerimiz arasındaki dayanışmanın önemini vurgular.

LÜBNAN KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ'NE

Değerli Yoldaşlar,

Partinizin Kongresi dolayısıyla, Türkiye'nin tüm anti-emperyalist ilerici güçlerine olduğu gibi size de detant, barışın yaygınlaşması, demokrasi ve toplumsal ilerleme için mücadelede yeni başarılar dileriz.

Aktif ve birlikte çabalar sayesinde özgürlüğün ve halkların gerçek bağımsızlığının sağlanabileceğine, emperyalizmin körüklediği silah yarışının kontrol altına alınabileceğine ve Dünya Savaşının başlatılmasının engellenebileceğine eminiz.

Türkiye'nin demokrat kamuoyunun bu asil amaçların gerçekleşmesine, ülkelerimiz halkları arasında dostça ilişkilerin daha da gelişmesine değerli bir katkıda bulunacağına eminiz.

Sovyet Asya - Afrika
Dayanışma Komitesi

KONGRENİN SOVYET ASYA VE AFRİKA ÜLKELERİYLE DAYANIŞMA KOMİTESİ'NE MESAJI

SOVYET ASYA VE AFRİKA ÜLKELERİYLE
DAYANIŞMA KOMİTESİ'NE

23 Aralık 1978

Değerli Yoldaşlar,

Komiteniz'in Kongremiz'e gönderdiği mesaj bizleri derinden etkilemiş ve sevindirmiştir.

Büyük Ekim Devrimi'nin dünya halklarına armağan ettiği dünyanın ilk işçi köylü devleti, Sovyetler Birliği, kuruluşundan bu yana dünyadaki tüm ulusal kurtuluş savaşlarının başta gelen desteyleyicisi ve yardımcısı olmuştur. Bugün bağımsızlığına kavuşan Asya ve Afrika ülkelerinin mücadelelerinin harcında Sovyet halkının ve Sovyet Devletinin büyük katkılarının olması bu gerçeğin kanıtıdır. İşçi sınıfı enternasyonalizminin en değerli örneklerini veren Sovyet proletaryası ve onun öncüsü Sovyetler Birliği Komünist Partisi, Sovyetler Birliği'nin Asya, Afrika halklarıyla dayanışmasının başta gelen güvencesidir.

Ülkemizde işçi sınıfının örgütlü mücadelesinde ön safta yer alan Partimiz detant ve kalıcı bir dünya barışı uğruna var gücünü sarfetmektedir. Bugün dünyada halkların emperyalizme ve gericiliğe karşı sürdürdüğü devrimci savaşın belkemiğini detant ve kalıcı barış için verilen mücadele oluşturmaktadır. Bir yandan haksız savaşların üzerine giderek onları mahkum eden ve etkisiz kılan detant politikası aynı zamanda haklı savaşların sonuna kadar sürdürülmesini ve zaferini öngörür.

İşçi sınıfı enternasyonalizmine yürekten bağlı olan Partimiz detantı ve kalıcı bir dünya barışını ısrarla savunarak bu yolda yılmaksızın mücadele vermeye devam edecektir.

Dünyadaki barış ve ilerlemeden yana güçlerin beraberliği ve dayanışması mücadelemize güç ve şevk katacaktır.

Yaşasın Türkiye ve Sovyetler Birliği Halklarının Kardeşliği,
Yaşasın Proletarya Enternasyonalizmi,
Yaşasın Sosyalizm,
Kardeşçe selamlarımızla...

TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ
2. KONGRESİ

SERVER TANİLLİ'NİN TSİP KONGRESİNE MESAJI

Partinizin gecesi ve II. Kongresi ile ilgili olarak gönderdiğiniz nazik davetiyelerinizi aldım. Çok duygulandım. Sizin de bildiğiniz nedenlerle katılamıyacağım için üzgünüm.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin, Bağımsızlık, Demokrasi ve Sosyalizm uğrundaki mücadelesini, bu ilkelere candan inanan bir aydın olarak yakından izlerim.

Partinizin II. Kongresinin de yanlız Partinize özgü sorunlara değil, tüm sosyalist hareketle ilgili sorunlara değinerek bize yeni açıklamalar getirmesini dilerim, getireceğine inanırım da.

Yurdumuzun, giderek sosyalist hareketin önemli sorunlarını sizlere hatırlatmayı çok gereksiz bulurum. Aslında bunları benden daha iyi bilirsiniz. Ama bana sorarsanız, bunlar içinde en önemlisi olarak, ülkemizdeki muazzam bir sosyalist potansiyele rağmen, sosyalist hareketin bölünmüş olmasını, devrimci ve demokratik güçlerin dağınıklığını gösteririm.

Bu dağınıklık, sosyalist hareketin içine, maceracı, bireyci ve grupçu bir takım akımların sokulmasını kolaylaştırdığı gibi, faşizme, emperyalizme ve tekellerin egemenliğine karşı topyekün emekçi halkın mücadelesini de zaafa uğratmaktadır.

Oysa, sorunların köklü çözümü, özellikle ülkemizdeki muazzam işçi ve halk potansiyelinin Bağımsızlık, Demokrasi ve Sosyalizm mücadelesi doğrultusunda seferber edilmesinin yolu her şeyden önce, sosyalist güçlerin birliğinden ve sosyalist hareket öncülüğünde, tüm ilerici ve demokratik güçlerin beraberliğinden geçer.

Faşistlerin ve tüm karşı-devrimci güçlerin, halkımıza gitgide artan bir biçimde azgınca saldırdığı, kitle katliamlarına giriştiği acı ve gözyaşları döktürdüğü bir ortamda, yukarıda belirtmeye çalıştığım bu gerçekliği unutmayalım. Eğer unutursak, halkımız ve gelecek kuşaklar önünde ağır bir vebal altına girmiş oluruz.

Kongre çalışmalarınız için başarılar dilerken, İngiltere'den, içten selam ve sevgilerimi yolluyorum ve hepinizin, çok yaklaşmış bulunan yeni yılınızı da şimdiden en candan mutluluk dileklerimle kutluyorum.

Server TANİLLİ

BULGARİSTAN'DA KOOPERATİF HAREKET

MİLAN NENKOV MİLANOV

Türkiye'de kooperatif örgütlenme çeşitli alanlarda yaygınlaşıp güçlendikçe, kooperatif sorunlarına ilişkin tartışmalar ve bu kuruluşlar bünyesindeki sınıfsal zıtlıklar da daha netleşiyor. Kapitalist toplumda üreticilerin ve çalışan tüm emekçilerin, gerek tüketim planında ve gerekse emek ürünlerinin değerlendirilmesi alanında, yaşam koşullarının iyileştirilmesine hizmet etmesi bakımından kooperatif hareketin önemli bir rol oynadığı kanıtlanmıştır. Köy-Koop hareketi de bunu yansıtan ve örgüt bünyesindeki son olaylarla da somutlayan değerli bir örnektir. Emekçilerin sosyalizmi inşa döneminde de önemli bir araç ve mülkiyet biçimi olarak kendini gösteren kooperatif hareketin evrensel ve ileri modellerinden biri de Bulgaristan örneğidir. Aşağıda yayınladığımız çeviri, Bulgaristan Kooperatifçiliğinde, fonksiyonel ve örgütsel işleyişe ışık tutar kapsamdadır.

İLKE

Bulgaristan'da kooperatif hareketin doksan yıla yakın bir tarihi ve zengin gelenek ve deneyleri vardır. Bu akım, geçen yüzyılın sonlarında doğdu ve en önemli yığınsal bir sosyo-ekonomik hareket olarak gelişip yerleşti. Bulgaristan'ın gerek gelişmesinde ve demokratik dönüşümler yapmasında ve gerekse sosyalizmi kurmasında kooperatif hareketin büyük payı vardır.

Bulgaristan'da ilk kooperatif, daha 1890 yılında Pirdop ilçesinin Mirkovo köyünde kuruldu. Bunun amacı, tefecilerin ve toprak ağa ve beylerinin sömürüsüne karşı mücadelede köylülere yardım etmek, kooperatiflere elverişli koşullarla kredi sağlamak ve tarımsal üretimin iyileştirilmesine yardımcı olmaktı.

Belirgin ve yetenekli ilericilerin, sade bir dille anlatıp açıkladıkları kooperatif düşünce, geniş halk kitleleri arasına hızla yayıldı. Bunun bir sonucu olarak, daha 1944 yılındaki devrimden önce, köylülerin yarısı ve şehirlilerin büyük bir kesimi çeşitli kooperatif kurumlarda toplandılar.

Kooperatif hareket, kralcı-faşist Bulgaristan'da terör ve haksızlığın hüküm sürdüğü olağanüstü ağır koşullarda emekçilerin çıkarlarını savunuyor, banka, ticaret ve sanayi kapitalinin halkı sömürmesine karşı savaşıyordu. Bu hareket, emekçilerin ekonomik durumlarının iyileşmesine yardım ediyor ve onların, özgürlük, eşitlik ve toplumsal ilerleme için yapılan genel toplumsal mücadeleye katılmalarına, kendi aralarında yardımlaşmalarına ve eylembirliği yapmalarına katkıda bulunuyordu.

Köylerde kooperatifler tüketim ortaklıkları biçiminde kuruluyorlardı. Bunlar, para birikimlerini toplama, kredi verme, tüketim mallarının ticaretini yapma, üretim araçları sağlama ve bunlardan toplu olarak yararlanma, tarım ürünlerini kooperatif kurumlara göre işleme ve satma, halk yemekhaneleri açıp işletme, günlük yaşama ilişkin vb. hizmetler görme gibi işlerle uğraşıyorlardı.

Kooperatif ilkelerin halk tarafından benimsenmesi üzerine, toprağı birlikte işlemek için ilk tarım üretim kooperatifleri de kurulup hızla gelişmeye başladılar. Bunlar kooperatif örgütlenmenin en gelişmiş biçimi ve karmaşık türüdürler. Hayvan bakıcılık, sütçülük, bağcılık, bahçıvancılık, tütüncülük gibi kollarda örgütlenmiş tarım ihtisas kooperatifleri çok yaygınlaşmışlardı. Şehirlerde tüketim kooperatifleri gelişiyordu. Sosyalist devrim öncesi günlerinde Bulgaristan'da halk yararına geniş ölçüde eylem gösteren değişik türden 3500'den fazla kooperatif vardı.

1944 yılında Bulgaristan'da Vatan Cephesi'nin iktidara gelmesi üzerine, kooperatif hareketin geniş çapta ve her yönlü gelişmesi için gerekli bütün koşullar oluştu. Hükümet daha ilk belgelerinde şu açıklamayı yapıyordu: «Kooperatiflerin gelişmesi için yalnızca gerekli koşulların yaratılması ile yetinilmeyecektir, aynı zamanda onlara her türden yardım da yapılacaktır; kooperatifler halk kitlelerini, yeni toplumu kurma mücadelesine çekmenin bir biçimi, bir yolu olacaklardır. Ayrıca da, bu belgelerde kooperatif mülkiyet, devlet mülkiyetinin yanında, ülkedeki temel toplumsal mülkiyet biçimlerinden biri olarak ilan ediliyordu. Bu durum daha sonra Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Anayasasıyla da hukuksal olarak saptandı.

Bulgaristan'da kooperatif harekette birliği kurmak için ve bunu örgütsel bakımdan güçlendirmek için 1947 yılında çok ve çeşitli kooperatif birlikler, Merkez Kooperatif Birliği adını alan tek bir birlik içinde birleştiler. Bunun dışında yalnızca Emek-Üretim Zanaatçı Kooperatifleri Birliği adında ayrı bir birlik oluşturdular. 1971 yılında her iki birlik de Merkez Kooperatif Birliği'nde bütünleşti.

Kooperatifler ülkemizdeki yeni koşullarda hızla gelişip yetkinleşerek, üretim ve ticaret kesiminde ülkenin toplumsal ve ekonomik gelişmesinde önemli bir rol oynayan güçlü örgütlere dönüşme yoluna girdiler.

Ülkenin ekonomik gelişmesiyle uyumlu olarak kooperatif örgütlerde de teknik, örgütsel ve yapısal değişiklikler ve dönüşümler yapılmaktadır.

Şimdi ülkede üç türlü kooperatif vardır: Tüketim, Tarım Üretim, Emek-Üretim (zanaatçı ve sınaî).

Kooperatifler, İl (sancak) Kooperatif Birliklerinde birleşmiş bulunuyorlar. Bu durum ülkenin sancak (il) yönetim sistemine de uygun düşüyor. Öte yandan İl Kooperatif Birlikleri de Merkez Kooperatif Birliklerinde birleşmişlerdir.

MERKEZ KOOPERATİF BİRLİĞİ

Merkez Kooperatif Birliği, ülkedeki bütün kooperatif örgütleri birleştiriyor. Halen 2.100.000 üyesi bulunan 505 tüketim kooperatifi; 2.300.000 kooperatif ortağı olan 190 tarım-sanayi ve sanayi-tarım kompleksi ve 3300'den fazla üyesi olan emek-üretim (Zanaatçı ve sanayi) kooperatifi, Merkez Kooperatif Birliği'ne üyedirler.

Merkez Kooperatif Birliği, tüketim kooperatiflerinin tüm çalışmalarını yönetiyor. Tarım üretim kooperatiflerinin ekonomik eylemleri, Tarım ve Gıda Sanayii Bakanlığı tarafından yönetiliyor. Merkez Kopperatif Birliği, üye kuruluşların tüzüklerini yetkinleştirmek ve kooperatif üyelerinin kişisel işletmelerini örgütlemek için çalışıyor. Ayrıca da bu Birlik, kadın kooperatif üyeleriyle çalışıyor ve onları uluslararası kooperatif örgütler önünde temsil ediyor.

Emek-Üretim Kooperatiflerinin ekonomik eylemleri, İç ticaret ve Hizmetler Bakanlığınca gerçekleştiriliyor. Merkez Kooperatif Birliği, söz konusu bu kooperatiflerin şu konulardaki çalışmalarını yönetiyor: Örgütsel kuruluş, tüzük hükümlerini koruma, sosyal sigorta, yıllık izin, iş güvenliği, yarışma düzenleme, dış ülkelerdeki kooperatiflerle deney alışverişi ve kültürel ve kitlesel eylem gibi sorunlarda yöneticilik yapıyor.

Gerek Merkez Kooperatif Birliği'nin ve gerekse Kooperatif Birlikleriyle kooperatif kuruluşlarının çalışmaları, kooperatif örgütlerinin tüzüklerine göre, kooperatif demokrasiyi titizlikle koruyarak ve ondan en geniş ölçüde yararlanarak yapılıyor.

Merkez Kooperatif Birliği (MKB)'nin en yüksek organı Kongredir. Buna, MKB'ne üye il kooperatif birliklerinden seçilen delegeler katılırlar. Kongre, MKB Yönetim Kurulunca beş yılda bir kere toplantıya çağırılır. Kongrenin yapısı, her türden kooperatif örgütlerin temsilcilerinden oluşur. Kongre, Yönetim ve Denetim Kurullarının eylem raporlarını görüşür ve onaylar ve MKB'nin ileride yapacağı işleri kararlaştırır. Bun-

dan sonra Kongre, gizli oyla Yönetim ve Denetim kurullarını seçer. Yönetim Kurulu da, kendi içinden başkanı, başkan yardımcılarını ve yürütme komitesini seçer. Yönetim Kurulu, kongreler arası dönemde kongre rolünü oynar, ödevlerin yapılışını denetler ve onları kabul eder, Yürütme Komitesi üyelerinden işini iyi yapamayanları ödevden alır ve onların yerlerine yenilerini seçer. Ayrıca da, Yürütme Komitesi'nin aldığı kararları inceleyip onaylar. Yönetim Kurulu, genellikle yılda iki kez toplanır.

MKB'nin Yürütme Komitesi, Birliği yönetir ve kendi eylemleri hakkında Yönetim Kuruluna hesap verir. Bu komite, genel olarak, ayda bir defa toplanır ve İl Kooperatif Birlikleriyle öteki kooperatif örgütlerin yerine getirmeye çalıştıkları temel sorunları gözden geçirir, inceler ve bunlara ilişkin kararlar alır. O, İl Kooperatif Birliği'nin toplumsal ve ekonomik gelişmeye ilişkin planlarını inceleyip onaylar ve bunlara gerektiği gibi bir kooperatif düzeni verir.

Merkez Kooperatif Birliği, çalışmalarını iş kollarına ve görevsel (fonksiyonel) gruplara ayırarak yapar. Birliğin başlıca eylemleri ticaret, toplumsal beslenme, sanayi ve satınalma işleridir.

Birliğin ticaret alanındaki çalışmaları 16.000 mağaza aracılığıyla yapılıyor. Toplumsal beslenme işleri, 9000 toplumsal beslenme kurumu aracılığıyla görülüyor. Ticaret mağazaları ve toplumsal beslenme kurumları tüketim kooperatiflerine bağlıdırlar. MKB, ticaret ve toplumsal beslenme alanında yaptığı çalışmalarla ülkedeki yıllık perakende alışverişlerin, yaklaşık olarak, % 36'sını gerçekleştiriyor. Ticaret kolu grubunun, ticaret alanındaki balışca ödevleri şunlardır: Tüketimsel isteği inceleyip öğrenmek, ticaret ağını yenileştirmek ve modernleştirmek, ticarette kültürel hizmeti arttırmak ve ticaret işlerinde etkinliği yükseltmektir.

Toplumsal beslenme kolu grubunun ödevleri de şunlardır: Toplumsal beslenme kurumlarını yenilemek ve modernleştirmek, ürün türlerini çeşitlendirip çoğaltmak, çalışmaların etkinliğini arttırmak, halka yüksek kaliteli gıda sağlamak ve ona sunulan hizmetleri çabuklaştırmak.

Merkez Kooperatif Birliği'nin eylemleri sanayi kesiminde de gelişiyor. Son yıllarda MKB sistemi, gitgide artan yığınsal tüketim için yapılan perakende mal üretimi yönünde genişliyor.

MKB'ne bağlı olarak kurulan özel bir iktisadi örgüt, maden suları ile alkolsüz içkiler üretimini yönetiyor. Yeri gelmişken söyleyelim ki, ülkemizde alkolsüz içki üretiminin tümü kooperatif sistemde yapılıyor. Koka-kola ve Şveps gibi en yüksek kalitelileri de dahil, büyük fabrikalarda üretilen alkolsüz içkiler ile, bunların yerli birçok ilkel maddeleri dışında ,alkolsüz içkilerin büyük bir bölümü tüketim kooperatifleri ile il kooperatif örgütlerinin işletmelerinde üretiliyor. Şimdi bu işletmelerde

ihraç için işlenen yüksek kaliteli maden sularının şişelenmesi işine de başlandı.

MKB'ne bağlı ayrı bir ekonomik örgüt, tarımsal ürünleri satın alma işlerini yönetiyor. Bu örgüt, devlet, kooperatif ve kişi ayrımı yapmaksızın, bütün işletmelerden yün, yumurta, bal, mantar, vb. gibi malları satın alıyor. O, kişisel işletmelerde üretilen her çeşit tarım ürünlerini ve toplumsal işletmelerde üretilen meyvaların, sebzelerin bir bölümü ile tarım ürünleri türlerinin önemli bir bölümünü satın almaktadır. Gerek bu örgütün kolları ve gerekse kooperatif örgütler, satınalınan ürünlerden bir bölümünü ülkenin diğer bölgelerine yolluyorlar ya da ihracata hazırlamak ve işlemek için yöneltiyorlar. Bu örgütün buzdolapları, meyva koruma depoları, konserve atölyeleri, işlemek ve korumak için işyerleri vardır. Ayrıca da, bu ekonomik örgüte bağlı olarak, «BİL-KOOP» adındaki ihtisas işletmeleri kuruldu. Bunlar, mantar ve meyvalar gibi toprak ürünlerini satın alıyor ve işliyorlar. Bu örgüt bundan başka da kahve, sağlık otundan yapılan özel çay, baharat gibi çeşitli gıda ve keyf maddelerini paketleme işlerini geliştirdi.

Bal, balmumu, arı sütü gibi arı ürünlerini satın alan «NEKTAR-KOOP» adında ayrı bir örgüt kuruldu. Bu kuruluş kovancılık için gerekli araç ve gereçleri de üretiyor. Kovancılar Birliği de Merkez Kooperatif Birliği'ne bağlıdır. Ülkedeki kovancılık işlerinin tümünü ve bu arada «NEKTARKOOP»un eylemlerini Merkez Kooperatif Birliği yönetiyor.

«Yayitsekoop», ihracata yumurta hazırlamak ve toptancılık yapmak için kurulmuştur.

Bulgaristan'da ekonomik eylemler plan ilkelerine göre yapılır. Bu nedenle Merkez Kooperatif Birliği'ne bağlı olarak ekonomik eylemler, finansman ve kredi, temel sermaye yatırımları (büyük inşaat), emeği ve ücreti örgütleme gibi gruplar kurulmuştur. Örgütlenme ve tüzüksel sorunlar, kültür, öğretim, beden eğitimi ve uluslararası işbirliğine ilişkin konular üstüne çalışan ayrı gruplar oluşturulmuştur. Kooperatif sisteminin bir elektronik hesap merkezi vardır. Bu merkez, kooperatif sistemde yönetimin otomatikleştirilmesi sorunlarını çözüme bağlamak için çalışıyor.

Merkez Kooperatif Birliği'nin, «BULGARKOOP» adında bir dış ticaret örgütü de vardır. Bu örgüt birçok ülkeyle ve yüzlerce yabancı firmayla alış-veriş yapıyor, ithalat ve ihracaat işlerini yürütüyor. «Kombinat» adlı ekonomik Kuruluş, mağazalara ve lokantalara çeşitli donatım araç ve gereçleriyle demirbaş eşyalar üretiyor. Bu kuruluşun ayrı bir proje örgütü var. Bu örgüt mağaza, lokanta ve diğer kooperatif binalarından çoğunun kuruluş projelerini yapıyor. Teknik gelişme sorunu ile ilgili ayrı bir grup çalışıyor. Bu grup, bilim ve teknik gelişmede sağ-

lanmış başarılardan yararlanmak ve bunları uygulamaya geçirmek ile ilgili sorunları bilimsel olarak çözmeye uğraşıyor.

MKB'nın sosyal güvenlik (sosyal sigorta) eylemleri, kooperatif üyelerini de içine alan bütün toplumsal katmanları kapsıyor. Bu birliğe bağlı olarak, kooperatif üyelerinin güvenliğini sağlamak için ayrı bir kurul da oluşturulmuştur. Bu kurul, kooperatif üyelerinin toplumsal güvenliğini sağlayacak olan gerekli önlemleri belirliyor ve uyguluyor.

«KOOPTURIST» adlı ekonomik kurum iç ve dış turizm hareketlerini örgütlüyor.

Merkez Kooperatif Birliği, kuruluş tüzüğüne göre, şu görevlerle yükümlendirilmiş bulunuyor: 1 — İl kooperatif birlikleri ve tüketim kooperatifleri için gerekli maddi ve teknik temelin kuruluşunu örgütlemek ve bu örgütlerin çalışmalarındaki etkinliği, bir yandan verimi arttıracak yöntemler kullanarak ve ihtisaslaştırmayı ve yoğunlaştırmayı sağlıyarak, öte yandan kendi kaynaklarıyla kendi ekonomik eylemlerini finanse etmeye yönelik işletme muhasebesi sistemini uygulayarak ve büyük ölçüde etkili bir yönetimi ve öncülüğü gerçekleştirerek artırmakla; 2 — Kooperatif üyelerinin maddi durumunu iyileştirmekle, onların sosyal ve kültürel düzeylerini yükseltecek önlemleri uygulamakla, köyle şehir arasındaki farkların giderek ortadan kalkmasına yardım etmekle ve en sonunda da köylülerle işçiler arasındaki birliği güçlendirmekle ödevlendirilmiş durumdadır.

MKB. il kooperatif birliklerini, kooperatifleri ve başka kuruluşları güçlendirici çeşitli örgütsel, ekonomik ve mali önlemleri uygulayarak, söz konusu ödevlerini yerine getiriyor. Bu ödevlerini, ekonomik koşullardan, üretim araçlarından, maddi teknik temelin modernleştirilmesi ve genişletilmesi için varolan olanaklardan, en etkin biçimde yararlanmalarını sağlıyan önlemleri uygulayarak yerine getiriyor. Ayrıca, söz konusu örgütlerin, finansman ve kredi alanlarında olsun, ekonomik alanlarda olsun, planlı eylemlerini iyileştirecek, denetim ve hesap verme ilkesini uygulayacak, kooperatif üyelerinin kişisel işletmelerinde bulunan toprağın etkin olarak kullanılmasını sağlıyacak, kişisel işletmelerde hayvan bakıcılığını geliştirecek, ticareti, toplumsal beslenmeyi ve turizmi modernleştirecek ve yetkinleştirecek önlemleri olarak MKB, tüzük görevlerini eksiksiz yapıyor.

Merkez Kooperatif Birliği, kooperatif mülkiyeti, mali disiplini ve hesap verme ilkesini titizlikle korumak için gerekli önlemleri uyguluyor, il kooperatif birliklerinin tüm eylemlerini denetliyor, ücretin ödenmesinde ve teknik gerekçeye dayalı çalışma normlarının kullanılmasında ileri örgütsel biçimler uygulanılmasını sağlamak için kooperatif örgütlere yardım ediyor, bu örgütlerin mülkiyet çıkarlarını koruyan ve onlara hukuksal yardım yapılması işini örgütlüyor ve yönetiyor.

Merkez fonu Merkez Kooperatif Birliği'nin emrinde buluyor O, halkın toplumsal ve kültürel yaşam koşullarını yükseltmek için ayrılmış araçların amaca en uygun bir biçimde kullanılmasını sağlıyacak önlemleri gerçekleştiriyor. MKB, kooperatif davasını halka tanıtmak ve bu davaya yeni yeni üyeler kazanmak için açıklama çalışmaları yapıyor, kültür ve öğretim propagandası uyguluyor ve tüm bu eylemleri yönetiyor. O, kooperatiflere daha çok kadın ve gencin katılması için çalışıyor, başka ülkelerdeki kooperatif birliklerle işbirliği yapmak ve deney değiştokuşunda bulunmak için önlemler alıyor ve uluslararası örgütlere katılıyor.

Kooperatif örgütlere ve kooperatif birliklere gerekli uzman kadroları hazırlamada MKB önemli iş görüyor. Bulgaristan'da kadro hazırlama, ilgili devlet kurumlarının işidir. Ne var ki, onların uzmanlaşmaları, yetkinleşmeleri, kooperatiflerin taşıdığı spesifik özellikleri ve kazandığı yenilikleri öğrenmeleri, MKB'nin açtığı 13 meslek okulu tarafından sağlanıyor. Bu okullar kooperatif sistem için çok yararlı uzman yetiştirme yeri ve biçimi oldular.

MKB'nde fonların oluşturulması çok yararlı oldu. Genel merkezde iki çeşit fon kuruldu. Birisi, birliğin kendi kurum ve işletmelerinin gereksinimlerini karşılamak için, ötekisi de, il kooperatif birlikleriyle diğer kooperatiflerin gereksinimlerini karşılamak için kullanılıyor.

Birliğin kendi işletmelerine ve çalışmalarına şu fonlar hizmet etmektedir: «Genişleme ve Teknik Yetkinleşme» fonu, «Toplumsal ve Kültürel Yaşam Önerileri» fonu ve «Yedek» fon. Bu fonların kaynakları MKB'nin kendi işletmelerinde yapılan kesintilerdir. Bu yolla oluşturulan fonlar gene kesinti yapılan işletmelerin gereksinimlerini karşılamaya harcanır.

En önemli ve yararlı fon, il kooperatif birliklerine ve kooperatiflere hizmet eden «Genişleme ve Teknik Yetkinleşme» fonudur. Bu bir merkez fonudur ve «Kooperatiflerin ve İl Birliklerinin Genişleme ve Teknik Yetkinleşme» fonundan yapılan kesintilerden oluşur. Bu merkez fonundaki paralar, kooperatif örgütlerinin değişen ve değişmeyen fonlarının genişletilmesi ve yetkinleştirilmesi için mali yardım olarak, kooperatiflerin daha büyük inşaatlar yapmaları, temel araç ve kuruluşlarını yenilemeleri, modernleştirmeleri ve onarmaları için borç olarak verilir. Bu fondan verilen borçlar çok elverişlidir, çünkü faizsizdirler. Kooperatif kuruluşlarının gitgide artan mali güçleri, şimdi yaptıkları büyük inşaatların %100'nü kendi öz kaynaklarından finanse etmelerini sağlıyor. Bu durum, kooperatiflerin, devletten kredi almadan maddi teknik bakımdan temel kuruluşlarını genişletebilmelerini sağlıyor.

İL KOOPERATİF BİRLİKLERİ

İl Kooperatif Birliği'nin en yüksek organı Genel Toplantıdır. Buna,

üye kooperatif örgütlerin genel toplantılarında seçilen temsilciler katılır. İl genel toplantıları, gizli oyla, Yönetim ve Denetim kurulları üyelerini ve MKB kongresine katılacak delegeleri seçer. İl Yönetim ve Denetim Kurulları, MKB'nde olduğu gibi, 5 yıllık bir süre için seçilirler. Yönetim kurulu, başkanı, başkan yardımcılarını ve Yürütme Kurulu üyelerini seçer. Yönetim Kurulu her yıl, üye örgütlerden delegelerin katıldığı yıllık hesap toplantısı düzenler. Bu genel toplantı her yıl kooperatif örgütlerinin çalışma hesaplarını inceler ve kabul eder. MKB tüm çalışmalarını Il Kooperatif Birlikleri (İKB) aracılığıyla yapar. İlgili ilin sınırları içinde eylemde bulunan her türden kooperatif İKB'ne üyedir. İl Kooperatif Birliklerinde, MKB'nde olduğu gibi, iş kollarına ve görevsel bölümlere ayrılmış bir yapı vardır. İKB, illerdeki kooperatifleri, örgütsel ve ekonomik bakımdan tam olarak yönetirler. Ayrıca da bu birlikler, tüketim kooperatiflerine yardım etmek amacıyla doğrudan doğruya ekonomik eylemlerde bulunuyorlar. Onlar, kendi işletmelerindeki merkezleştirilmemiş fonu kullanarak toptan ticaret yapıyorlar, satın alınmış tarımsal ürünlerin işletilmesini örgütlüyorlar, alkolsüz içkiler ve pasta mamulleri üretimi gibi kimi sanayi eylemlerini geliştiriyorlar. Onlar, tüketim kooperatiflerinin oto taşımacılığına ilişkin eylemlerini örgütlüyorlar. Bu alandaki çalışmalarında, zamanımızdaki ekonomik eylemlerin yoğunlaşmış ve ihtisaslaşmış durumunu gözönüne alarak, taşıma araçlarını koopertiflerin daha etkin ve rasyonel kullanmalarını sağlıyorlar.

Devlet işletmeleri ve kurumlarınca sağlanan belediye hizmetlerinin bulunmadığı bölgelerde İKB'nin halka yaptıkları bu tür hizmetlerin kapsamı son yıllarda giderek genişliyor.

İl Kooperatif Birlikleri, MKB'nin güttüğü aynı amaçları, yaptığı aynı ödevleri ve bunları gerçekleştirmede kullandığı benzeri yöntem ve araçları kullanıyor, tabii bunların eylem alanları il sınırlarıyle sınırlı bulunuyor.

İl Kooperatif Birliklerinin çoğuna bağlı olarak çalışan kültür evleri kurulmuştur. Bunların başlıca ödevleri kooperatif topluluklarının artistik sanat gereksinimlerini karşılayacak eylemler düzenlemektir. Kültür evlerinden pek çoğuna en iyi folklor ekipleri bağlanmıştır. Bunlardan bazıları, ülkenin ününü birçok uluslararası festivallerde dünyaya yaymaktadırlar.

Hemen hemen her il kooperatif birliğinde üye kooperatif örgütler için birer meslek öğretim merkezi (okulu) vardır.

TÜKETİM KOOPERATİFLERİ

Halk ekonomisinin kuruluşu sürecinde köydeki karma kooperatiflerin eylemlerinde ayrışma başladı. Sonuçta köy kooperatifleri, en çok yerli önemi olan besin malları üretimiyle, onların satın alınmasiyle ve

bu gibi malların ticaretiyle uğraşmaya başladılar. Böylece söz konusu kooperatifler, tüketim kooperatifleri biçiminde oluştular. Tüketim kooperatifleri, kooperatif üyelerini, yalnızca tüketici nitelikleri bakımından birleştiriyorlar. Buradaki grupsal kooperatif mülkiyet, üyelerin gelirlerini sağlamayla ilişkili değildir. Bu tür kooperatiflerde esas olan, bölünmez, paylaşılmaz toplumsal fonlar yaratmaktır. Bu fonlar, tüketim kooperatifleri topluluğunun tümünün ortak malıdır ve ekonomik etkinliği arttırma sisteminde yer alan belirli öğeleri güçlendirmeye yardım ederler.

Şimdi tüketim koperatifleri bütün köylere ve 150'den fazla şehre hizmet etmektedirler. Onlar ayrıca büyük şehirlerde de eylem göstermektedirler. Ne var ki, büyük şehirlerde ticaret, en başta devlet mağazalarının elinde bulunuyor. Köylere hizmet eden tüketim kooperatiflerinin taşıdığı büyük önemi daha iyi anlamak için, oralarda kooperatiflerin gördükleri işi gören başka örgütlerin, ya da özel kişilerin bulunmadığını gözönüne almak gerekir. Tüketim kooperatifleri, halkın geniş tüketim mallarına, toplumsal beslenmeye, sosyal hizmetlere olan giderek artan gereksinimlerini en iyi bir biçimde ve tam olarak sağlama ödeviyle yükümlüdürler. Bundan başka, tüketim kooperatifleri, kooperatif üyelerine, kişisel işletmelerinin gelişmesi için tarımsal aletler, çeşitli fidanlar, tohumluklar, ilaçlar ve gübreler sağlıyor ve bu işletmelerde yapılan tarımsal üretimin çoğunu satın alıyorlar. Bunları, yerine göre, ya ülkenin diğer bölgelerine, ya ihracat için hazırlamaya, ya da tüketim kooperatiflerinin kendi konserve işletmelerinde, mandıralarında ve mezbalarında, işlenmeye gönderiyorlar. Bu tür işlemler son yıllarda çok destekleniyor ve geliştiriliyorlar. Tüketim kooperatifleri, böylece tarımsal üretimin artırılmasına ve bu ürünlerin daha tam ve daha yararlı bir biçimde kullanılmasına katkıda bulunuyorlar.

Tüketim kooperatifleri son yıllarda büyütülme, süreci içinde bulunuyorlar. Çalışmalarda etkinliği arttırmak, ihtisaslaşmayı uygulamak, yeni ve modern eylem biçimlerini kullanmak amacıyla yapılan büyütülme, derinden derine yapılan bilimsel ekonomik incelemelerden sonra gerçekleştiriliyor.

Tüketim kooperatifleri çok canlı ve esnek bir örgüt biçimi olduklarını kanıtladılar, onlar, özellikle köylerde çok yararlı işler görmektedirler. Tüketim kooperatifleri, emekçilerin maddi ve kültürel gereksinimlerini karşılamak gibi toplumsal amaçlarından kaynaklanan olumlu niteliklerini ve geniş kitlelerin demokratik ve sosyo-ekonomik örgütü olarak taşıdıkları üstünlüğü şimdi tam olarak göstermişlerdir.

TARIM ÜRETİM KOOPERATİFLERİ

Bulgaristan'da Emek-Kooperatif Tarım İşletmeleri adını almış olan

Tarım Üretim Kooperatifleri Bulgar tarımsal kooperatif örgütlenmesinde özgül bir kuruluş biçimidir. Bu, daha kapitalist Bulgaristan koşullarında doğdu ve sosyalist Bulgaristan koşullarında tam ve çok yanlı gelişti. Bu kuruluş türü, kooperatif ortaklarının kişisel çıkarlarıyla toplumun çıkarlarını son derece başarılı bir şekilde uyumlaştırıp birleştiren çok elverişli bir kooperatif biçimi olduğunu gösterdi.

Bulgaristan'da köylülerin kooperatiflerde birleşmesi işi daha 1958 yılında tamamlandı. Kooperatiflere girebilecek bütün köylüler kooperatif ortakları oldular. Bulgaristan'da tarım, söz konusu kooperatifler aracılığıyla, bölük-pörçük ve geri durumdan çıktı ve dünyanın en büyük ve modern tarımlarından biri durumuna dönüştü. Küçük tarım kooperatif işletmeleri gelişerek büyüdüler ve hacimli işletmelerde birleştiler. Bundan sonra da, devlet tarım işletmeleriyle tamamlaşarak tarım-sanayi ve sanayi-tarım kompleksi biçimindeki tarım üretim kooperatiflerinin en yüksek şeklini oluşturdular.

Tarım-sanayi kompleksleri tarımsal ürün üretme örgütleridirler. Bu sistemde tarımsal ürünlerin satınalınma ve işlenme işlemleri, ya diğer devlet işletmeleri, ya da öteki kooperatif örgütler tarafından yapılıyor. Bu komplekslerin birçoğunda, kendi ürünlerini işleyen nispeten küçük işletmeler var, fakat bu, onların esas işleri değildir. Tarım-sanayi komplekslerinden farklı olarak sanayi-tarım komplekslerinde esas üretim şeker pancarıdır. Pancarı işleyen fabrikalar da bu tür komplekslere bağlıdırlar.

Tarım Üretim Kooperatifleri Bulgar tarım ekonomisinin gelişmesinde ve toprak sorununun çözüme bağlanmasında tarihsel bir rol oynadılar.

Bulgaristan'da toprağı millileştirmeden, tarım üretim kooperatifleri aracılığıyle, toprak, giderek genel kooperatif mülkiyete dönüştürüldü ve pratik olarak onu işleyenlerin malı oldu. Şimdi ülkedeki 190 tarım-sanayi kompleksinden ve sanayi-tarım kompleksinden herbirinin, ortalama olarak, 21.100 hektar işlenir toprağı vardır. Her kompleks büyük bir üretim örgütüdür ve apayrı bir ekonomik bölgeyi kapsar.

Bu örgüt biçimi, üretimin olabildiğince geniş ölçüde yoğunlaştırılmasına ve ihtisaslaştırılmasına, yoğun tarım üretimi yapılmasına ve bundan en çok verim sağlanmasına tamamen olanak vermektedir. Öyle ki, şimdi tarım ekonomisinin bütün kolları, hemen hemen tüm süreçler makineleştirilerek, kimisi daha yavaş, kimisi daha hızlı olarak sanayi temeline dayalı üretime geçmektedirler. Makineleşme, giderek daha cesur adımlarla sebze, meyve, tütün üreticiliği ve hayvan bakıcılığı gibi, makineleştirilmesi güç olan tarımsal kollara da giriyor.

Tarım Kooperatifinde, tüketim kooperatifinden farklı olarak, kooperatif üyesinin geliri, en başta, kooperatifin başarısına bağlı oluyor. Ta-

rım Üretim Kooperatiflerinin gelişmesi için yaratılan son derece elverişli koşullar nedeniyle, tüm eylemlerini bilimsel temele dayalı olarak yapsınlar diye ve maddi-ekonomik temellerini kursunlar diye kooperatiflere devletçe yapılan yardım nedeniyle tarım kooperatiflerindeki ortakların gelirleri birkaç kat arttı, emekleri de sanayi işçilerinin emeğine yaklaştı, tarım ürünleri de ülke çapında üç kat çoğaldı.

Bundan başka kooperatif üyeleri kişisel işletmelerinden de ek bir gelir elde ediyorlar. Ek gelirle ailelerinin gereksinimlerini karşılamakla kalmıyorlar, ayrıca az, ya da çok bir bölümünü pazara sürüyorlar.

EMEK ÜRETİM KOOPERATİFLERİ

Emek-Üretim Kooperatifleri, küçük esnafı (özel zanaatçılar) kitlesel olarak kooperatiflerde birleştirmek için, bunları emeklerinin verimliliğini yükseltecek çalışmalara, ürettikleri ürünlerin kalitesini iyilestirmeve ve çeşitlerini çoğaltmaya yöneltmek için büyük bir çaba gösterdiler ve çok yararlı eylemler yaptılar. Buna paralel olarak onlar, kooperatif ortağı esnafın maddi ve kültürel düzeyinin yükselmesine katkıda bulundular. Birçok Emek-Üretim Kooperatifi, yüksek üretim yapan bir tekniğe ve rasyonel bir çalışma örgütüne sahip, ayakkabı yapımında, elbise dikiminde, madeni aletler, ağaç eşyaları ve başka hizmetler üretiminde ihtisaslaşmış, tamamen çağdaş işletmeler olarak kuruldular. Daha küçük köylerde, halkın aradığı her türden ev eşyası üreten Üniversal Emek Üretim Kooperatifleri kuruldu. Bu tür kooperatiflerde kooperatif ortağı işçi ve memurların maddi bakımdan özendirilmeleri, harcanan emeğin niteliği ve niceliğine göre ödeme ilkesini uygulayarak sağlanıyor.

Emek-Üretim Kooperatifleri'nin çalışmaları çok çeşitlidir. Ülkemizdeki bu tür kooperatifler halkın günlük yaşamda gereksinimini duyup aradığı hizmetlerin %60'ını yapıyolar. Sadece son 15 yıl içinde, söz konusu kooperatiflerce yapılan hizmetlerin yıllık toplamı 15 kat artmıştır. Onlar herkesin kullandığı yığınsal malları da üretiyorlar. Ülkede yapılan sanat ürünlerinin ve hediyelik eşyaların %70'i Emek-Üretim Kooperatiflerince üretilmektedir. Bu kooperatifler, mobilya, ev eşyası, bebek giysisi, trikotaj, kilim, çini gibi mallar üretiyorlar. Emek-Üretim Kooperatifleri (EÜK)'in eylemleri, bilimsel-teknik devrimin gelişmesiyle uyumlu olarak gelişiyor.

EÜK'nin eylemlerinde şimdi genel çizgi yoğunlaşma, ihtisaslaşma, yenileşme ve modernleşmedir. Malüllerin (sakatların) kurduğu emek-üretim kooperatifleri büyük bir toplumsal değere sahiptir. Bu tür kooperatifler, sakatların sağlık ve sosyal durumlarını iyileştirmeyi de amaçlarlar. Bu yüzden sakatlar tarafından yapılan işleme ve hizmetlerde olsun, herkesin kullanabileceği malların üretiminde olsun, bu amaca en

uygun olan eylemleri örgütlerler. Bu tür kooperatiflerde çalışan işçilere düşük normlar uygulanıyor, ama tam ücret alıyorlar.

Bilindiği gibi, Bulgaristan ekonomisi planlı ekonomidir. Kooperatif örgütler ve birlikler de bu ekonominin bir parçasıdırlar. Bu yüzden onlar da üretimlerini planlı olarak yapıyorlar. Kooperatif üretimi planlamasının mekanizması şudur: MKB'ne, bütün ülke için yalnızca birkaç ana gösterge ile ilgili denetim rakamları veriliyor. Merkez Kooperatif Birliği, bu denetim rakamlarını İl Kooperatif Birliklerine göre bölüştürüyor ve onlara veriyor, onlar da kooperatiflere veriyorlar. Bu durum MKB taafından hem il kooperatif birliklerinin, hem de kooperatiflerin sahip oldukları olanakların iyi bilinmesini gerektiriyor. Plan, var olan kapasitelerin, malzemelerin, araçların ve işgücü kaynaklarının birbirlerine bağlanıp uyumlaştırılması yoluyla yapılıyor. Bütün maddi ve teknik gereksinimlerin bulunup sağlanması ve ürünün realize edilmesi için önceden anlaşmalar düzenlenip bağlanıyor. Bu yolla ürünün realizasyonu ve planın gerçekleştirilmesi için gerekli koşullar önceden yaratılıyor. Herhangi bir örgüt, imzaladığı anlaşmayı gerçekleştirmemiş ise, o kooperatif örgüt, bu yüzden sebep olduğu zararı ödeme cezası görüyor. Bundan ötürü ülkede sağlam bir anlaşma disiplini vardır. Belirtilmesi gerekir ki, kooperatifler planlarını her yıl fazlasıyla gerçekleştiriyorlar. Bu durum onlara, fon biriktirme ve maddi-teknik temel yapılarını durmadan iyileştirme ve yetkinleştirme olanağı veriyor.

Gerek yerli ve gerekse merkez devlet organ ve kurumlarının yaptıkları yardımlar, kooperatiflerin başarılarında büyük rol oynuyorlar. Bu yardımlar hem büyük, hem de çok yanlıdır. Öte yandan kooperatifler de, planlarını gerçekleştirerek, sorunların çözümünde devlet kurumlarına yardımda bulunuyorlar.

Kooperatif örgütler, işçi ve memurlarına büyük özen gösteriyorlar. Bu konuda yalnızca şu kadarını söylemek bile yeterlidir. Her yıl yüz binlerce kooperatif üyesi, yurdun en güzel turistik yerlerinde kurulmuş olan kooperatif dinlenme evlerinde yıllık izinlerini geçirirler, ya da sağlık yurtlarında en iyi koşullar içinde ve çok az bir ücretle sağlıklarını geliştirir ve korurlar.

Bulgaristan'da kooperatif hareketin gelişmesi, kooperatif örgütlerinin genişletilmesi, eğilimi ile yanyana yürüyor. Bu genişletme yalnızca ihtisaslaşmayı ve çalışma dallarını olabildiğince genişletmek için gerekli koşulları yaratmakla kalmıyor, üstelik kooperatif mülkiyette niteliksel değişikliklere de yol açıyor. Bu olgu, bir yandan üretim araçlarının toplumsallaşmalarını daha da ileriye götürüyor, öte yandan da ekonomik eylemler sürecinde oluşan insanlar arasındaki ekonomik ilişkilerin genişlemesini ve güçlenmesini sağlıyor ve ayrıca da toplumsal kooperatif ilkelerin daha tam olarak gerçekleştirilmesi sonucunu doğuru-

yor. Yoğunlaşma olgusu, eylemlerin toplumsal niteliğini arttırarak kooperatif mülkiyetteki gelişimi daha yüksek bir aşamaya çıkarıyor. Kooperatif örgütlerin genişletilmesi genel yasallıkların bir yansımasıdır ve üretici güçlerin gelişmelerinde ulaştıkları şimdiki aşamanın bir sonucudur. Geliştirme yolu boyunca, doğal olarak, toplumsallaşma düzeyi de yükseliyor. Bu, toplumsal işbölümünü daha çok derinleştiriyor, kooperatif işletmelerdeki eylemleri daha dar sınırlar içinde ihtisaslaştırıyor, devlet kurumları ile kooperatif örgütler arasındaki ekonomik bağları daha çok genişletip güçlendiriyor. Burada şunu kesinlikle söyleyebiliriz: Ülkede kooperatif mülkiyet güçlenmektedir. Kooperatif örgütler de, devlet örgütleriyle birlikte, ülkenin hızlı ekonomik gelişmesi için ve «herkesten gücüne göre ve herkese ihtiyacına göre» ilkesinin egemen olacağı sınırsız toplumu kurmak için yardım yapıyorlar.

Bulgaristan'da kooperatif hareket, yüzyıla yakın tarihi boyunca her zaman ilerici hareket ve örgütlerle ve onların dolaysız olarak gösterdikleri özen ve yardım ile yanyana yürümüş ve gelişmiştir. Öte yandan da, kooperatifler, ilerici harekete ve örgütlere ekonomik açıdan sağlam bir temel olagelmişlerdir. Kooperatif üyeleri, şimdi de, kendi örgütleri olan kooperatifler aracılığıyla, ülkede sosyo-politik yaşama ve sosyalizmin kuruluşuna aktif olarak katılıyorlar. Merkez Kooperatif Birliği, Bulgaristan'daki bütün ilerici parti ve örgütleri birleştiren Vatan Cephesi'nin kollektif bir üyesidir.

Bulgaristan kooperatif hareketinin üyeleri, dünyada barış ve uluslararası işbirliği uğrunda yürütülen mücadeleye aktif olarak katılıyorlar. Öteki ülkelerdeki kooperatif üyelerle birlikte onlar, Uluslararası Kooperatif Birlik Örgütüne güç katıyorlar ve uluslararası kooperatif hareketin birliği için sürdürülen genel çabalara kooperatif hareketi, giderek daha fazla emekçilerin çıkarlarını koruma mücadelesine yöneltmeye git-gide artan bir canlılıkla katkıda bulunuyorlar. Bugün Bulgaristan Merkez Kooperatif Birliği, 60'tan fazla ülkenin kooperatif hareketiyle ilişki kurmuş ve onlarla karşılıklı yarar temeline dayalı işbirliğini sürdürmektedir. Bulgaristan ve Türkiye kooperatif eylemcileri arasındaki bağlar ve işbirliği de giderek daha çok genişliyor ve güçleniyor. Kuşku yok ki, bu işbirliği her iki ülkedeki kooperatif hareketin, barış ve dostluk içinde yaşaması gereken iki komşu halklarımızın yararınadır.

Sosyalizmin Devrimci Demokratik Konsepsiyonları

Bugün dünyanın pek çok ülkesinde, devrimci demokratik güçlerin öncülüğünde geniş halk kitleleri, hayatın ileriye doğru değiştirilmesi, emperyalist dünya sisteminin kıskancına düşmeden ulusal ekonominin geliştirilmesi ve politik-sosyal yaşama emekçi halk yığınlarının daha aktif bir biçimde katılması yönünde, ilkeli çabalar içinde bulunuyorlar. Bu ülkelerdeki gelişmelerin, emperyalizm için bir kayıp ve dünya devrimci güçleri için bir kazanç olduğu noktasında herkes birleşmektedir. Kaldı ki bu ülkeler, hangi kategorik tanıma uygun düşerlerse düşsünler, barış güçlerinin bir parçasını oluşturuyorlar, genel toplumsal ilerlemenin evrensel dinamiklerinin ayrılmaz bir parçası niteliği gösteriyorlar.

Afganistan, Cezayir, Angola vb, pek çok örneğini gösterebileceğimiz bu yol üzerindeki ülkelerin esas belirleyici özelliklerini, emperyalizme karşı ulusal bağımsızlıklarını garantileme çalışmaları ve bu güvenceyi, sosyalist sistemle kurdukları politik ve ekonomik ilişkilerle pekiştirmeyi gözetmeleri, geri ekonomileri içindeki kapitalizm öncesi kalıntıları temizlemeyi amaçlayan köklü reformlara cesaretle başvurmaları ve bu reformların kalıcı sonuçlara ulaşmasını sağlayacak demokratik aygıtları yaratmayı başarmaları ve genel emekçi kitlesi lehine sürekli biçimde genişleyen bir devrimci demokrasi uygulamasını sürdürüyor olmaları oluşturmaktadır.

Farklı yönelimleri olan toplum kesimlerinin, yukarıda çerçevesini çizdiğimiz amaçların elde edilmesi noktasında, taleplerinin kesiştiği bir tarihsel momenti ifade eden kapitalist olmayan yol üzerinde, dönüşümlerin ortaya çıkardığı her yeni koşul, yeni siyasal tutum ve ilişki düzenlemesini de gündeme sokuyor ve çözüme sunuyor. Çözümler, ağırlığı olan sınıf güçlerinin lehine şekilleniyor ve bu anlamda çok değişik gelişme eğilimlerini bir arada barındırıyor. Ne ki, bütün bu çok yönlü gelişme ihtimallerine karşılık, bu ülkelerde değişmeyen, işçi sı-

nıfının ve yandaşlarının, engellenmesi mümkün olmayan tarihi rollerinin giderek genişlemesidir.

Aşağıdaki çeviri, sosyalizme varmayı önüne hedef olarak koymuş bulunan bu tür ülkelerin durumuna genel bir teorik yaklaşım niteliğindedir.

İ L K E

Sosyalizmin devrimci demokratik konsepsiyonlarının doğuşu, Asya, Afrika ve Latin Amerika devletlerinin gelişimlerini belirleyen iç ve dış koşullarının bir sonucudur ve gerçekleri yansıtmaktadır.

Proleter olmayan sosyalist konsepsiyonlar arasında bilimsel sosyalizme en yakın olan ve toplumsal devrim ile toplumun yeni baştan inşaasının gerekliliğini kabul eden sosyalizmin devrimci demokratik çağdaş konsepsiyonları, Marksist - Leninist düşüncenin ve uluslararası komünist hareketin özel bir dikkatini çekmektedir.

Bu konsepsiyonları karakterize ederken, onların kapsamlarını belirleyen başlıca üç ana etkeni gözönünde bulundurmak gerekir şöyleki:

- Tarih tarafından öne çıkartılan acil sorunları çözme konusundaki yeteneğiyle ve özgür bir gelişme ve sosyal ilerleme için gerekli koşulları halklara temin edebilmesiyle en güçlü sosyal ilişkiler sistemi olan sosyalizmin giderek artan prestiji ve etkinliği;
- Bu ülkelerde görülen hızlı gelişme ve tarihsel sürecin derinleşmesi;
- Bağımsızlığını elde eden ülkelerin geri kalmışlığı, toplumsal yapılarının gösterdiği özgül karakter, köylülerin nüfusun çoğunluğunu oluşturması.

Tüm bu etmenler, olgunluğa erişmiş sosyo-politik sorunların çözümü konusunda yeni bir yaklaşımı beraberinde getirir. Devrimci demokratlar, bu görevlerin yerine getirilmesine öncülük ettiler. Sosyal ilerlemeyi hedefleyerek kapitalist görüşleri ve uygulamaları reddetmişler ve toplumun sosyalist ilkelere göre dönüşümü doğrultusunda bir tutum içerisine girmişlerdir.

ÖLÇÜTLER

Sosyalist yönelimli devletlerin devrimci demokrat eğilimleri, büyük toplumsal ve ideolojik öneme haiz olan program belgelerini sadece yayınlamakla yetinmiyorlar. Bu rejimler, çeşitli zorlukların üstesinden gelerek program bildirgelerinin hayata geçirilmesi konusunda gözle görülür başarılar kaydetmişlerdir. Uygulamada girişilen bu faaliyetler, on-

ların teorik kavrayışlarının ilerici toplumsal rolünü kanıtlamaktadır. Bunun yanısıra, devrimci demokratik uygulamanın başlıca ölçütlerini klasik bir şekilde formüle etmek olanağı vardır.

Ekonomi alanında bu ölçütler şunlardır: Ekonominin bütün kesimlerinde yabancı sermayenin tasfiye edilmesi, veya sınırlandırılması, bu, gelişmiş kapitalist ülkelerle eşitlik temelinde ekonomik ilişkiler içine girilmesini kesinlikle dışlamaz; ulusal sermayenin faaliyetinin azaltılması ve üzerinde devlet konrolünün kurulması; halkın demokratik işletmeciliğinin öne çıkartılması ve zamanla bunun ağır basan ekonomik yapı haline getirilmesi; toprak mülkiyetinin prekapitalist biçimlerine son verilmesi ve tarım emekçileriyle topraksız köylüler arasında, toprağın yeni baştan dağıtımı, küçük üreticilerin işbirliği, değişik amaçlı kooperatiflerin kurulması, şehir ve kırda çalışanların çıkarları yönünde sosyal önlemlerin hayata geçirilmesi.

Politik alanda ise bunlar, gerici burjuva çevlerinin ve büyük toprak sahiplerinin iktidardaki temsilcilerinin safdışı edilmesi; yeni siyasi kuruluşların ortaya çıkması, bunlar arasında devrimci demokratik bir parti ve çalışan yığınların örgütleri olarak sayılabilir; ülkenin sosyo-politik yaşamında yığınların rolünün artması, ekonomik ve politik sorunun çözümünde onların gelişen insiyatifleri; yerli gerici mihrakların ve emperyalizmin saldırılarına karşı devrimi savunabilmek üzere silahlı güçlerin yaratılması; kapitalist olmayan kalkınma yolunda ilerlemeye yardım eden Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle politik ve ekonomik alanda gerçekleştirilen işbirliği; devrimci demokratik partiler ile SBKP ve dünya komünist hareketi arasında siyasi bağların kurulması.

Belirleyici olan bu göstergeler bir bütün olarak sosyalist yönelimli devletlerde, yaşanan devrimin ulusal demokratik aşamasını karakterize ederler. Bu dönemde, ilerde sosyalizme geçiş için gerekli maddi ve siyasi önkoşullar yaratılır. Ülkenin devrimci-demokratik yönetimi sosyo-ekonomik, politik ve ideolojik görevleri yerine getirdikçe, sınıflar savaşı şiddetlenir. Ve sosyalist yönelimli bu ülkelerin sosyal ilişkilerinde ve yapılarında değişiklikler meydana gelir. Bu durum, sosyal güçler dengesini, proleter ve yarı-proleter çalışanlar kesiminin lehine olarak değiştirir. Bu ülkelerde sosyalist dönüşümlerin perspektifi, devrimin ulusal demokratik aşamasına ait temel görevlerin tam olarak gerçekleştirilmesine sıkı sıkıya bağlıdır.

KÖKENLER

Sosyalizmin devrimci demokratik konsepsiyonlarının ortaya çıkışı günümüz dünya devrimci sürecinin özgül karakterini yansıtmaktadır. Bir yandan sosyalist fikirlerin geniş çalışanlar yığını üzerindeki etkisinin

muazzam ölçüde artmasıyla birlikte yeni sosyal güçler, herşeyden önce de şehir ve köyde yaşayan ve proleter olmayan emekçiler, toplumsal yaşamda aktif bir rol almaya başlamışlardır.

Gelişmekte olan pekçok ülkede devrimci demokrasinin iktidara gelişi ve onun etkin bir siyasi güce dönüşmesi, ulusal kurtuluş devrimlerinin toplumsal tabanının dikkate değer ölçüde genişlemiş olduğuna işaret eder.

Sosyalist yönelimli ülkeler de gerçek bir siyasi güç olarak beliren çağdaş devrimci demokrasinin kökeni, Lenin tarafından köylü demokrasisi olarak karakterize edilen geniş bir siyasi akıma kadar uzanır. Başka bir şekilde ifade etmek istersek, sosyalizmin devrimci demokratik konsepsiyonları, esas itibariyle proleter olmayan tabakaların özlemlerini ve toplumsal düşüncelerini yansıtır: Küçük ve orta köylülerin, şehir halkının orta tabakaların ve aydınların. Bu konsepsiyonlar, aynı zamanda belli bir ölçüde işçi sınıfının çıkarlarını da dile getirirler.

Sözünü ettiğimiz bu konsepsiyonlar sosyalist yönelimli ülkelerin gelişimlerini ve bu ülkelerdeki farklı sınıfların davranışlarını etkileyen koşulları dolaylı ya da dolaysız olarak yansıtırlar. Bu tür olgular ve süreçler, devrimci demokrasinin izlediği politika ve onun pratik faaliyetlerinde belli bir kararsızlığa neden olur. Aynı zamanda pratik de doğrulamaktadır ki, devrimci demokrasi, gelişme gösterdiği müddetçe işçi sınıfına ve onun ideolojisine daha fazla dayanmakta ve giderek devrimci yeni baştan inşaanın başlıca itici gücü olarak proletaryayı kabul etmektedir.

PERSPEKTİFLER:

Dünya sosyalizminin, insanın evriminde belirleyici sosyal güç haline geldiği çağımızda ekonomik yönde geri kalmış ülkelerin devrimci demokratik partileri —başlangıçta bu ülkelerin sayısı az da olsa— şayet Marksizm-Leninizmin temel tezlerini kılavuz edinirler ve onu bir bilim olarak özümlemeye çalışırlarsa, sosyal ilerlemenin gerekleri ve sosyalist hedefler doğrultusunda verilen mücadeleyi başarıyla yönlendirebilecek durumda olduklarını tecrübeler kanıtlamıştır.

Bu ülkelerdeki toplumsal evrim, devrimci demokratik biçimlenmelerin Marksist-Leninist partilere dönüşmesini mümkün kılacak olan objektif ve subjektif koşulların ortaya çıkmasına yolaçabilir. Marksizm - Leninizm, bu muhtemel perspektifleri incelerken, geniş çalışanlar yığınının sosyalizmi benimsemelerinin Marsist-Leninist teoriyi kitaplardan, sadece basit bir şekilde okuma yoluyla değil, ancak, sınıf mücadelesi sırasında mümkün olacağı gerçeğinden hareket eder. Lenin şuna dikkat çekiyordu:«**Bir Marksistin yapabileceği hataların en büyüğü ve de en kötüsü, modern toplumun kara cahil ve önyargılı bıraktığı halk yığın-**

larının, bu basit milyonlarca insanın doğrudan doğruya katıksız bir Marksist öğrenim sonucu cahilliklerinden kurtulabileceklerini ummaktır.» (Bütün Eserler, C. 33, S. 233)

Bilimsel sosyalist teorinin tüm bileşenlerini —felsefe, bilimsel komünizm ve ekonomi politik— kavrama ve bu teorinin çeşitli taktik sloganlarını ve ilkelerini özümleme konusunda devrimci demokrasinin katetmiş olduğu yol kolay olmamıştır. Sosyalist yönelimli ülkelerde sınıf mücadelesi keskinleştikçe, sosyal ve politik dönüşümler derinlik kazandıkça, ulusal devrimci demokrasilerin geri adım atmaları ve yenilgiye uğramaları mümkündür. Ayrıca iç ve dış gerici güçlerin baskılarının arttığı zamanlarda, özellikle ağırlaşan siyasi ortam koşullarında buna benzer olgular ve süreçler, devrimci demokrasinin bazen kararsız davranmasına neden olur. Gerici milliyetçilik, anti-komünizm ve anti-sovyetizm gibi tehlikeli yollara sapıldığı görülür. Sosyalist yönelimli ülkelerin attıkları geri adımlar ve başarısızlıklar, devrimci demokratik rejimlerin idaresinde varolan ulusal demokratik devrimlerin derinleşmesi genel sürecini, geniş bir devrimci perspektifi olan bu süreci, hiçbir zaman durduramaz.

Lenin, sosyal evrimin geçici biçimlerinden sözederken şu gerçeği özellikle vurguluyor: «... **Prekapitalist ilişkilerden sosyalizme geçiş için kaçınılmaz olan** ara **yolları, biçimleri, araçları ve usülleri gözönüne almamız gerekir.» (Bütün Eserler, C. 32, S. 372.)** Sosyalizmin devrimci demokratik konsepsiyonları, geniş bir tarihsel kapsamda ele alındığında, gerçekten de bu ilerici ve geçici biçimlerin doğrultusunda olduğu görülür.

İşte bunun içindir ki, SSCB ve diğer sosyalist ülkeler, uluslararası işçi sınıfı ve Marksist-Leninist partiler, devrimci demokrasiyi, onun teorilerini ve sosyalist uygulamalarını desteklemektedirler. Komünistler, kendi teorilerini ve ilkelerini savunarak, devrimci demokrasinin yetersiz ve zayıf yönlerini ortaya koyarak, bunların üstesinden gelmelerinde onlara yardımcı olmak üzere aktif ve çok yönlü işbirliği politikası izliyorlar.

İŞBIRLİĞİNİN OBJEKTİF GEREKLİLİĞİ

Komünistler ile devrimci demokratlar arasındaki işbirliği ,sosyalist yönelimli çeşitli ülkeler düzeyinde olduğu kadar uluslararası düzeyde de yapılmaktadır. Birinci halde, günümüz ulusal kurtuluş devrimlerinin en etkili iki siyasi ve ideolojik gücü arasındaki ilişkiler sözkonusudur. Bazı küçük güçlüklerine rağmen, Komünist partisi de dahil olmak üzere, işçi sınıfının kendi örgütlerine sahip bulunduğu Suriye ve Irak'ta komünistlerle devrimci demokratlar arasında gerçekleştirilen politik işbirliği bunun güzel bir örneğini oluşturur. Bu ülkelerde devrimci demokratların

ve komünistlerin katılımıyla ilerici ulusal cephelerin oluşturulması ve bunların yapmış oldukları çalışmaların sonuçları göstermektedir ki, sosyalist yönelimli devletlerde ulusal demokratik devrimin gelişmesi ve giderek kökleşmesi, sosyalizmi hedefleyen politik ve ideolojik güçlerin işbirliğini objektif olarak zorunlu kılar.

Uluslararası planda komünistler ile devrimci demokratlar arasındaki ilişkiler konusu, dünya sosyalizmi ile ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki ittifakın çok önemli bir halkasına bağlı bir sorundur. Sosyalist ve kapitalist ülkelerdeki komünist ve işçi partilerinin devrimci-demokratik parti ve hareketlerle ilişkileri bu açıdan büyük önem taşır. Sovyetler Birliği Komünist Partisi, devrimci demokratik parti ve hareketlerin hemen hemen hepsiyle ilişkiler sürdürmektedir. Bu ilişkiler, SBKP'nin gerçek enternasyonalist tavrını yansıtır ve dünya komünist hareketiyle devrimci demokrasi arasında gerçekleştirilen politik dayanışmanın bu yepyeni biçimleri, ulusal kurtuluş hareketinin bünyesinden sosyalist eğilimlerin güçlenmesini olumlu yönde etkiler.

Böylelikle, emperyalizmin ve feodalizmin mevzilerini tasfiye etmeyi hedefleyen ,anti-kapitalist eğilimler taşıyan, toplumsal gelişimin günümüzde erişmiş olduğu aşamanın pek çok temel politik, ekonomik ve felsefi sorunlarını daha iyi kavrama ve sosyal ilerleme özlemi duyan devrimci demokratların sosyalist konsepsiyonları tarihi olarak ilerici bir rol oynamaktadır.

(Voprosy İstorii KPSS, No: 4, 1978

Neo - Kolonyalizmin Dişlileri

Mültiler adı verilen çokuluslu şirketler, günümüzde neo-kolonyalizmin belkemiğini oluştururlar. Bununla birlikte, gelişmekte olan ülkeleri sömüren devletler arasında en başta gelenleri hangileridir? Neo-kolonyalizmin esas temsilcilerini kimler oluşturuyor?

MERKEZLER

1920'lerden itibaren ABD, gelişmekte olan ülkeleri sömüren devletlerin en ön sırasında yer almıştır. Bugün kalkınmakta olan ülkelerdeki yabancı yatırımların yaklaşık olarak yarısı ABD'ye aittir. İkinci derecede büyük yatırımcıları eski kolonyalist güçler oluşturuyor: %19 ile Büyük Britanya, %8 ile Fransa ve %5 ile Hollanda.

Öte yandan yabancı özel yatırımlardaki artış hızı dikkate alınırsa Federal Almanya ve Japonya'nın kalkınan ülkelerdeki yatırımlarının yayılma hızının ABD'ninkinden fazla olduğu görülür. Hakim neo-kolonyalist rolü ABD sürdürmekle birlikte, emperyalizmin önde gelen diğer iki merkezi —AET üyesi devletleriyle Japonya— gelişmekte olan ülkelerle neo-kolonyalist ilişkilerini göreceli olarak artırdılar.

Dünyadaki en büyük 100 çokuluslu şirketin merkezlerinin önemli emperyalist ülkelerde bulunuyor olması, neo-kolonyalizmin belkemiğini mültilerin oluşturduğuna ilişkin görüşümüzü doğrulamaktadır. Bunların 49'u ABD, 12'si Batı Alman, 11'i Japon, 9'u Ingiliz ve Fransız firmalarıdır.

İKİ TAVIR VE BUNLARIN NEDENLERİ

«Uluslararası Yeni Ekonomik Düzenin Kurulmasına İlişkin Bildirge» ile Devletlerin Ekonomik Hak ve Görevleri Üstüne Anayasa» BM Genel Asamblesinin Altıncı Özel Oturumunda ve BM'nin 29. Genel Asamblesinde tartışılan konular oldu.

Bu oturumlar, gelişmekte olan ülkelere sosyalist ülkelerin çıkar gözetmeksizin yaptıkları desteğin yeni bir gösterisine fırsat teşkil etti. Öte yandan önde gelen emperyalist güçler, bu haklı taleplere şiddetle karşı çıktılar.

Emperyalist güçlerin muhalefeti her şeyden önce iki ilkenin kabul edilmesine karşı yönelmişti: Bir devletin kendi yeraltı kaynaklarını egemen olarak kontrol edebilmesi ve tüm ekonomi politikasını çizmedeki egemenliği, yabancı mülkiyetin ulusallaştırılması, ya da ulusal kurtuluşlara transferi de bunlara eklenmelidir.

Bu konuya ilişkin olarak sosyalist ülkelerin almış olduğu tavır açıktır ve hiçbir müphem yanı yoktur: Kalkınmakta olan ülkelerin ulusal zenginlikleri üzerinde herhangi bir hak iddiası, insanın insan tarafından sömürülmesine son vermeyi amaçlayan kendi toplumsal sistemlerin doğasına yabancıdır. Dolayısıyla sosyalist ülkelerin ekonomik alandaki gelişimleri için kalkınmakta olan ülkelere yaptıkları yardımların ne bu ülkelerdeki emeğin sömürüsü, ne de onlardan bir kâr transferi ile hiçbir ilişkisi yoktur.

Emperyalist ülkelerin çıkarları ise, bambaşka bir görünüm arzeder.

Örneğin, yalnız ABD'nin dış yatırımları gözönüne alındığında, bundan kalkınmakta olan ülkelere düşen payın ancak %26 olduğu görülür. Oysa ABD'nin dış yatırımlardan elde ettiği dövizi incelersek, Altıncı BM Özel Oturumundan bir önceki yıl, yani 1973'de ABD'ye geri giren yabancı dövizin %87'sinin kalkınmakta olan ülkelerden geldiği anlaşılır ki, bu da yoğun neo-kolonyalist sömürünün açık bir kanıtıdır.

Neo-kolonyalizmin suçunun her zaman için tek ve aynı olduğu gerçeğinden hareket edersek, emperyalist ideologların sürekli propagandasını yaptıkları «gelişmekte olan ülkelere karşı eşit sorumluluk ilkesinin» bütün saçmalığı ortaya çıkar. Bu tez, sadece emperyalizmin ve onun neo-kolonyalist uygulamalarının suçunu örtbas etmeye yarar. Kalkınmakta olan ülkelerin siyasi ve ekonomik bağımsızlıkları için yürüttükleri haklı mücadeleyi içtenlikle destekleyenleri milyonlarca insanı sömürenlerle, ezenlerle bir tutmak ve onlara eşit sorumluluklar atfetmek nasıl mümkün olabilir?

KOLLEKTİF NEO-KOLONYALİZM

Gerek gelişmekte olan ülkelerin vermekte oldukları bağımsızlık mücadelesi, gerekse kolonyalizmin dünya kamuoyunda teşhir olması nedeniyle emperyalist devletler neo-kolonyalist sömürüyü ve onun kaynağını kamufle etme konusunda zorluk çekiyorlar.

Bu amaçla neo-kolonyalizmin kollektif biçimlerini uyguluyorlar.

Böylelikle onlar aynı zamanda, özgürlük ve ilerleme için mücadele veren gelişmekte olan ülkelere karşı kapalı ve gizli bir cephe kurmayı deniyorlar.

Kollektif neo-kolonyalizm, gelişmekte olan ülkelere karşı birçok emperyalist gücün işbirliği yapması anlamına gelir. Bu amaçla tekeller devletler pek çok kuruluşları meydana getirmişlerdir.

Kollektif neo-kolonyalizm, Dünya Bankası'nın, Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD), Asya Kalkınma Bankası'nın (ABD), Amerika İçi Kalkınma Bankası (BID) ve diğer uluslararası örgütlerin faaliyetlerinde kendisini gösterir. Ayrıntılı olarak incelemeye değer diğer bir özel rolü de Afrika, Karaib ve Pasifik ülkelerinden 46'sının (ACP ülkeleri) Avrupa Topluluğu (AET) ile birlikte 1980 yılına kadar geçerli olan «Lomê Konvansiyonu» temelinde yaptıkları işbirliği oynar.

İlk önce Dünya Bankası'nı ele alalım. Verdiği kredilerin uzun vadeli olması ve nispeten tercih edilir koşulları taşıması, gelişmekte olan ülkeler için bir avantaj teşkil eder. Diğer taraftan bu kredilerin amacı o ülkeleri emperyalizme bağlamaktır.

Dünya Bankası hisselerinin yüzde yetmişbeşinden fazlası emperyalist devletlere aittir, dolayısıyla —gelişmekte olan ülkelerin üyeliklerine rağmen— bu devletler kredi politikasının ana hattını kendi başlarına saptayabilmektedir: Dünya Bankası'nın kredileri, alıcı ülkelerin emperyalist devletlere karşı «iyi davranma» ölçüsüne göre ayarlanır. Örneğin, Mısır'da Nasır hükümeti bir dizi anti-emperyalist önlemler aldığında, Dünya Bankası daha önce vaadettiği fonları açık bir biçimde derhal iptal etti.

BİRKAÇ AVANTAJ, DEZAVANTAJLARI TELÂFİ EDEMİYOR

Kırkaltı Afrika, Karaib ve Pasifik ülkesinin Avrupa Topluluğu ile yapmış olduğu işbirliğinin sonuçları nelerdir?

Üzerinde geniş ölçüde anlaşmaya varılmış olan ticari öncelikler esasında, kalkınmakta olan ülkeleri Avrupa Topluluğuna bağlamaktadır. Ve onlar gelişmekte olan ülkeler arasında üçüncü dünyaya karşı ayırımcı bir politika izlerler. Kendilerine bağlanmış bulunan kalkınmakta olan bu ülkelerin pazarlarında Avrupa Topluluğunun tekelci şirketleri için ayrıcalıklı bir yeri temin etmeye çalışırlar.

Tüm bunlar, gelişmekte olan ilgili ülkelere bazı pazar avantajları sağlar. Fakat o ülkeler, aynı zamanda bu örgütlenme çerçevesindeki mevcut iş bölümünden kaynaklanan bir bağımlılık ağının içine girmektedirler.

AET'nin kalkınma fonu, esas itibariyle, AET'ye üye devletlerin kalkınmakta olan ülkelerdeki özel sermaye yatırımları için uygun koşulların yaratılması amacına yönelik kullanılmaktadır. Bu fonun ilk iki yılda yapı-

lan dağıtımına göre, kaynakların sadece 0.6 ve 1.3'ü ilgili ülkelerin endüstriyel kalkınmalarına doğrudan doğruya hizmet etmiştir. Böylelikle kısmî avantajlarına karşı o ülkelerin emperyalizme bağımlılıkları sürdürülmektedir.

Bu durumun yol açtığı belli sonuçlar oldu. Afrika ülkelerinde kişi başına düşen gayrisafi üretim —ortalama olarak— kolonyalist ve nokolonyalist sömürü nedeniyle diğer ülkelerdekinden hâlâ çok daha azdır. Bununla birlikte Lomé Konvansiyonu'nu imzalamış olan Afrika ülkelerinin çoğunluğu, en düşük Afrika ortalamasına dahi erişememiş olan geri bölgelere aittirler.

İlgili bu ülkeler Avrupa Topluluğuna yaptıkları ihracatı artırma durumundadırlar. Oysa bunların, tüm Afrika'nın toplam ihracatındaki payları düşmüştür! Bu da göstermektedir ki, ne yönden bakılırsa bakılsın neo-kolonyalizmin gelişmekte olan ülkeler üzerindeki etkisi olumsuzdur. Neo-kolonyalizm ister özel, ister devlet, ya da kollektif bir temele dayandırılarak uygulansın, her zaman için kalkınmakta olan ülkelerin düşmanıdır. Bu ülkelerin en âcil sorunlarının kendi halklarının çıkarları doğrultusunda çözümlenmesini engellemektedir.

(The Strings ouf Neo-Colonialism)

Taiwan Üzerindeki Manevralar

Dmitry VOLSKY

Çinli liderler, diplomatik alegori, ima etme ve gizlilik eğilimleriyle tanınmaktadırlar. Bu, görüdüğü kadar zararsız birşey değildir. Bu oyun, örneğin, Pekin'in yabancı ortaklarınca bilinmesini istediği siyasi olayları kitlelerden gizlemesi için çok elverişli bir yoldur. Şifreli mesajların anlamını bırakın onlar çözsünler.

Kısa bir süre önce, Japon Dışişleri Bakanlığının yüksek bir yetkilisi Taiwan düğümünü çözme girişiminde bulundu. Yaptığı araştırmanın sonuçları Kasım ayında bir Tokyo gazetesi olan Daily Yomiuri'de yayınlandı. Bu rapora göre, Başbakan yardımcısı Teng Hsiao-Ping, Başbakan Fukuda ile Tokyo'da yaptığı son görüşmede, «Çin Taiwan gerçeklerini gözönünde bulunduracaktır» demiş, «Taiwan'ın bağımsızlığı» ya da «Çin'in birleştirilmesi» demek yerine «Taiwan'ın anavatana avdet etmesi» sözünü kullanmıştır.

Gazete, «Hem 'Taiwan'ın bağımsızlığı' hem de 'Çin'in birleştirilmesi' Çin'in bu adaya karşı olumlu tavır alacağı anlamına gelir» diye yazdı. «Diğer yandan, 'Taiwan'ın anavatana avdet etmesi' ise, 'Taiwan'ın Çin'e dönmesini beklemek' anlamına gelir ve pasif bir tavırdır.» Basın, Çin'de yeni kabul edilen Anayasanın, Taiwan'ın bağımsızlığının sağlanmasını ulusal bir görev olarak tespit ettiğinden, Hua Kuo-Feng'in Ulusal Halk Kongresine sunduğu raporunda, Çin'in bu görevi yerine getirmekte ne kadar kararlı olduğunu vurguladığından sözedilmektedir. Pekin'in Taiwan konusundaki tavrı değişmiş midir? Eğer durum böyle ise, bu değişikliğin nedeni nedir?

Taiwan sorununun, Çin ile ABD arasında tam diplomatik ilişkilerin kurulması yolunda başlıca engel olduğu herkesçe bilinmektedir. Pekin, resmen, şu üç koşul üzerinde hâlâ ısrar etmektedir: «ABD, Taiwan'la olan diplomatik ilişkilerini kesmeli, Taiwan'la yaptığı savunma anlaş-

masını feshetmeli ve adadaki askerlerini geri çekmelidir.» «Pekin Taiwan sorununun çözümünde hangi adımların atılacağı konusunda karar verme yetkisinin yalnızca Çin'e ait olduğunu tekrarlamaktan hiç bir zaman vazgeçmemiştir. Washington, bu yılın Haziran ayında kendi koşullarını öne sürdü: UPI'ye göre bu koşullar şunlardır: «Askeri yardım da dahil olmak üzere, ABD'nin Milliyetçi Çin Hükümetine yaptığı ticaret ve yardım, Çin ile tam diplomatik ilişki kuruluncaya kadar devam etmelidir. Elçilik kapatılınca, Taiwan'da bir ticaret ofisi kurulmalı, üzerinde anlaşılan bir formül vasıtasıyla Komünist Çin, Taiwan'ı kıta Çin'i ile yeniden birleştirmek için zor kullanmayacağını açıkça kabul etmelidir.»

Carter yönetiminin bu sağlam desteği, büyük ölçüde, Taiwan'ın Amerikan desteğinden yoksun bırakılmasına tamamıyla karşı olan Kongre'deki Taiwan yanlısı lobinin sözcülerinin faaliyetleriyle açıklanabilmektedir. Taiwan'daki ABL yatırımlarının 500 milyon dolara ulaştığı ve adanın «Asya'daki hür teşebbüsün teşhir penceresi» olduğu söylenmektedir. 24 yıl önce Taipsi ile imzaladığı askeri anlaşmanın sona erdiğini ilan ederse, diğer müttefiklerinin gözünde ABD'nin itibarını yitireceğinden korkulmaktadır. Senatör Barry Goldwater, Başkan Carter'ı görevden düşürme ile tehdit ederken, Senato, anlaşma değiştirilecek olursa idareye hesap sorma yetkisi veren dış yardımla ilgili bir değişikliği oybirliğiyle kabul etti.

Oylama Temmuz sonunda yapıldı. Bundan kısa bir süre sonra, Çin'i ziyaret eden çok sayıda Amerikalı, hayret ve memnuniyetle, Pekin liderlerinin Taipei hakkında keskin sözler etmediğini belirttiler. Ekim sonunda Pekin liderleri, beraberinde, Çin elektrik endüstrisine, hepsinden de önemlisi, petrol endüstrisine Amerikan sermaye yatırımını öngören geniş bir program getiren Enerji Bakanı James Schlesinger'i kabul ettiler. «Nükleer savaşın pratik sorunlarına özel ilgisi olduğu» söylenen sabık Pentagon şefi, Çin'in kuzey doğu bölgesine götürüldü. Ayrıca kendisi ile diplomatik ilişki kurulması ihtimali üzerinde de tartışıldı. Doğru, Schlesinger sözlerinde ölçülüdür. Fakat, ona bu gezisinde eşlik eden Time muhabiri Strobe Talbott, onun gevezeliğini kanıtladı.

«Çin ile tam diplomatik ilişkilerin kurulması kimsenin gerçekten aldatılmadığı, Carter'ın, Kongrenin, Çinli komünistlerin ve milliyetçilerin rol alacağı büyük bir oyunu gerektirecektir. Temel sorun, hâlâ daha Taiwan'dır. Washington yalnızca Taiwan'ın bağımsızlığının ve ABD ile olan yakın bağlarının korunması koşulu ile Taiwan yerine resmen Pekin'i tanımaya razı olacaktır. Diplomatlar, bu nedenle, Taipei'deki Amerikan elçiliğini hükümet-dışı bir kurum haline getiren fakat onu, yine de bir elçiliğin tüm fonksiyonlarını yerine getirebilecek şekilde düzenleyen bir formül bulmaya çalışmalıdırlar... Dahası, Hükümet, Taiwan'ın beşyüzbin kişilik silahlı kuvvetlerinin sürekliliğinin sağlanmasında karar-

lıdır. Pekin, aynı zamanda Taiwan'ın Amerika ile olan askeri bağının devam etmesine rıza göstermek ve ada üzerindeki isteklerini zor yoluyla elde etmeye kalkışmayacağına dair güvence vermek zorundadır. Pekin sonunda bu koşullarla yüzyüze gelebilir...»

Pekin bu koşullarla yüzyüze gelse bile, Strobe Talbott'un itiraf ettiği gibi birşey olursa çok az şey değişecektir. Bu, gerçekte her iki taraf için de büyük bir aldatmacadır. Washington gerçekte statükoyu korurken açık bir şekilde, Taiwan sorununu gündemden kaldırmaya çalışmaktadır. Dahası ABD, Pekini gücendirmemek için modern olmasa da Taipei'ye silah yardımı yapmaya devam etmektedir. ABD bu yılın Kasım ayında, havadan yere atılan güdümlü mermi ile özel olarak donatılmış 48 F 5E tipi uçakları teslim etmeye söz verdi. Bunlar Amerikalı yetkililerin yapmak istedikleri şeylerdir. Taiwan'ı ziyaret eden Kongre üyeleri, Taiwan silahlı kuvvetlerinin modernize edilmesi için kararlı olduklarını açıkça ifade ettiler. Pekin buna bilerek müsamaha göstermekle kalmıyor, aynı zamanda, Taiwan sorununun çözümünü erteleyebilecek malzeme sağlayarak, Amerikalı ortaklarının manevra yapmasına yardım da ediyor. Ne zamana kadar? Teng Hsiao-Ping Başbakan Fukuda'ya, Çin ile Taiwan'ın «uzun dönemde barışçı yoldan birleştirilebileceğini» söylemiş ve katıldığı bir basın toplantısında şöyle demiştir: «Bu sorun zamanla, eğer on yılda olmazsa yüz yıl sonra çözümlenecektir. Eğer yüz yıl daha çözümleyemiyecek olursak binyılda çözümleyebiliriz.»

Çinlilerin dediklerinin hepsi tam manasıyla anlaşılamamasına rağmen, Taiwan sorununu hasır altı edebilmek için yapılan manevraların uzun erimli amaçları olduğunu kestirmek güç değil. Ayrıca bu manevraların arkasında nelerin yattığı da açıktır. Birincisi, Taiwan sorununu iki ülkenin anti-sovyetizm temeli üzerinde yükselen yeni işbirliğini engellemeyecek bir biçimde ABD-ÇİN ilişkilerinin tüm karışıklığı içine gömmektir. İkincisi, Pekin'in Güney Doğu Asya'da izlediği yayılmacı politikanın yarattığı gergin havada, adanın rolü büyümektedir. Hsinhua haber ajansı geçenlerde Taiwan'ı ABD'nin «ileri karakolu» olarak nitelendiren Taipsi hükümet Bşk. Chiang Chin-kuo'tan söz etti. Uzun zamandan beri ABD'nin Asya'daki askeri varlığının savunuculuğunu yapan Pekin bu sorun karşısında da, izlediği politikayı emperyalizmle uyumlu bir hale getirme çabası içindedir. Taiwan sorunu karşısındaki emperyalizmle uyumlu bir hale getirme çabası içindedir. Taiwan sorunu karşısındaki yeni tutumu da bununla tam bir uyum içindedir.

Üçüncüsü, Amerikan gazetelerinde yayınlanan, Pekin'in çok uluslu Amerikan tekelleriyle olan ticari ilişkilerini «kolay kolay sineye çekilemeyecek hareketler» olarak nitelendiren raporlardan şöyle bir sonuca varmak mümkün: Çinli liderler bu tekellerle uzunca bir süre işbirliği ya-

pan Taiwan hükümetinin deneylerinden birşeyler öğrenir ve kıta Çin'in de Taiwan'ın sosyal ve ekonomik yapısının bu tekeller için son derece elverişli olduğunu anlatmaya başlarlarsa çok iyi olur.

Bu çeşit manevraların ışığında, Taiwan sorunu patladığında Pekin ve Washington'un rahatsızlık duyması küçük bir olasılıktır. Pekin liderleri ve onların deniz aşırı müttefikleri, Çin halkının bu soruna çözüm bulunmasını istediğini, gerçek menfaatlerine aykırı olan planlar için kurban edilmek istemediklerini gayet iyi bilirler.

(Aralık 1978 (New Times)

bir RÖPORTAJ

Kamboçya Sorunu

Dergimiz, Kamboçya halkının, Uzakdoğu'daki güçler dengesini barış ve sosyalizmden yana ve derin boyutlarda etkileyen zaferine, tüm dünya barış güçlerince büyük değer biçildiğini gözönünde tutarak, ancak, aynı zaferden duyduğu hoşnutsuzluğu gizleyemeyen, emperyalizmin ve aynı doğrultudaki çeşitli milliyetçi akımların çarpıtlamalarına karşı, soruna ışık tutabilecek konumda olan kişilerle bir ropörtaj dizisi gerçekleştirmeyi uygun görmüştür. Yazılı olarak yöneltttiğimiz sorularımıza verilen ve şimdiye kadar elimize geçmiş olan yanıtları yayınlıyoruz. Yanıtları aldıkça yayınlamaya devam edeceğiz.

İLKE

SORULAR

1. Ulusal Kurtuluş için Kamboçya Ulusal Birlik Cephesi'nin Kamboçya'da Pol-Pot yönetimini devirerek iktidara gelmesi konusunda görüşünüzü özetler misiniz?

2. 7 Ocak'da Phnom Penh'in düşmesinden sonraki gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

3. Bu konuda bölgesel ve uluslararası düzeyde gerginliği artırma yolunda Beyaz Saray yönetiminin ve onunla işbirliği yapan bazı rejimlerin tutumları hakkında ne düşünüyorsunuz?

4. Bölge ve dünya barışına katkı getirme niyetini vurgulayan Kamboçya'daki yeni yönetimin dış politikası hakkında ilk değerlendirmeniz nedir?

«Gelecek, Kliklerin Değil Halkların Elindedir»

VAHAP ERDOĞDU

1. Kamboçya'da gerçekleşen yönetim değişikliğinin önemini ve kapsamını doğru değerlendirebilmek için, 1970'lerden başlayarak ülkede yeralan gelişmeleri anımsamak gerekiyor.

Çeyrek yüzyıla yakın bir süre boyunca Vietnam halkının emperyalizme karşı yürüttüğü destansı savaşın parlak bir zaferle taçlandırılması, bütün Güneydoğu Asya'da olduğu kadar, bu ülkenin sınır komşusu olan ve sürekli olarak Amerikan emperyalistleri tarafından dolaylı, ya da doğrudan Vietnam savaşına karıştırılmak istenen Kamboçya'da da yankı bulacağı pek doğaldı. Gerçekten de Kamboçya halkı, tarafsız bir politika izleyen Sihanuk yönetimine karşın, Vietnam halkının savaşımına, yakın bir ilgi ve sempati duyuyordu. Dolayısıyla Vietnam halkı Kamboçya halkından en sıcak desteği görmüştü. Öte yandan ABD emperyalizmi Vietnam yenilgisiyle aldığı büyük yaraya karşın, Güneydoğu Asya'dan kolay kolay çekilmek istemiyordu. Vietnam'dan sıçrayan kurtuluş kıvılcımının eninde sonunda bütün bölgeyi tutuşturacağı, yüzyıllar boyu sürdürülen emperyalist baskı ve zorbalığın halk yığınlarında uyandırdığı öfke dalgasıyla, sömürgeci güçlerin silinip süpürüleceği olgusu, Washington'un çok önceleri hesaplamış olduğu bir gerçeklikti.

Vietnam Devrimini kendi sınırları içerisinde yalıtmak gerekiyordu. Bunun için iki komşu ülke, Laos ve Kamboçya, en faşist yönetimlerin kanlı ellerine teslim edilecekti. Kamboçya'da kukla Lon Nol yönetimindeki darbe böylece gerçekleştirildi. Ne var ki Kamboçya halkı bu kanlı diktatörlüğe boyun eğmeyecek kadar

özgürlüğün ve bağımsızlığın bilincine varmış bir halktı. Beş yıla yakın bir süre boyunca sürdürülen savaşımla, bir milyon insanın kanı pahasına Lon Nol diktatörlüğü yerle bir edildi. 1975 Nisanında kurtuluş kuvvetleri Kamboçya'nın başkenti Phnom Penh'e girerken dünya halkları, Kamboçya halkıyla birlikte devrimin zaferini kutluyordu. Bu zaferde, dünya ilerici kamuoyunun desteğinin yanısıra, Vietnam Demokratik Cumhuriyetinin desteği hiç de küçümsenecek ölçülerde değildi. 1100 kilometrelik Vietnam - Kamboçya sınırı, Kamboçyalı devrimci güçlerin hareket alanlarını son derece gnişeletiyor, saldırılar zaman zaman Vietnam topraklarında üslenerek gerçekleştiriliyor, gerekli silah ve gereçler bu sınırdan kolaylıkla sağlanabiliyordu.

Lon Nol diktatörlüğünün devrilmesiyle yerini alan yeni yönetimin Kamboçya kapılarını bütün dünyaya sıkı sıkıya kapadığını görüyoruz. İktidardaki Pol Pot-Ieng Sary ikilisinin bu tutumuna başlangıçta pek bir anlam verilemiyordu. Ancak, bir süre sonra Phnom Penh'den değişik haberler gelmeye başladı. Yüzbinlerce insan ülkeyi terkederek komşu sınırları zorluyordu. Yeni yönetimden kaçanların anlattıkları, önceleri, Batının güdümlü haber kaynakları tarafından kasıtlı olarak uydurulmuş propaganda amacına yönelik haberler olarak kuşkuyla karşılanmıştı. Ama bu haberler daha sonra bütün dünya kaynaklarınca doğrulandı.

Ülkede on günde bir yayımlanan dört sayfalık resmi gazeteden başka hiçbir haber kaynağı yoktu. Her türlü haberleşme olanakları yokedilmişti. Başkentte sayısı ona ulaşabilen yabancı elçiliklerin bile telefonları kesilmiş, elçilik mensuplarının ülke içerisindeki gezileri sınırlandırılmıştı. Bankalar kapatılmıştı, çünkü para ortadan kaldırılmıştı. Kentler olmasa para denilen o şeytana gerek de duyulmayacaktı. Onun için kentlerin köy haline getirilmesi gerekliydi. Kentler zorla boşaltıldı. İki milyon insanın yaşadığı Phonom Penh birkaç ayda iki yüz bin insanın yaşadığı virane bir kente dönüştürüldü. Bütün yüksek ve orta dereceli okullar kapatıldı. İlkokulların sayısı sınırlandırıldı. Tapınaklar, dinsel yapılar yıkıldı, rahip ve rahibeler çalışma kamplarına gönderildi. Eskiyle olan bütün tarihsel, geleneksel, kültürel bağlar koparılacak, bir tür kültür devrimi (!) ile yeni bir insan yaratılacaktı. Kenti olmayan, parası olmayan, yüksek okulu, orta dereceli okulu, ulaşımı, haberleşmesi olmayan, kendi deyimleriyle, «dünyanın bugünedek görmediği bir devlet» yaratılacaktı.

7 milyonluk ülkede 3 - 4 milyon insan yerlerinden edilmiş, kırlarda, baraj, su kanalı ve tarım komünlerinde zorla çalışmaya gön-

derilmişti. Bu çalışma kamplarında, yaşlı ve sakatlar yanında, 10-12 yaşındaki çocuklar da 12-15 saat zorla çalıştırılıyordu. Gençler erken yaşta evlendirilmeye zorlanıyor, aileler parçalanıyor, halkın gelenek ve inançlarına karşı amansız bir baskı politikası uygulanıyordu. Başta ülkede yaşayan yarım milyon Vietnamlı olmak üzere, etnik gruplara karşı faşist yöntemlerle yıldırma politikası uygulanıyor, yığınlar halinde insanlar, rejim düşmanı ilan edilerek sorgusuz sualsiz katlediliyordu.

Sosyalizm adına yürütülen bu uygulamalar, üç yıl boyunca emperyalizm tarafından sosyalizme karşı zengin bir propaganda aracı olarak kullanılmıştı. Oysa gerçeklikte, bu uygulamalar sosyalizmin uygulamasından çok, Nazi Almanyasının uygulamalarını andırıyordu.

İçeride sürdürülen bu baskı ve terör politikasına paralel olarak, dışarıda da yayılımcı ve bölgedeki barışı tehdit edici bir politika izlenmekteydi. Yönetici klik, özellikle iki sosyalist komşu ülkeye karşı düşmanca bir politika izleme yolunu seçmişti. Pol Pot-Ieng Sary kliği özellikle Vietnam'a karşı, Lon Nol yönetiminin devrilmesinde en büyük desteği gördüğü bu ülkeye karşı, toprak istemiyle saldırgan bir tutuma girmişti. Pekin yönetiminin de açık desteğiyle, bu tutum silahlı çatışmalara kadar götürüldü. Vietnam'ın barış çağrıları, sorunun uluslararası planda görüşmelerle çözümlenmesi önerileri sonuç vermemişti. Pol Pot-Ieng Sary kliğinin bu uzlaşmaz tutumunda, içeride yükselen hoşnutsuzluğun üstünü örtmek, dikkatleri dışarıya yönelterek, şoven duyguları dirilterek, halkı susturabilmek planının payı da büyüktü.

Ne var ki, bütün bu oyunlar istenilen sonucu vermedi. Yönetici kliğin ülkeyi bir hapishaneye çevirmesi karşısında, halkın direnişi de yoğunluk kazanmıştı. Kitle halinde katliamlar, çeşitli etnik ve dinsel ayrılıkları körükleme çabaları, halkın yönetime karşı başkaldırmasını önleyemedi. Ulusal Kurtuluş İçin Kamboçya Ulusal Birlik Cephesi böylece oluştu ve güçlendi, sonunda iktidarı ele geçirerek zaferini perçinlemiş oldu.

2. Yukarıda da özetlenmeye çalışıldığı gibi, Phnom Phen'deki gelişmeler, gerek Güneydoğu Asya'nın geleceği yönünden, gerekse de dünya ilerici, demokratik ve barışsever güçleri yönünden son derece umut verici bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Yeni iktidarın programından anlaşıldığı kadarıyla, Vietnam ve Laos yanında, ilerici, demokratik bir Kamboçya, bölgedeki emperyalist yayılma politikası karşısında aşılmaz bir duvar oluşturacaktır. Bu gelişme aynı zamanda bölgedeki öteki halkların emperyalizm ve

işbirlikçi ortaklarına karşı yürüttükleri savaşıma yeni bir güç kaynağı olacaktır.

Öte yandan Kamboçya halkının kendi yazgısını, kendi çizeceği yolda, kendisi tarafından belirleneceği olgusu karşısında, birtakım dış güçlerden sağlanacak desteklerle yürütülecek tertiplerin sonuç vermeyeceği de son gelişmelerle çarpıcı bir biçimde ortaya çıkmış bulunmaktadır.

3. Kuşkusuz Ulusal Birlik Cephesinin yönetimi ele alması en başta, bölgede yeni güçler dengesi oluşturmak yönünde yoğun bir çaba içinde olan Beyaz Saray yönetimini hayal kırıklığına uğratmıştır. Gene aynı doğrultuda Beyaz Saray ile görüş ve amaç birliğinde görünen ve Vietnam'a karşı bir Truva atı olarak gördüğü eski yönetimin yıkılmasıyla bu konudaki çabaların boşa çıktığını gören, Pekin yönetimi için de istenilen bir sonuç değildir. Başka ülkelerin içişlerine karışmamak gibi son derece temel bir ilkenin çiğnenerek, Kamboçya halkının kendi yazgısını çizmesi hakkına müdahale çabaları, dün olduğu gibi bugün de dünya kamuoyu önünde mahkum edilmektedir. Nitekim, bu yöndeki girişimler sonuçsuz kalmıştır, bundan sonra da sonuçsuz kalacaktır.

4. ·Ulusal Birlik Cephesi programında, Kamboçya'nın tarafsız ve bloklar dışı bir dışpolitika izleyeceği belirtilmektedir. Öte yandan bölgede barışı tehdit eden önceki yönetimin tersine, Vietnam'a karşı dostça bir tutum benimsemesi, Vietnam, Laos, Kamboçya üçlüsünün Güneydoğu Asya'da önemli bir barış alanının oluşturulacağını müjdelemektedir. Yakın geçmişin en kanlı çatışmalarına sahne olan ve Güneydoğu Asya Yarımadasının kalbi durumunda olan bu alanın barış ve sosyalizmin zaptedilmez bir kalesi haline gelmesi, yörenin olduğu kadar dünya barışının da çok değerli bir kazanımı olacaktır. Bu geleceğin pek uzak olmadığı da Kamboçya'daki son gelişmeyle sergilenmiş sayılabilir. Çünkü bu gelecek şu ya da bu yönetici kliğinin ya da kliklerinin ellerinde değil, halkların kendi ellerindedir. Kamboçya halkı bunun bilincinde olduğunu, yaşadığı zengin deneyimlerle kanıtlamıştır.

«Vietnam'la Başlayan Büyük Kurtuluş Süreci Kamboçya'nın Kurtuluşuyla Daha da Hızlanmıştır»

HÜSEYİN BAŞ

Kamboçya Ulusal Birlik Cephesi'nin Pol Pot yönetimini devirerek iktidara gelmesi olayı, Batı'da konuyla ilgili olarak sergilenen tüm spekülatif yorumlara karşın, kanımızca, Çinhindi halklarının Vietnam'da emperyalizme karşı kazandıkları büyük zaferin doğal uzantısı sayılmak gerekmektedir.

Çinhindi'nde emperyalizme karşı sürdürülen elli yıllık savaşın Vietnam'da kesin zafere dönüşmesi ve Vietnam halkının sağlıklı dünya sosyalist hareketinin bütünlüğü içinde yer almasının, çoğunlukla, Kamboçya ve Laos halklarını da aynı yönde harekete iteceği kabul ediliyordu. Kissinger'in «dominolar teorisi» aslında emperyalizmin bu endişesini ifade etmektedir. Ne var ki, Pol Pot - Khieu Samphan - Sun Sen yönetimindeki «kızıl khmer»ler, Çin'in yönetici kliğinin bağnaz politikasını benimseyerek emperyalizmin «dominolar» endişesini bir süre için de olsa ertelemişlerdir. Ülkede kolonyalist dönemden miras kalan bağnaz milliyetçiliği körükleyerek dışta, özellikle komşusu Vietnam yönünde, silahlı saldırılara varan sistematik provakasyonlara girişen, içerde ise, halkı acımasız olduğu kadar bağnaz ve anlamsız bir «kışla komünizmi» nin pençesinde inleten Pol Pot rejimi, bir bakıma Çinhindi halklarının sağlıklı sosyalist yönde gelişmesi sürecinde, ne yazık ki çok pahalıya patlayan, bir sapıklıktır (anomali).

Kamboçya Ulusal Birlik Cephesi'nin Pol Pot yönetimini devirerek iktidara gelmesiyle bu «sapaklık» düzeltilmiş, böylece de Çinhindi halklarının dünya sosyalist bütünlüğü içinde yeralmalarının yolu açılmıştır.

Kamboçya'nın sağlıklı sosyalist çizgiye dönüşüyle Ho Şi Minh' in simgelediği Vietnam devrimcilerinin «yarım yüzyıllık» Çinhindi Federasyonu tasarıları da gerçekleşme olasılığına kavuşmuş olmaktadır. Ozan ve Vietnam Komünist Partisi Merkez Komitesi yedek üyesi To Huu, Parti'nin Gazetesi Nhan Dan'da 23 Ocak'ta yayınlanan dizelerinde bu olayı şöyle dile getirmektedir: «*Çok değil aşımız, ama yüzlerimiz ışıl ışıl.. Sana geliyoruz Ho Amca, yaşıyormuşun gibi sanki. Hoşnutsun ve bize «iyi» diyorsun. Nehirin üç kolu var. Ama hepsi de aynı nehir. Üçü birlikte omuz omuza dağları, yerinden oynatıyor ve geleceği selamlıyor..*»

Vietnam, Laos, Kamboçya tek ve güçlü bir nehir haline geldiklerinde Çinhindi halklarının alınyazıları değişecek, emperyalizmin tarihin kaydettiği en acımasız saldırılarına hedef olan bu acılı topraklar o zaman kurtuluşun, kalkınmanın, sosyalizmin bereketli esenliğine kavuşacaktır. Kimsenin kuşkusu olmasın!

Pnom Pen'in 7 Ocak'ta düşmesinden sonra evrensel planda ortaya çıkan sorunları öncelikle askeri ve politik açıdan ele almak gerekmektedir.

Ancak, bu konulara yaklaşırken, büyük ölçüde Batılı kapitalist ülkelerin «haber» etkinliği altında bulunan ülkemiz basınının Kamboçya ile ilgili «haber»lerinin doğruluk derecelerine dikkat etmek gerekmektedir. Örneğin Çin yönetici kliğinin düşüncelerini yansıtan bir gazeteye bakarsanız Pol Pot'a bağlı birlikler Pnom Pen'i çepeçevre kuşatmışlardır. Başkentin düşmesi ise yakındır. Gazete, bu arada yabancı gazetelerin tek sütun değerlendirdikleri haberi manşete çıkarmıştır. Diyeceğimiz, gerçek durum konusunda sağlıklı haberler yerine, bütünüyle propagandaya dönük varsayımları sergilemekle kimileri sadece kendilerini kandırmaktadırlar. Olayları daha ciddi planda gözleyenler Pol Pot'un Kamboçya'da duruma yeniden hakim olması ihtimalini son derece uzak, giderek «imkânsız» olarak yorumlamaktadırlar.

Kuşkusuz bununla Kızıl Khmer tehlikesinin bütünüyle saf dışı bırakıldığını da söylemek istemiyoruz. Dünya basını, genel olarak Pol Pot'a bağlı birliklerin 10 ila 30 bin arasında olduğunu yazmaktadırlar. Ülkenin Kuzey Batısında, Tayland sınırına yakın «cordamome» dağlarında tutunmaya çalışan kızıl khmer'lerin en azından şimdilik, bırakınız Pnom Pen'i ele geçirmeyi, herhangi ciddi bir tehlike olarak bile görünmediğini rahatlıkla ileri sürmek mümkündür.

Olay, politik açıdan ele alındığında ise, ilginç gelişmelere gebe görünmektedir. Birincisi, Vietnam'dan tüm sömürü olanakla-

rıyla kapı dışarı edilen Fransız ve ABD emperyalizmlerinin, Pol Pot'un bağnaz yönetiminin Vietnam'a karşı giriştiği sistematik provakasyonlardan umduğu kursağında kalmıştır. İkincisi, sosyalist dünya bütünü içinde yer alan Vietnam'ın, Çin yönetici kliği, Japonya ve Pol Pot Kamboçya'sı arasında kıskaca alınarak Asya'da sosyalist gelişmenin durdurulmasına yönelik emperyalist plan bozulmakla kalmamış, Kamboçya olayının Çinhindi Sosyalist Birliği olasılığını büyük ölçüde artırmasıyla da ABD ve bölgede onun dümen suyunda seyreden irili ufaklı emperyalizmlerin şimdiden korkulu rüyası haline gelmiştir.

Vietnam'da, giderek tüm Çinhindi'ndeki kuyruk acısını bir türlü unutamayan ABD ve Fransız emperyalizminin yarım yüzyıldan bu yana bölgeyi, insanıyla, doğasıyla tarumar edenler, kıyasıya soyup soğana çevirenler, giderek bölgede tarihin en korkunç ve acımasız soykırımını gerçekleştirenler sanki başkalarıymış gibi şimdi Vietnam'ı ve Sovyetler Birliği'ni «müdahale»yle suçlaması, tek kelimeyle hazindir.

Vietnam'ın zaferinde, kuşkusuz kahraman Vietnam halkının yanısıra başta Sovyetler Birliği olmak üzere tüm sosyalist dünyanın, tüm dünya demokratlarının payı vardır, müdahalesi vardır. Tıpkı, şimdi, Kamboçya'nın Pol Pot'un bağnaz ve tutucu rejiminin anti-sosyalist sultasının yıkılmasında olduğu gibi. Sosyalist dayanışma ile sömürüye yönelik emperyalist saldırıyı aynı sepete koymaya çalışanlar, Budapeşte'de, Prag'da umduklarını bulamadılar. Kamboçya'yı da bu yönde istisna edemeyeceklerdir.

Çinhindi'nde Vietnam'la başlayan büyük kurtuluş süreci, Kamboçya'nın kurtuluşuyla daha da hızlanmıştır.

ABD'nin OYNADIĞI «ÇİN KARTI»

REFİK EVREN

Amerikan emperyalizminin dünya sosyalist sistemine ve tüm dünya barış güçlerine karşı Pekin'i kullanmak isteyen planları, Çin yönetiminin güçlü adamı Teng Hsiao Ping'in ABD gezisi ile yeni bir adıma daha ulaşmış oldu.

Emperyalist güçler, aleyhlerine değişmekte olan dünya dengesinde kendi konumlarını güçlendirmek için bir yandan silahlanma yarışını tırmandırmaya ve yeni kitle imha silahları geliştirmeye devam ederlerken, ve aynı zamanda az gelişmiş ülkelerde gericiliği azdırırlarken, Sovyetler Birliği'nin ve dünya sosyalist sisteminin azılı düşmanı olan Pekin gericiliğini yanlarına almayı denemektedirler.

Beyaz Saray'ın dünya barış ve güvenliği açısından son derece büyük tehlikeler taşıyan bu politikası, dünya barış güçleri tarafından «Çin kartını oynamak» diye nitelendiriliyor.

Gerçekten de, elindeki kozları zayıflayan ve oyunu kaybetmekte olduğunu anlayan Amerikan emperyalizmi, dünya barış güçlerine karşı bu kez de «Çin kartını» denemek niyetindedir.

Emperyalistlerin bu girişimleri ateşle oynamaktan başka bir şey değildir. Kendi bencil çıkarları için dünyayı kana bulamaktan çekinmeyen anlayıştaki Pekin'li şeflerin emelleri, Pentagon militarizmi ile birleştiğinde, gezegenimizde barış ve güvenliği tehdit eden karanlık bulutları oluşturmaktadır. Bu tehlikeli oyunun nerede duracağı, ya da nereye kadar durmayacağı dünya barış güçleri açısından ciddi bir endişe konusudur.

ABD, İngiltere, Fransa gibi emperyalist güçler, İkinci Dünya Savaşı öncelerinde de Sovyetler Birliği'ne karşı «Hitler kartını» oynamak istemişlerdi. Onlar Nazi emperyalizminin tüm insanlık için taşıdığı tehlikeleri görmezlikten gelerek, bu gözü dönmüş fa-

şist devleti, Sovyetler Birliği'ni yıkacak, hiç değilse onu sarsacak ya da zor durumlara sokacak bir güç olarak görmekteydiler. Gene ilginç bir rastlantı olarak, aynı çevreler Japonya'ya da bu doğrultuda yardımcı misyonlar yüklemişlerdi. Sonuçta ise tüm insanlık büyük bir felâketle karşı karşıya kaldı.

Gerici Pekin yönetiminin önde gelen adamı Teng Hsiao Ping'in Washington'da yaptığı siyasal konuşmalar «ABD ile ÇHC'nin Sovyetler Birliği'ne karşı birleşmesi» noktasında yoğunlaşmaktaydı. ÇHC'nin Japonya ile de aynı temelde yakın ilişkiler içine girmesi, Sovyetler Birliği'ne, tüm dünya sosyalist sistemine ve dünya barışına karşı oluşturulmakta olan komplonun içinde Pekin'li yöneticilerin rolünü açık bir şekilde göstermektedir.

«Üç dünya teorisi»ni kendi gerici ve şoven amaçları için piyasaya süren Pekin yönetimi, o sıralarda üçüncü dünyayı, AET emperyalizminin (ikinci dünyanın) peşine takmakta ve «iki süper devlete» karşı ikinci ve üçüncü dünyanın beraberliğinden söz etmekteydi. Fakat «üç dünya teorisini» bütünleyen diğer bir öğe de, Sovyetler Birliği'nin «güçlenen emperyalizm», ABD'nin ise zayıflayan ve gerileyen emperyalizm olduğu yolundaki görüşlerdi. Böylelikle, gerici ÇHC yöneticileri, «esas düşman» ilan ettikleri Sovyetler Birliği'ne karşı sadece AET ile değil, aynı zamanda ABD ile de işbirliği öneriyorlardı. Nitekim kendileri de AET emperyalizminin dünya sorunlarında ABD güdümünde bulunduğunu, onları yönlendiren asıl tayin edici gücün ABD olduğunu biliyorlardı.

ÇHC'nin NATO'yu savunan, Pentagon militarizmini daha fazla silahlanmaya kışkırtan politikası, nihayet ABD ile, barış düşmanı açık işbirliğine kadar varmıştır.

Çin - ABD yakınlaşması, ABD - Japonya ve Çin'in Sovyetler Birliği'ne karşı bir mihver oluşturma gayretleri ve nihayet Avrupalı emperyalistlerin ÇHC ile olan ilişkileri sadece sosyalist sistem için değil, tüm insanlık için tehlikeli bir gelişmenin önemli belirtileri arasındadır. Dünya barış güçleri ve onların öncüsü olan sosyalist sistem, barış ve güvenliği korumak ve geliştirmek için yeni görevlerle karşı karşıyadırlar. Her ne kadar, ABD emperyalizminin çeşitli çevreleri arasında bir denge politikası izliyor görünümü veren Carter yönetimi, SSCB ile SALT-2 görüşmelerini olumlu bir sonuca ulaştırmak istediğini, ABD - Çin yakınlaşmasının SSCB aleyhine bir amaç taşımadığını söylüyorsa da, Beyaz Saray'ın güçlü adamlarından Brzezinski'nin, silah tekellerinin adamı Enerji Bakanı Schlessinger'in temsil ettiği politikalar Carter

yönetiminde ağır basmaktadır. Ve ABD - Çin yakınlaşması, sadece Çin pazarının ABD tekelleri için cazip olmasından ileri gelmemekte, stratejik ve askeri bakımdan barış, sosyalizm ve insanlık dışı motifleri esas olarak taşımaktadır.

Fakat Beyaz Saray'ın elindeki Çin kartı kendisi dahil tüm insanlığı tehdit etmektedir. Barış güçleri açısından özellikle üzerinde durulması gereken asıl önemli nokta da budur.

ilke 25 Lira

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ